

**GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİSİ OLAN
KONSERVATUVAR EĞİTİMCİLERİNİN
EĞİTİM SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
BETİMLENMESİ**

Alp ÖZSÖKMEN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Uğur TÜRKMEN

Ağustos, 2019

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİSİ OLAN
KONSERVATUVAR EĞİTİMCİLERİNİN EĞİTİM
SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BETİMLENMESİ**

Hazırlayan
Alp ÖZSÖKMEN

Danışman
Prof. Dr. Uğur TÜRKMEN

AFYONKARAHİSAR 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Görme Engelli Öğrencisi Olan Konservatuvar Eğitimcilerinin Eğitim Sürecine İlişkin Görüşlerinin Betimlenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20.08.2019

Alp ÖZSÖKMEN

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Uğur TÜRKMEN
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Zafer KURTASLAN
: Doç.Dr. Çağhan ADAR

İmza

Müzik Anasanat Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Alp ÖZSÖKMEN' in **“Görme Engelli Öğrencisi Olan Konservatuvar Eğitimcilerinin Eğitim Sürecine İlişkin Görüşlerinin Betimlenmesi”** başlıklı tezi, 20.08.2019 günü saat 10:00' da Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği' nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİSİ OLAN KONSERVATUVAR EĞİTİMCİLERİNİN EĞİTİM SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BETİMLENMESİ

Alp ÖZSÖKMEN

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI**

Ağustos 2019

Danışman: Prof. Dr. Uğur TÜRKMEN

Bu araştırmada, Türkiye’deki görme engelli öğrencisi olan konservatuvar eğitimcilerinin, profesyonel müzik eğitim sürecine ilişkin görüşleri alınarak yaşadıkları sorunlar tespit edilmiş, diğer tarafta ise konservatuvarlarda eğitim gören görme engelli öğrenciler ile de görüşülerek eğitim süreçlerine ilişkin sorunlar belirlenmiştir. Eğitimcilerin ve aynı zamanda öğrencilerin bu konudaki tutum ve yaklaşımlarının tespiti, eğitim sürecindeki eksikliklerin saptanması ve bunlara yönelik çözümlerin sunulması bu araştırmanın amaçları arasındadır.

Araştırma kapsamında görme engelli öğrencilerin eğitim aldığı Türkiye’deki tüm konservatuvarlara ulaşılmış, hazırlanan yapılandırılmış görüşme formları konservatuvar eğitimcilerine ve görme engelli öğrencilere gönderilmiştir. Yapılan çalışmaya 10 üniversiteden 28 eğitimci, 14 görme engelli okuyan ve mezun durumdaki konservatuvar öğrencileri gönüllü olarak katılmışlardır.

Tarama modelinin esas alındığı betimsel olan bu çalışmada nitel araştırma teknikleri ile elde edilen veriler nitel çözümleme tekniklerine göre çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Yapılan araştırmada ortaya çıkan bu probleme ilişkin çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Görme Engellilik, Konservatuvar Eğitimi, Özel Eğitim.

ABSTRACT

THE DESCRIPTION OF THE INTERPRETATION OF THE EDUCATORS IN THE CONSERVATORY WHO HAVE PARTIALLY SIGHTED STUDENTS ABOUT THE EDUCATION PROCESS

Alp ÖZSÖKMEN

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF MUSIC**

August 2019

Advisor: Prof. Dr. Uğur TÜRKMEN

In this study, by receiving the opinions of the educators in Turkey that have partially-sighted students about the professional music education process, the difficulties they have faced are detected. On the other hand, the difficulties of partially-sighted students are pointed by interviewing with students. The fixation of the attitudes and behaviours of educators and also students about this situation, determination of a deficiency in the education process and providing a solution towards those deficiencies are among the aims of this study.

In the scope of the study, all the conservatories in Turkey in which partially-sighted students are given education are reached, prepared structured interview forms are sent to Conservatory educators and partially-sighted students. 28 educators, 14 partially-sighted graduate students and undergraduate students from 10 University attended willingly.

This descriptive study in which scanning method is centered, the data is analyzed and interpreted according to the qualitative analysis.

It is tried to offer solution recommendations for the problem that have appeared in the study.

Keywords: Sight Disability, Conservatory Education, Special Education.

ÖNSÖZ

Bu araştırmayı hazırlama süresince ve bugünkü halini almasında destek ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Uğur TÜRKMEN'e, araştırmaya katılan ve görüşme formlarını tüm içtenlikleriyle yanıtlayan değerli konservatuvar eğitimcilerimize ve görme engelli konservatuvar öğrencilerine, görme engelli bir konservatuvar öğrencisi olarak eğitim aldığım süreçteki tüm değerli hocalarıma ve yanımda olan arkadaşlarıma, tüm eğitim hayatım boyunca yanımda olan fiziksel ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme, tüm eğitim hayatım boyunca ve bu araştırmamda da her zaman ve her şartta sonsuz özveriyle yanımda olan biricik kardeşim Aslıhan ÖZSÖKMEN'e ve sevgili annem Pınar ÖZSÖKMEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Alp ÖZSÖKMEN

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv

GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ

1. ENGELLİLİK KAVRAMI	3
2. ENGELLİLİK HAKLARI	6
2.1. ENGELLİLERİN EĞİTİM HAKKI	6
3. GÖRME ENGELLİLİK.....	8
3.1. GÖRME ENGELLİLERİN EĞİTİMİ.....	9
3.2. GÖRME ENGELLİLERDE ÖZEL EĞİTİM VE ÖNEMİ	10
3.2.1. Görme Engellilere Özel Eğitim Verilen Kurumlar	12
3.2.1.1. Özel Eğitim Okullar (Körler Okulları)	13
3.2.1.2. Özel, Özel Eğitim Kurumları.....	13
3.2.1.3. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri.....	14
3.2.2. Normal Eğitim Kurumlarında Eğitim/Kaynaştırma Eğitimi.....	14
3.3. GÖRME ENGELLİLERİN EĞİTİMİNDE OKUMA/YAZMA	16
3.3.1. Braille Alfabeti	16
3.4. EĞİTİMCİLERİN GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİLER HAKKINDA ÖĞRENMEK İSTEYECEKLERİ KONULAR	17
4. GÖRME ENGELLİLERDE MÜZİĞİN ÖNEMİ.....	19
4.1. GÖRME ENGELLİLERDE MÜZİK EĞİTİMİ EVRELERİ	21
4.1.1. Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitimi.....	21
4.1.2. Okul Çağında (Formal Eğitimde) Müzik Eğitimi	22

4.1.3. Mesleki Müzik Eğitimi.....	23
4.1.4. Konservatuvar Eğitimi Alan Görme Engelli Örnek Bireyler	24
4.2. BRAILLE NOTA SİSTEMİ	32
4.3. GÖRME ENGELLİLERİN MÜZİK EĞİTİMİ SIRASINDA KARŞILAŞILAN SIKINTILAR	33
5. PROBLEM VE ALT PROBLEMLER	34
6. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	34
7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	34
8. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI	35
9. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIK LARI	35

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	36
2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	36
3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	37
4. VERİLERİN İŞLENMESİ VE ÇÖZÜMLENMESİ	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	38
2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	62
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
KAYNAKÇA	94
EKLER.....	99
EK 1. Eğitimciler İle Yapılan Yapılandırılmış Görüşme Formu	99
EK 2. Görme Engelli Konservatuvar Öğrencileri İle Yapılan Yapılandırılmış Görüşme Formu	102

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Notalar ve Değerleri.....	32
Tablo 2. Birlik ve 16'lık Notalar.....	32
Tablo 3. İkilik ve 32'lik Notalar.....	33
Tablo 4. Dörtlük ve 64'lük Notalar.....	33
Tablo 5. Sekizlik ve 128'lik Notalar.....	33
Tablo 6. Değer İşaretleri.....	33
Tablo 7. Eğitimcilerin Mezun Oldukları Okullar.....	39
Tablo 8. Eğitimcilerin Mezuniyet Durumları.....	40
Tablo 9. Eğitimcilerin Lisans Eğitimlerindeki Çalgıları.....	40
Tablo 10. Eğitimcilerin Meslekteki Kıdem Durumları.....	40
Tablo 11. Eğitimcilerin Görme Engellilerin Eğitimine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu.....	41
Tablo 12. Eğitimcilerin Çalıştığı Kurumun Fiziki Şartlar Bakımından Görme Engellilere Uygunluğu.....	41
Tablo 13. Eğitimcilerin Meslek Yaşantısı Boyunca Eğitim Verdiği Görme Engelli Öğrenci Sayısı.....	42
Tablo 14. Eğitimcilerin Braille Alfabeti Hakkındaki Bilgileri.....	43
Tablo 15. Eğitimcilerin Braille Nota Sistemini Öğrenme Fikri Hakkında Düşünceleri.....	44
Tablo 16. Eğitimcilerin Görme Engelli Öğrencilerin Eğitimi Sırasında Karşılaştıkları Sorunlar.....	45
Tablo 17. Eğitimcilerin “Kurumunuz Derslerde Uygulanan Notaları Görme Engelli Öğrencileriniz İçin Braille Alfabetinde de Temin Edebiliyor mu?” Sorusuna Yönelik Görüşleri.....	48
Tablo 18. Eğitimcilerin Türkiye’deki Braille Nota Sistemi Hakkında Bilgileri....	49
Tablo 19. Eğitimcilerin Görev Yaptıkları Üniversitelerdeki Engelli Birimi Varlığı.....	50
Tablo 20. Eğitimcilerin “Kurumunuzdaki Görme Engelli Öğrencilerin Sosyal Faaliyet ve Yapılan Etkinliklere Katılımı Hakkında Ne Düşünüyorsunuz? Sorusuna Yönelik Görüşleri.....	50
Tablo 21. Eğitimcilerin “Yürüttüğünüz Derslerin Vize Ya Da Final Sınavlarında Görme Engelli Öğrencilere Nasıl Bir Yol İzlersiniz?” Sorusuna Yönelik Görüşleri.....	52

Tablo 22. Eğitimcilerin Görme Engelli Öğrencilerin Eğitimi ve Okul İçi Sosyal İletişimi İle İlgili Sorunların Çözümleri Hakkındaki Görüşleri.....	55
Tablo 23. Eğitimcilerin Görme Engelli Öğrencilerin Karşılaştığı Genelde “Okul” Özel de ise Dersinize Yönelik Diğer Sorunlara Yönelik Görüşleri.....	58
Tablo 24. Görme Engelli Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Okullar.....	63
Tablo 25. Görme Engelli Öğrencilerin Eğitim Durumları.....	63
Tablo 26. Görme Engelli Öğrencilerin Lisans Eğitimindeki Çalgıları.....	64
Tablo 27. Görme Engelli Öğrencilerin Hizmet İçi Eğitim Alma Durumları.....	64
Tablo 28. Görme Engelli Öğrencilerin “Okuduğunuz Kurum, Fiziki Şartlar Bakımından Görme Engelli Bir Öğrenci İçin Uygun mudur?” Sorusuna Yönelik Görüşleri.....	65
Tablo 29. Görme Engelli Öğrencilerin Braille Nota Bilgisi.....	66
Tablo 30. Görme Engelli Öğrencilerin Müzik Eğitimi Süresince Karşılaştıkları Sorunlar.....	67
Tablo 31. Öğrencilerin “Kurumunuz Derslerde Uygulanan Notaları Sizin İçin Braille Alfabesinde Temin Edebiliyor mu?” Sorusuna Yönelik Görüşleri.....	69
Tablo 32. Öğrencilerin “Okumuş/Okumakta Olduğunuz Üniversitede Engelli Birimi Var mı?, Varsa Sizinle İletişim Halinde mi?” Sorusuna Yönelik Görüşleri.....	70
Tablo 33. Görme Engelli Öğrencilerin “Üniversite Engelli Biriminden Materya Karşılama, Burs Temini, Okulda Herhangi Bir Sorunla Karşılaştığınızda Çözümü İçin Destek İsteme Hakkınız Olduğunu Biliyor musunuz?” Sorusuna Yönelik Görüşleri.....	71
Tablo 34. Görme Engelli Öğrencilerin “Üniversitenizdeki Sosyal Faaliyet, Yapılan Etkinlikler, Ulusal-Uluslararası Müzik Festival ve Yarışmalarına Katılabiliyor musunuz?” Sorusuna Yönelik Görüşleri....	72
Tablo 35. Görme Engelli Öğrencilerin Ders İşlenişinde ve Sınavlarında Eğitimciler Tarafından İzlenen Yollar.....	73
Tablo 36. Görme Engelli Öğrencilerin “Diğer Arkadaşlarınızla Eşit Şartlarda Bir Eğitim Sürecinden Geçtiğinizi Düşünüyor musunuz?” Sorusuna Yönelik Görüşleri.....	75
Tablo 37. Görme Engelli Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Hedefleri.....	76
Tablo 38. Görme Engelli Öğrencilerin Eğitimcileri Hakkında Görüşleri.....	78

Tablo 39. Görme Engelli Öğrencilerin “Görme Engelli Bir Öğrencinin Konservatuvardaki Eğitimi, Sosyal İletişimi ve Eğitimcilerinin Tutumu İle İlgili Sorunların Çözümleri Hakkındaki Görüşleriniz Nelerdir?” Sorusuna Yönelik Görüşleri.....	79

KISALTMALAR DİZİNİ

DER – Dünya Engellilik Raporu

DSÖ – Dünya Sağlık Örgütü

EHİS – Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

GETEM – Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Merkezi

RAM – Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Vb. – Ve benzeri

Vs. - Vesaire

WHO – Dünya Sağlık Örgütü

GİRİŞ

5378 sayılı Engelliler Hakkındaki Kanunun 3.maddesine göre: Engelli; doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, ruhsal, zihinsel, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinmelerini karşılama güçlükleri olan; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişidir.

Engellilik kavramı içerisinde yer alan “görme engellilik” ise; görme organımızın çeşitli sebeplerle zarar görmesi neticesinde kısmen veya tamamen görme işlevinin kaybıdır.

Görme engellileri yaşadığımız toplumdan soyutlamak imkansızdır. Toplumdaki diğer bireylerle eşit haklara sahip olabilmenin yolu ise özel eğitim ve rehabilitasyondan geçmektedir.

Görme engelliler, tutum ve gelişmeleriyle bireysel farklılıklar gösterse de, eğitim ve günümüzdeki teknolojik gelişmelerin de yardımıyla sosyal hayatımıza olumlu katkılar sunmaktadırlar.

Müzik sanatı, geleneksel olarak görme engellilerin tercih ettiği ve başarı ile çalıştığı bir alandır. Temel olarak kulağa ve işitme yeteneğine dayanan müzik, görme engelli bireylerin yapabileceği belli başlı meslek gruplarının arasındadır. Okullarda iyi bir müzik eğitimi alan görme engelliler, kişisel çabalarıyla da kendilerini daha da ileriye götürerek konservatuvar eğitimine geçerler.

Gerek dünya, gerekse ülkemiz müziğine damgasını vurmuş konservatuvar eğitimi alan görme engelli müzik sanatçıları ve eğitimcileri başarıyla adından söz ettirmiştir. Türkiye’de konservatuvar eğitimi alan görme engelli örnek bireyler arasında; Önder Kütahyalı, Şükran Kırıcı, Yusuf Dumlupınar, Onur Yılmaz, Koray Sazlı, Metin Şentürk, Kerim Altınok, Selim Altınok’ dan söz edebiliriz.

Bu çalışmamızda görme engelli öğrencisi olan konservatuvar eğitimcilerimizin, bu eğitim sürecine ilişkin karşılaştıkları problemler, bu problemlere olan yaklaşımlar ve sunulan çözümler incelenmiştir. İşitsel algıları gelişmiş bir görme engelli öğrenci için oldukça önemli olan bir konservatuvar

eğitiminin daha etkin ve diğer öğrencilerle eşit düzeyde eğitim verilebilmesi amacıyla; eğitimci, aile ve öğrenciye rehberlik edebilecek verilerin elde edileceği hedeflenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ

Günümüz toplumunda “engellilik” artık bir insan hakları konusudur. Toplumsal yaşamın tüm alanlarında diğer bireylerle aynı haklara sahip olabilme hem ulusal hem de uluslararası politika ve uygulamalarda yer almaktadır. Araştırma konumuz olan görme engelliğe geçmeden önce genel olarak engellilik kavramına ve haklarına değinilecektir.

1. ENGELLİLİK KAVRAMI

Kişinin çeşitli sebeplerle doğuştan veya daha sonradan sahip olduğu veya edindiği; vücut işlevindeki bir sorundan doğan yetersizlik, hareketlerinde ve toplumsal yaşamındaki sınırlılıklardır.

Birleşmiş Milletlere bağlı Dünya Sağlık Örgütü (WHO), toplum sağlığı ile ilgili uluslararası çalışmalar yapan bir örgüttür.

“Dünya Sağlık Örgütü tarafından, dünya nüfusunun yaklaşık dörtte birinin hayatlarında bir çeşit engelle doğrudan ya da dolaylı olarak karşı karşıya olduğunu belirtmektedir”(Koca, 2010).

“Engellilik yetersizlikler, aktivite sınırlılıkları ve katılım kısıtlamaları için kullanılan ve (herhangi bir sağlık durumu bulunan) birey ile o bireyle ilgili bağlamsal faktörler (çevresel ve kişisel faktörler) arasındaki olumsuzluklara atıfta bulunan bir çatı terimdir.

*Yetersizlik, vücut işlevindeki bir sorun veya vücut yapısında meydana gelen bir değişikliktir; örneğin felç veya görme yetisinin yitirilmesi;

*Aktivite sınırlılığı, aktiviteyi uygulamada, sözgelimi yürümede veya yemede güçlük çekilmesi;

*Katılım kısıtlaması, yaşamın herhangi bir alanına katılmaktan alıkoyan veya katılmayı güçleştiren sorunlar olması; örneğin istihdam alanında veya ulaşımda ayrımcılığa maruz kalması.

Engellilik bu işlev alanlarının birinde veya tümünde yaşanan güçlüklerdir” (DSÖ/DER, 2011).

EHİS; Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme Kapsamında Engelli Hakları Ulusal Göstergeleri kitabına göre;

Engelli bireylerin hak ve temel özgürlüklerini temin ve teşvik etmek amacını taşıyan Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme/EHİS, Birleşmiş Milletler tarafından 2006 yılında kabul edilmiştir.30 Mart 2007 tarihinde imzaya açılan EHİS’e ülkemizce de 2009 yılında taraf olunmuştur. Ülkemiz açısından onaylanarak taraf olduğumuz bu sözleşme, engellilik alanındaki tüm çalışmaların dayanağını oluşturmaktadır.

Engelli bireyi çevre ile etkileşimi içinde ele alan hak temelli yaklaşım, engelli bireye toplumsal düzeydeki olumsuz tutum ve çevresel engellere karşı hukuki koruma sağlar (EHİS, 2016).

Sözleşme hükümlerini yerine getirirken devletlerden esas almaları beklenen ilkeler şunlardır;

- Kendi seçimlerini yapma özgürlükleri ve bağımsızlıkları da dahil olmak üzere; kişilerin doğuştan sahip oldukları onura ve bireysel özelliklerine saygı göstermesi,
- Ayrımcılık yapılmaması,
- Engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması,
- Farklılıklara saygı gösterilmesi ve engellilerin insan çeşitliliğinin bir parçası olarak kabul edilmesi,
- Fırsat eşitliği,
- Erişebilirlik,
- Kadın erkek eşitliği,
- Engelli çocukların gelişim kapasitesine ve kendi kimliklerini koruyabilme haklarına saygı duyulması(EHİS,2016).

EHİS Madde 24, eğitim hakkı ile ilgili olup aşağıda araştırmamıza temel teşkil edebilecek bazı maddeler yer almaktadır;

“**1.b.** Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması;

2.a. Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır;

d. Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır;

e. Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır;

3.a. Braille ve diğer biçimlerdeki yazıların okunmasının öğrenilmesi, beden dilinin ve alternatif iletişim araçları ve biçimleri ile yeni çevreye alışma ve bu çevrede hareket etme becerilerinin öğrenilmesi, akran desteği ve rehberlik hizmetlerinin kolaylaştırılması;

4. Taraf devletler bu hakların yaşama geçmesini sağlamak için, engelli olanlar dahil olmak üzere, işaret dilini ve Braille alfabesini bilen öğretmenlerin işe alınması ve eğitimin her düzeyinde çalışan uzmanların ve personelin eğitimi için uygun tedbirleri alır. Söz konusu eğitim engelliliğe ilişkin bilincin arttırılmasını, alternatif iletişim

araç ve biçimleri ile destekleyici eğitim tekniklerinin ve materyallerinin kullanılmasını içermelidir;

5. Taraf devletler engellilerin gerek yükseköğretimine, mesleki eğitime, erişkin eğitime ve ömür boyu süren eğitime ayrımcılığa uğramaksızın diğer bireylerle eşit koşullar altında erişimini sağlar. Taraf devletler bu amaçla engellilerin ihtiyaçlarına uygun makul düzenlemelerin yapılmasını temin eder”(EHİS,2016).

3.12.2008 tarihli ve 5825 sayılı kanunla onaylanan Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’nin 1. Maddesi uyarınca;

“Engelli kavramı diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişileri içermektedir”.

1.7.2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanuna göre ise;

“Madde 3.c. Engelli: fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen bireyi,

k. Rehabilitasyon: Herhangi bir nedenle oluşan engelin etkilerini mümkün olan en az düzeye indirmeyi ve engellinin hayatını bağımsız bir şekilde sürdürebilmesini sağlamayı amaçlayan fiziksel, sosyal, zihinsel ve mesleki beceriler geliştirmeye yönelik hizmetleri, ifade eder.

Madde 15. Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır.

Üniversite öğrencilerinden engelli olanların öğrenime etkin katılımlarını sağlamak amacıyla yükseköğretim kurumları bünyesinde, engellilere uygun araç-gereç ve ders materyallerinin, uygun eğitim, araştırma ve barınma ortamlarının temini ile eğitim süreçlerinde yaşadıkları sorunların çözümü gibi konularda çalışma yapmak üzere Engelliler Danışma ve Koordinasyon Merkezleri kurulur.

Engellilerin her türlü eğitim, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kabartma yazılı, sesli elektronik kitap, alt yazılı, işaret dili tercümeli ve sesli betimlemeli film ve benzeri materyal temin edilmesine ilişkin gerekli işlemler Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığınca yürütülür”.

21.yüzyıla doğru, engellileri, vücut işlevlerindeki sıkıntılar veya noksanlıklar nedeniyle işlevselliğini yitiren bireyler bağlamında ele alan “tıbbi model”den; dünyada ve ülkemizde kanun ve sözleşmelerle de bağlayıcılığı olan; bu bireyleri toplumun ayrılmaz bir parçası olarak gören, toplumun içinde kabul eden “sosyal model”e doğru geçilmiştir.

Diğer bir deyişle; engelliliği, bakıma muhtaç, fiziksel veya algısal rahatsızlığı olan, diğer bireylere bağımlı, atıl gören tıbbi bakış açısı yerini; engelliye toplumsal

bakış açısının önemli olduğu, esas olarak engelliye toplum olarak yaratılan engellerin ortadan kaldırılmasının gerektiğini savunan sosyal modele bırakmıştır.

“Bu modele göre kişiyi engelli yapan kendisi değil, toplumun engelliye tepkisidir. Kısacası bu modelde engellilik bireyle ilgili değildir. Toplumun engelliye bakış açısıyla ilgilidir” (İsman, 2010; akt. Demirci, 2012: 15).

2. ENGELLİLİK HAKLARI

Engelli hakları, engelsiz bireylerin sahip olduğu eşit haklara erişimin sağlanabilmesi için, engellilere verilen “pozitif ayrıcalık” sağlayan haklardır. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesinde maddeler halinde belirtilen temel insani hak ve özgürlükler aynı toplumda birlikte yaşadığımız ve kesinlikle soyutlayamayacağımız engelliler için de kabul edilmiştir.

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları sözleşmesi, diğer sağlam bireylerin tüm hak ve özgürlüklerinden engelli bireylerin de aynı şekilde tam ve eşit yararlanmalarını sağlamayı amaçlar. Sözleşmenin güvence altına aldığı haklar şunlardır: Yaşama hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği (md. 10 ve 14), Risk durumları ve insani bakımdan acil durumlar (md. 11), Yasa önünde eşit tanınma (md. 12), Adalete erişim (md.13), İşkence yasağı (md. 15), Sömürü, şiddet ve istismara maruz kalmama (md.16), Bedensel ve ruhsal bütünlüğe saygı (md.17), Seyahat özgürlüğü ve uyruklu (md.18), Toplum içinde yaşama (md.19), Kişisel hareketlilik (md.20), Düşünce ve ifade özgürlüğü (md.21), Özel hayata saygı (md.22), Konut ve aile hayatına saygı (md.23), Eğitim hakkı (md.24), Sağlık hakkı (md.25), Çalışma hakkı (md.27), Yeterli yaşam standardı (md.28), Siyasal ve toplumsal yaşama katılım (md.29), Kültürel yaşama katılım (md.30) (Çayır, Soran, ve Ergün,2015:37).

“Modern, sosyal, hukuk devletinin engellilerle ilgili en büyük görevi, engellilerin sağlık, eğitim, rehabilitasyon, istihdam, bakım ve sosyal güvenliğine ilişkin sorunlarının çözümü ile her bakımdan gelişmelerini ve önlerindeki engelleri kaldırmayı sağlayacak tedbirleri alarak topluma katılımlarını sağlamak ve bu hizmetlerin koordinasyonları için gerekli düzenlemeleri yapmaktır”(Özen, 2012:42).

2.1. ENGELLİLERİN EĞİTİM HAKKI

İster engelli veya isterse engelsiz olsun, bütün insanlar için eğitim; insan hayatının doğumundan ölümüne kadar tümünde var olan bir süreçtir. Engellilerin hakları başlığı altındaki eğitim hakkı ise engelliler için vazgeçilemez bir haktır. Engelliler eğitim hakkından yararlanarak; topluma katılır ve onun bir parçası olur, meslek sahibi olur, atıl durumdan kurtularak üretken duruma geçer, kendine güvenli, geleceğine umutla bakan faydalı bireyler olurlar.

“Eğitim ve öğretim dünya imkanlarından faydalanmanın ötesinde insanın toplum içinde kendisine etkili ve eylemli bir yer bulabilmesinin de en önemli koşuludur”(Özen, 2012: 41).

“Özel eğitim hizmetleri özel eğitim öğretmenleri tarafından sunulmaktadır. Özel eğitim öğretmenleri, yetersizliği olan öğrencilere günlük öğretimle ilgili diğer destekleri sunan uzmanlardır” (Diken, 2017: 27).

Öğrenme, kişiden kişiye farklılıklar göstermekte, özellikle konu engelli çocukların eğitimine gelince bu farklılık daha da bariz olmaktadır. Günümüz eğitim anlayışına göre eğitimde bireyselleşmeye gidilerek engelli çocukların eğitiminde çok daha başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Engellilik türleri farklılık gösterdiği için verilecek olan eğitim yöntem ve metotları da değişim göstermektedir. Örneğin; görme engelli bir öğrenciye öğretilecek okuma-yazma öğretimi ile işitme engelli bir öğrenciye öğretilecek okuma yazma öğretimi çok farklı olacaktır.

Bayram’a göre; “Engelli çocukların eğitiminde en önemli nokta, çocukların en az sınırlayıcı, var olan yeteneklerini ortaya çıkarmalarını ve geliştirmelerini sağlayıcı eğitim ortamlarında eğitilmeleridir” (2002: 54; akt. Demirci, 2012: 21).

“Engellilerin eğitimi normal eğitimden farklı olarak, farklı özellik ve gereksinimleri olan engelli bireylerin öğrenme gereksinimlerinin karşılanabilmesi için, özel program, yöntem ve tekniklere uygun araç ve gereç ve fiziksel düzeneklere, uygun ortam ve insan kaynağına ihtiyaç gösteren, özel nitelikli bir eğitimidir. Özel eğitim ile, engelli bireylerin, kendine yeterli, mümkün olduğunca üretken olabilmeleri ve kaliteli bir yaşam sürebilmeleri hedeflenmektedir” (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, 2009: 66).

“Anayasa’nın 42. maddesi “kimsenin eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamayacağını” vurgulayarak dolaylı da olsa engelli vatandaşların da ayrımcı muamelelere maruz kalmadan bu haktan faydalanabileceklerini belirtir” (Özen, 2012: 45).

Ne yazık ki, 2002 yılında Türkiye İstatistik Kurumu ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından “Türkiye Özürlüler Araştırması sonuçlarına göre engellilerin yalnızca %13.7 si mesleki eğitimden faydalanabilmektedir” (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, 2009: 3).

3. GÖRME ENGELLİLİK

Gözlerimiz bize bahşedilen belki de en değerli varlıklarımız, dünyaya açılan pencerelerimizdir. Bu duyu organımızla etrafı görür, bilgilenir, ona göre hareket eder, kendimizi fiziksel olarak korur ve aynı zamanda da dünyanın görsel olarak güzelliklerinin farkına varırız.

Hareket özgürlüğümüzü sağlamada, dış dünyayı tanıma ve öğrenmede oldukça önemli bir yere sahip olan görme duyumuz; bazen kalıtsal/genetik hastalıklar, annenin hamilelik esnasında geçirmiş olduğu ateşli hastalıklar-aldığı bazı ilaçlar-röntgen ışınlarına maruz kalma, prematüre doğum /küvezde fazla oksijen verilmesi, çeşitli kazalar, çocuğun geçirdiği ateşli hastalıkla gibi sebepler sonucunda kısmen ya da tamamen yok olabilir ve görme yetersizliği ile karşı karşıya kalınır.

Görme işlevinin tamamen veya kısmen kaybından ötürü özel eğitime veya özel eğitim destek materyallerine ihtiyaç duyan kişiye görme engelli veya görme yetersizliği olan birey diyebiliriz.

“Gören insanlara doğal gelen bazı sosyal beceriler, görme yetersizliği olan bazı öğrenciler için güç gelebilir. Buna iyi bir örnek gülümsemedir. Gülümseme bir başkasından geri dönüt alabilmek için gören insanlar tarafından kullanılan güçlü görsel bir ipucudur. Görme yetersizliği olan bazı insanlar için gülümseme gören insanların sosyal tepkileri gibi kendi kendine gelişmez” (Hallahan, Kaufmann, akt. Diken, 2017: 254).

“Eğitsel açıdan kör, eğitimde dokunsal ve işitsel materyallere ihtiyaç duyan kişidir” (Tuncer, 2003: 25; akt. Akpınar, 2012: 10).

“Az gören ise; büyütücü araçlar yardımıyla ya da büyük puntolu yazılı materyali kullanabilenlerdir” (Özyürek, 1992: 26; akt. Akpınar, 2012: 10).

Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü’nün bölgedeki Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine gönderilmek üzere hazırladığı bilgi broşürüne göre görme engellilerin ve görme yetersizliği olan çocukların özellikleri;

- Kavramsal gelişimde ya da bilişsel yeteneklerde gecikme gözlenebilir.
- Özellikle soyut düşünmeyi gerektiren becerilerde daha başarısız olabilirler.
- Alan kavramını vermek güçtür. Alana ilişkin bilgiler daha çok dokunma duyumu aracılığı ile kazanılmaktadır.
- Sosyal faaliyetlere ilgilidirler.
- Müzikle yakından ilgilenirler.
- Görme yetersizliğinden kaynaklanan eksiklikleri diğer duyu organlarını kullanarak telafi etmeye çalışırlar.
- Dikkat yoğunlaştırma, ince ayrıntıları fark etme yetenekleri gelişmiştir.

- Bedensel ve zihinsel gelişimde farklılık yoktur.
- Bağımsız hareket edebilme becerileri sınırlıdır” (Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü, 2013).

3.1. GÖRME ENGELLİLERİN EĞİTİMİ

Bilgi öğrenmede büyük bir çoğunlukla görsel işaretler ya da görsel uyaranlar kullanılır. Gören çocukların gelişimleri ve iletişimleri esnasında görsel işaretler ve materyaller bu sebeple çok önemli yer tutar. Ancak görme engelli çocuklar ise bu bilgi akışından mahrum olduklarından diğerlerine göre sınırlılıkları fazla olup gelişimsel anlamda problemler yaşarlar. Fakat iyi bir eğitim ve farkındalıkla birlikte diğer duyu organlarının yardımını da alarak bir süre sonra akranlarını yakalarlar.

Görme engelli öğrenciler, sahip oldukları özelliklere göre farklılıklar gösterebilir. Bunları görme yetersizliğinin derecesi, başlangıç yaşı, ailenin tutumu, kültürel yapısı, bilişsel yeterlik dereceleri gibi özellikler şeklinde sayabiliriz (Diken, 2017: 274).

Devlet Planlama Teşkilatı, Görme Engelliler Alt Çalışma Grubu Raporu’na göre;

“Görme gücünden yoksunluk bireyin çevresini algılama, bilgi edinme ve hareket özgürlüğünü kazanmasından alıkoymaktadır. Bu sınırlılıklar görme engelli bireyin kültürlenmesini, çevresiyle iletişimini engelleyebilmektedir. Bireyin bilişsel, duyuşsal ve devimsel gelişimi için görme organının fonksiyonlarının yerini alabilecek yaşantılara ve öğretim süreçlerine ihtiyaç vardır. Bu yaşantılar karşılanmadığı takdirde görme engelli bireyin eğitim dışı ve toplum dışı kalması sonucunu doğurmaktadır” (1992: 2).

Modern yaşamın etkileri her alanda olduğu gibi eğitim alanında da kendini göstermektedir. Özellikle teknolojideki hızlı gelişmeler diğer öğrenci ve öğretmenlerin eğitim sistemini, eğitim ortamlarını nasıl değiştiriyorsa, görme engelli öğrenciler de bu teknolojileri hayatlarını daha konforlu hale getirebilmek adına çoklukla kullanırlar.

Eğitimleri esnasında görme engelli çocuklar okuma-yazmayı Braille alfabesinde öğrenirler. Yazma esnasında kullanılan materyaller Braille yazı için tablet ve kalem ve aynı zamanda Braille daktilosudur, matematik dersinde ise Abaküs ve Küp Taş Kasa isimli eğitim materyalleridir. Sesli bilgisayar

programlarını, akıllı tablet ve telefonları, teknolojiadaki gelişmelere örnek olarak gösterebiliriz.

Özel eğitimin içinde yer alan görme engellilerin eğitimi de genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.

Şendurur’a göre; “İnsanı güçlü kılan göz değil akıldır. Bu nedenle görme özürlü öğrencilerin eğitimi, toplumsal, ekonomik ve insancıl bir gerektir”(1995; akt. Demirci, 2012: 35).

“Görmeden yoksun olmak çocukların gelişimlerini etkilemekle birlikte görme engelliliğin gelişim sorunlarına neden olduğu anlamı çıkmamaktadır. Çünkü görme engelli çocukların diğer duyu organları, öğrenmeleri için birçok olanak sunmaktadır” (Özyürek, 1995: 40; akt. Akpınar, 2012: 11).

3.2. GÖRME ENGELLİLERDE ÖZEL EĞİTİM VE ÖNEMİ

Engellilikleri sebebiyle özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin, kendi engelleri doğrultusunda kişisel düzeylerine uygun olarak alacakları ve genel eğitim ilkelerine de paralellik teşkil edilerek oluşturulan eğitim ‘özel eğitim’dir. Özel eğitime özellikle çocuğun temel davranışlarının şekillendiği erken çocukluk döneminde başlamak esastır. Bu sebeple, en yakınındaki kişiler yani aileye de bu dönemde önemli bir rol düşmektedir. Ailenin çocuğunu kabullenmesi, yaşadığı toplumdan dışlamaması, sağlığını çok yakından takip etmesi, her yaş eğitimi veya diğer sorunları için yetkili merkezlere başvurması çocuğun bundan sonraki tüm yaşamı için son derecede önemli olacaktır.

573 sayılı, 30.5.1997 tarihli “Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” de 4. Madde özel eğitimin temel ilkelerini açıklamaktadır;

- a) Özel eğitim gerektiren tüm bireyler ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- b) Özel eğitime erken başlamak esastır.
- c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- d) Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.
- e) Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.
- f) Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.

g) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmalarının sağlanması esastır.

h) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.

i) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır” (1997).

“Bireylerin, akademik, iletişim, devim ve uyum alanlarında önemli eksiklik, kusur yaratan durumların önlenmesi, azaltılması ya da ortadan kaldırılmasıyla ilgili eğitsel değişkenlerin düzenlenmesi uğraşısına özel eğitim denir” (Özsoy, Özyürek ve Eripek, 2002: 6; akt. Dilsiz, 2017: 8).

Özel eğitim gerektirenlerin bireylerin eğitimi, bireysel farklılıkların öğrenme sürecini etkilemesinden dolayı çok daha kritik bir süreçtir. Bu nedenle genel eğitim şartlarının, özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için de düzenlenmesi gerekir (Pirgon ve Babacan, 2013; akt. Dilsiz, 2017: 7).

Diğer akranlarına göre görme engelli çocukların psikolojik, sosyal veya biyolojik gelişimleri çok farklı değildir. Ancak görme duyusundaki noksanlığın getirdiği eksikliği, eğitim ortamlarındaki çeşitli düzenlemeleri yerine getirerek kapatabiliriz.

Bazı bireyler doğuştan, bazıları ise daha sonradan görme yeteneğini kaybedebilir. Bu gücün kaybedilmesinin etkileri de bu zamanlamaya ve bireysel farklılıklara göre değişir. Doğuştan görmeyen çocuk görselliğin sağladığı uyarlardan büyük oranda mahrum kaldığı için diğer akranlarına göre gelişme yeterliliği açısından geri kalmakta, sonradan görme yeteneğini kaybedenlerde ise birtakım psikolojik problemler ortaya çıkmaktadır.

“Gözlerini ister doğuştan isterse sonradan kaybetmiş olsun, kişi çok geçmeden kendisi ile çevresindeki öteki insanlar arasında kendi aleyhine önemli farklılıklar bulunduğu yavaş yavaş bilinçli hale gelmeye başlar” (Enç, 2005: 67). İşte bu durumda karşımıza görme engellilerin eğitimi konusu çıkar.

Görme duyusundan yoksun olan görme engelli birey, diğer kalan duyularından daha fazla yaralanmaya başlar. Bunlardan dokunma duyusu okuma-yazma ya da eğitim hayatında çok önemli bir yer tutar.

Görme engelli bireylerin çevreyi ve çevredeki uyaranları algılamada dayalı oldukları bir diğer duyum ise, işitme duyumu olmaktadır. İşitme duyusu görme özürlü bireylerin sosyal ilişkilerini sürdürmede önemlidir (DPT, 1992: 2).

Görme engelli bireyler, özel eğitimle birlikte kendilerine yetebilen, diğer insanların yardımını olmaksızın veya az bir destekle hayatlarını yürütebilen bireyler haline gelirler. Bir diğer bakış açısıyla görme engellinin alacağı özel eğitim onu toplumdaki diğer bireylere yakın eşit haklara sahip olmalarına yardımcı olur. Bireylerin problemleri en aza indirebilmeleri ve daha kaliteli bir yaşam sürdürebilmeleri açısından da özel eğitim gereklidir. Günümüzde özel eğitim artık genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.

“Bütün çocuklar gibi özürlü çocuklar için de süre ve nitelik açılarından yeteri kadar eğitim kurumunun açılması devletin temel görevleri arasına girmiş bulunmaktadır” (Enç, 2005: 30).

Toplum, engelli engelsiz tüm insanları içine alan bir kavramdır. Bugünün engelsiz bireyi potansiyel bir engelli bireydir. Hepimiz aynı toplumun parçasıyız. Engelli bireyleri yaşadığı topluma ait hissettirecek, o topluma tutunduracak, toplumdan dışlanmalarına engel olacak en önemli faktör yine eğitimidir. Özel eğitime ihtiyaç duyan engelli bireylerin aldıkları başarılı eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri bireylerin toplumdaki sosyal konumlarını sağlamlaştıracaktır.

3.2.1. Görme Engellilere Özel Eğitim Verilen Kurumlar

Görme engelli öğrencilere eğitim ve öğretim hayatlarının her devresinde diğer görme engeli olmayan öğrencilerin takip ettiği aynı eğitim programı uygulanır. Fark; görme yetisinin az veya hiç olmamasından dolayı okuma-yazmada uygulanan Braille kabartma alfabesinin ve yine görmeyenlerin kullandığı bazı ders materyallerinin ayrıca kullanılmasıdır.

“Görme yetersizliği olan bireyler için, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte her türlü kademedede kaynaştırma yoluyla eğitim alabilecekleri gibi bu bireyler için her tür ve kademedede, resmi ve özel gündüzlü ve/veya yatılı özel eğitim okul ve kurumu açılabilir. Ayrıca Özel Eğitim Okulları Bünyesinde ve Anaokullarında Özel Eğitim Sınıfları açılabilmektedir. Görme yetersizliğinden etkilenmiş bireyler RAM’larda oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından uygun görüldüğü durumlarda Özel Rehabilitasyon Merkezlerinden destek eğitimi alabilmektedirler” (Şen ve Demiröz, 2012: 177).

Engellilerin temel eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak; öğrencinin engellilik durumuna göre kurulmuş ya özel eğitim kurumlarında veya normal okullarda kaynaştırma eğitimi olarak verilmektedir.

“Ülkemizde özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için üç tür özel eğitim kurumu bulunmaktadır;

- 1) Özel Eğitim Okulları (Zihinsel, İşitme, Görme, Ortopedik, Otistik),
- 2) Özel, Özel Eğitim Okulları,
- 3) Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri” (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, 2009: 68-69).

3.2.1.1. Özel Eğitim Okulları (Körler Okulları)

Sadece görme engellilerin eğitim aldığı, görme duyusunun kısmen veya tamamen yoksunluğundan doğan engelliliği sebebiyle eğitim hayatında akranlarıyla aynı düzeye gelebilmek amacıyla birtakım farklı metot ve eğitim materyalleriyle çalışılan ancak diğer normal okullarla aynı eğitim programının uygulandığı okullardır.

Özel eğitime, ailenin de desteğiyle ne kadar erken başlanırsa o kadar çabuk ve başarılı yollar alınır.

573 sayılı 30.5.1997 tarihli “Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ye göre;

“Madde 3/a. “Özel Eğitim Gerektiren Birey”, çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılıklar gösteren bireyi,

b. “Özel Eğitim”, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların engellilik durumu ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi” ifade eder.

Yine aynı kanun 9 ve 10. Maddelerine göre, özel eğitim gerektiren bireyler orta öğretimlerini özel eğitim okullarında veya genel ve mesleki teknik okullarda; istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda da yükseköğrenimlerini tamamlayabilirler.

Özel Eğitim Okulları, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlıdır ve 15 adet görme engellilik öğretim okulu, 1 adet de Görme Engelliler Basımevi Akşam Sanat Okulu vardır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, 2009: 69-70).

3.2.1.2. Özel, Özel Eğitim Kurumları

Özel, Özel Eğitim Okulları; sadece engelli öğrencilerin eğitim gördüğü ve özel sektör tarafından işletilen kurumlardır. Örgün öğretim kurumlarına devam eden engelli öğrenciler bir yandan da bu merkezlere devam edebilirler.

(T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu:70-71).Bu okullar diğer özel alanda hizmet veren okullar ile hukuki anlamda aynı prosedürlere, düzenleme ve statüye sahiptir.

3.2.1.3. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri

5580 sayılı 8.2.2007 kabul tarihli "Özel Eğitim Kurumları Kanunu" na göre;

"Madde2/k. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi; Özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, ses bozuklukları, zihinsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal, duygusal veya davranış problemlerini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla faaliyet gösteren özel eğitim kurumlarıdır".

Vuran'a göre özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri;

"Engelli bireylere kendi kendilerini idare ettirebilecek yeterliliği kazandırmak, toplumsal hayata uyumu için çevresiyle iletişim içerisine girmesini sağlamak, fonksiyon kayıplarını minimum seviyeye indirmek ve ortadan kaldırmak hedefiyle hizmet veren kuruluşlardır.Örgün öğretim kurumlarına devam eden engelli öğrenciler bir yandan da bu merkezlere devam edebilmektedirler" (2013: 75; akt. Dilsiz, 2017: 11).

3.2.2. Normal Eğitim Kurumlarında Eğitim / Kaynaştırma Eğitimi

Kaynaştırma eğitimi, engeli sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin, yaşadığı gerçek toplumun içinde eğitim alması, ya da eğitim sürecinde diğer akranlarının da içinde olduğu eğitim ortamlarında eğitim almasıdır. Çocuk böylelikle yaşadığı topluma da uyum sağlayacaktır.

"Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 23.maddesinde kaynaştırma eğitimi; Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi ve özel, okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim veya yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır. Ülkemizde, özel eğitim okulları dışında devlet okullarının tamamında kaynaştırma eğitimi uygulanmaktadır" (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, 2009:73).

Kaynaştırma, gerektiğinde sınıf öğretmenine ve/veya engelli öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile, engelli öğrencilerin normal eğitim ortamlarında eğitilmesidir (Kırcaali-İftar, akt. E. Sema Batu, 2000: 3).

Normal eğitim ortamında eğitim gören özel gereksinimli öğrenciler, özürli olmayan öğrencilerle birlikte eğitim almakla, etkileşmeyi, iletişim kurmayı, arkadaşlıklar geliştirmeyi, birlikte çalışmayı ve bireysel olarak güçlü ve zayıf oldukları alanlarda birbirlerine yardımcı olmayı öğrenmektedirler (Stainback ve Stainback, akt. E. Sema Batu, 2000: 5).

Kaynaştırma eğitiminin başarılı olabilmesi birtakım şartların yerine getirilmesine bağlıdır. Bunları şöyle sıralayabiliriz;

-Görme engelli öğrencinin özel eğitim sınıflarındaki hazırlık çalışması sırasında, normal sınıf içerisinde sahip olunması gereken becerilerin kazandırılması (örneğin, Braille alfabesinde okuma ve yazmayı öğrenme, not tutabilme, sınıf kurallarına uyma gibi),

-Kaynaştırılan sınıftaki öğrencilerin tutum ve davranışları (diğer öğrencilerin görme engelli öğrenciyi kabullenmesi, dışlayıcı tavırlar almaması, gerektiği hallerde yardım etmesi),

-Sınıf öğretmenin bu konuya istekli olup olmaması ve öğretmenin tutum ve davranışları,

-Fiziksel ortamın uygunluğu(örneğin sınıftaki öğrenci sayısı gibi),

-Öğretmenlere gerektiği zamanlarda her türlü desteğin sağlanabiliyor olması.

Sonuçta kaynaştırma eğitiminde “hedeflenen şey özel eğitimde ilgi ve yeteneklere göre en az kısıtlayıcı ortamı sağlamaktır” (Demirci, 2012: 22).

Engelli bireylerin de en temel hakları kendi akranlarıyla aynı ortamlarda ve sınıflarda eğitim görmek, kendilerini toplumdan soyutlanmış hissetmemeleri olmalıdır. Ancak bunu yaparken de karşımıza çıkan bazı zorlukların da üstesinden gelinmelidir.

“Kaynaştırma, yalnızca özel gereksinimli öğrencilerin normal sınıflara yerleştirilmesiyle başarıya ulaşamaz. Bunun için öncelikle öğretmenlerin, ailelerin, sınıftaki tüm öğrencilerin ve okul idarecilerinin konuyla ilgili bilgi sahibi olmaları gerekmektedir” (Güven, 2011; akt. Demirci, 2012: 23).

Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü'nün okullara dağıtılmak üzere görmeyen çocuklar için hazırladığı bilgi broşüründe yer alan 'Öğretmene Öneriler' şöyledir;

- “-Görme güçlüğü olan çocuğa tıbbi, çevresel ve eğitsel açıdan yardım edilebilir.
- Görme yetersizliği olan çocuklarda bağımsızlık duygusunu geliştirme çabalarının bir bölümü olarak bu çocukların kendi eğitim kitaplarından ve araçlarından sorumlu olması istenmelidir.
- Görme yetersizliği olan çocuğun ödevini tamamlayabilmesi için ek zaman verilmesi uygun olabilir.
- Öğretmenin tahtaya bir şey yazarken yazdıklarını yüksek sesle söylemesi her zaman görme engelli çocuk için yararlı olur.
- Görme yetersizliği olan çocukların da sınıftaki her etkinliğe katılması cesaretlendirilmelidir. Eğer onların sınıftaki faaliyetlere katılmaları mümkün olmuyorsa ek etkinlikler düzenlenmelidir.
- Matematik öğretiminde görülen problemlere ek olarak Fen Bilimleri ve Coğrafyanın çok fazla görsel uyaranlara dayalı olması nedeniyle ek düzenlemelere ihtiyaç olabilir. Bu nedenle görme engelliler okullarından materyal ve bilgi alınmalıdır”(2013).

3.3. GÖRME ENGELLİLERİN EĞİTİMİNDE OKUMA-YAZMA

Görme engelli öğrencilerin en temel algısı dokunma duyularıdır ve bu duyularını da en çok okuma-yazma sırasında kullanırlar. Görme engellilerin okuma-yazma alfabesi “Braille” olarak adlandırılan özel bir alfabedir. Fransız eğitimci ve mucit olan, aynı zamanda kendisi de üç yaşında iken bir kaza sonucu gözlerini kaybeden Louis Braille' in alfabesi altı noktaya dayanmaktadır.

Noktaların konumlarına göre numaralandırma yapılmış olup bu numaraların birleşimiyle harfler, sayılar, noktalama işaretleri ve diğerleri gösterilebilmektedir.

3.3.1. Braille Alfabesi

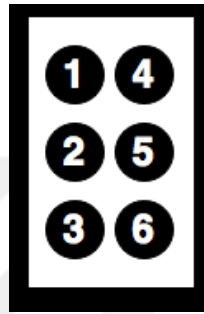
Görme engelli öğrencilerin okuma ve yazma eğitimlerinde kullandıkları alfabe Braille Alfabesi'dir.

“Braille alfabesinin esasını parmak ucuyla duyulanacak büyüklükte altı kabartma noktanın bir dikdörtgen biçiminde yukarıdan aşağıya üçer tane olmak üzere iki sıra olarak dizilmesi oluşturmaktadır. Bu dikdörtgen içerisinde yapılan düzenlemelerle 63 değişik karakter oluşturulabilmektedir. Görenler için okuma üniteleri cümleler olurken bu kabartma yazıda dikdörtgenlerden oluşmaktadır. Buna göre görme engellilerde okuma öğretimi tümevarım yöntemiyle olmaktadır. Yani görme engelli çocuklar ilk olarak harflerin öğretilmesiyle okuma-yazma öğrenimine başlamaktadırlar” (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1992: 83).

Braille yazıda, sistemin temeli olan 6 noktanın, normal mürekkep yazıda kullanılan bir işarete denk olarak karşılık getirilmek suretiyle oluşturulan 63 adet sembol kullanılmaktadır.

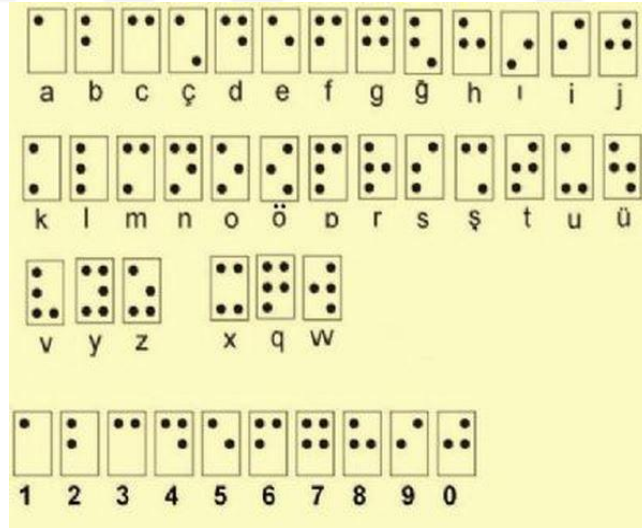
Braille alfabesindeki her bir temel hücrenin numaralandırılması aşağıda şekilde gibidir;

Şekil 1. Braille Alfabesindeki Temel Birim Olan Dikdörtgen Hücre

(Kaynak: https://www.researchgate.net/figure/A-Braille-cell-with-6-dots_fig1_301693696)

Şekil 2. Braille Alfabesinde Harf ve Sayıların Hücreler Halinde Gösteriliş Biçimi

(Kaynak: <https://www.alfabe.gen.tr/braille-alfabesi.html>)

Günümüzde ise görme engelli öğrenciler, kabartma Braille yazıyla birlikte gelişen teknolojiden de yararlanmaktadır. Kabartma yazı daktilosu, yazı tableti-kalemi, kabartma baskı makinaları (printerler), normal yazıyı sesli okuyabilen

bilgisayar programları, akıllı telefon ve tabletlerin içerisindeki erişebilirlik özelliği olan yazıyı sese dönüştürebilen programlar bunlar arasındadır.

3.4. EĞİTİMCİLERİN GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİLER HAKKINDA ÖĞRENMEK İSTEYECEKLERİ KONULAR

Döke, Garip, Bülbül ve Özel tarafından yapılan bir çalışmaya göre (2012: 52-62) Eğitim verdiği okulda öğrencisi olarak karşısına gelen görme engelli bir öğrenci için; eğitimci eğer ilk defa karşılaşıyorsa bazı temel sorulara cevap bulma ihtiyacını hissedebileceği belirtilmiştir.

Düşüncemize göre; bu temel soruları üç başlıkta toplayabiliriz:

- Okuma-Yazma
- Ders Çalışma
- Sınavlar

Görme engelliler okuma-yazmayı nasıl öğreniyorlar?

Öğrencinin görme derecesi hiç yoksa, dokunma duyusuna dayanan, altı noktadan oluşan Braille alfabesinin öğrenilmesiyle;

Öğrencinin az görme derecesi varsa, büyütülmüş materyaller kullanarak ve yine Braille alfabesiyle okuma- yazmayı öğreniyorlar.

Görme engelliler derslere, sınavlara nasıl hazırlanıyorlar?

Ders çalışmada farklı yöntemler kullanılmaktadır. İlk kaynak olarak Braille basılmış ders kitapları gelir. Ancak uygulamada çeşitli noksanlıklar sebebiyle bu kolay olmamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı ders kitaplarını kabartma olarak basmakta, ancak üniversite düzeyine gelindiğinde bu devam edememektedir. Ancak bazı kurumlar öğrencinin talebi doğrultusunda bunu gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Bir diğer ders çalışma yöntemi kitapların seslendirilmesidir. Kitapları seslendiren kütüphaneler ve çeşitli kurumlar mevcuttur.

Teknolojinin gelişmesiyle görme engelliler de artık bilgisayarlar ve akıllı telefonlar sayesinde elektronik ortamda bulunan yazılı metinleri sesli olarak okuyabilmekte ve bilgi gönderebilmektedirler. Bilgisayarı büyütme programları, bilgisayarı kabartma ekran veya ekran okuyucu programları sayesinde derslere daha

rahat hazırlanmaktadır. Müzik eserleri ise yine belirli programlar aracılığı ile taranarak Braille baskı makinaları sayesinde kabartma notalara çevrilmiştir. Ancak tüm bu teknolojiler her zaman veya herkes için ulaşılabilir değildir.

Ülkemizde yaygın olarak bilinen iki büyük kütüphane bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde bulunan “GETEM” (<http://www.getem.boun.edu.tr/>) ve bir diğeri ise Milli Kütüphane bünyesindeki ‘Konuşan Kitaplık’tır (<http://www.mkutup.gov.tr/konusankitap/>) .

Görme engelli öğrencilerin sınavlarında nasıl yöntemler uygulanır?

Görme engellilerin sınavı diğer akranlarından ayrı ve farklı olarak yapılır.

Sınavda bir okutman öğrenciye hem sınav sorularını okur, hem de öğrenciden aldığı yanıtları cevap kağıdına işler. Bu işlemler gören öğrencilerin sınavlarına göre daha uzun bir zaman alacağı için bazı sınavlarda ek süre tanınır. Müzik enstrüman sınavlarında ise diğer öğrencilerle aynı şartlarda sınav yapılır.

4. GÖRME ENGELLİLERDE MÜZİĞİN ÖNEMİ

“Müzik sanatı var olmasaydı, gerçeğin kabalığı katlanılmaz kıldardı dünyayı- Bernard SHAW” (Çalgan, K, 2017: 11).

Müzik, insanlığın uzun yıllar önce keşfettiği, onların ruhuna hitap eden duygu ve düşüncelerinin sesler aracılığı ile paylaşıldığı bir sanat dalıdır. Müzik, aynı zamanda toplumumuzun kültür birikimini de gösterir. Zaman içerisinde toplumun kültür yapısına göre çeşitlilik gösterse de çok farklı toplumlardan gelen insanları bile bir arada tutabilen müzik onların ortak bir dili olur ve onları birleştirir.

Uçan’a göre ”Müzik, birey ve toplumu besleyen başlıca yaşam ve kültür damarlarından biridir. Müzik kültürü ve müzik eğitimi onu oluşturan-gerçekleştiren insanla birlikte gelişken ve dönüşken bir özellik gösterir. Müzik eğitimi ise bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma sürecidir” (Uçan, 1997).

Müzik eğitimi, bireylerin sosyal ve zihinsel gelişimlerine katkıda bulunur. Onların kendilerini ifade etme ve tanıma becerilerini, yaratıcılıklarını, estetik duygularının gelişimini, iletişimsel ve yeni arkadaş edinme becerilerini artırır ve özgüven kazanmalarını, sosyal etkinliklere katılma isteklerini kamçılar. Alternatif tıp

dalında da kullanılan müziğin aynı zamanda bazı hastalıkları tedavi edici özelliği de vardır.

“Müziğin anlak/zeka değeri ve onun bir eğitim aracı olarak kullanılması gereği her çağda kabul edilmiştir. Bundan ötürü müziğin anlak gücünü inkar etmek mümkün değildir. Ve madem ki bu güç ona tanınmıştır çocukların eğitiminde de müzikten yararlanılmalıdır-ARİSTO” (Çalgan, 2017: 44).

“Eğitim süreci bireyin müzik yeteneğini geliştirmeyi, müzik yeteneği kazanmasını, müzikten yararlanabilmeyi öğrenmesini gerçekleştirmeyi amaçlar. Toplumsal yönden ise, ortak müzik kültürünün korunmasını, pekiştirilmesini, çağdaş müzik kültürünün kazandırılmasını ve ortak değerlerin müzik yoluyla güçlendirilmesini sağlar” (Küçüköncü, 2006: 19-20; akt. Dilsiz, 2017: 19).

“Görme engelli bireylerin eğitiminde işitme duyusunun en aktif olarak kullanıldığı ve dinleme becerilerinin geliştiği alan müzik eğitimidir. Müzik eğitiminde geliştirilen beceriler diğer alanlarda da kalıcı davranışlar kazandırmaktadır” (Dilsiz, 2017: 2).

Doğuştan veya sonradan gözlerini kaybeden bir birey için müzik ne kadar erken başlanırsa müzikal algıların gelişimi de o denli başarılı olacaktır. Erken çocukluk döneminden başlayarak önce ailede, sonra da eğitim ortamında çocuğun ilgisi yakından takip edilmeli, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda müzik eğitimine başlanılmalıdır. İyi bir müzik eğitimi bireyin yeteneğine göre bireye ya kişisel ve sosyal gelişiminde katkıda bulunur ya da müzik, onun mesleki yaşamında rol alır.

“Modern metodlar hazırlayan ünlü İsviçreli eğitimci Pestalozzi’ye göre; bilgi bilinenden bilinmeyene giderek ve tecrübeyle kazandırılmalıdır. Müzik eğitiminde bu prensip, basit şarkılar söyletmek, ritmik egzersizler yaptırarak çocuğu seslerle, melodilerin hareketleriyle tanıtmak şeklinde uygulanmaktadır. Ancak bundan sonra müzik notalarıyla ve müziğin mekanik tarafıyla karşılaştığında bunların çocuk için bir anlamı olacaktır” (Frampton, 1963: 154; akt. Dilsiz, 2017: 30).

Müzik eğitimi sürecinde müziğin kulağa hitap etmesi ve göze ihtiyaç duyulan kısımlarında da Braille alfabesiyle çözümlenmesi, görme engelliler ile diğer bireyler arasındaki farkı azaltmaktadır (Dilsiz, 2017: 29).

Müzik kuşkusuz ki duysal algıları yüksek olan görme engelli öğrenciler için duyma ağırlıklı olduğundan son derece önemlidir. Ancak bu, tüm görme engellilerin

iyi bir müzik kulağına sahip olacağı anlamına da gelmez. Gerçekten müzik algıları yüksek olan öğrenciler için ise son derece önemli bir uğraş, meslek dalı veya sanat dalıdır.

Müzik dersi özel eğitim okullarında ve rehabilitasyon merkezlerinde verilirken temel düzeyde kalmalıdır.

Bu okullarda verilen müzik eğitimi için Enç'e göre de "Kulak eğitimi, duygu ve estetik etkenlikler açısından bu okulların programlarında müziğin özel bir önemi olabilir. Yalnız bu gereği abartarak okul programı ve etkenliklerinde bu ğretim dalına gereğinden fazla zaman ayırmak doğru değildir"(Enç, 2005:114).

Kişinin yatkınlığı ve yeteneği doğrultusunda ğrenci daha üst düzeyde bir müzik eğitimi için ayrıca yönlendirilir.

4.1. GÖRME ENGELLİLERDE MÜZİK EğİTİMİ EVRELERİ

Görme engelliler müzik eğitimleri süresince nota okuma-yazma ve solfej derslerinde görsel anlamda büyük engellerle karşılaşmaktadırlar. Ancak, Braille alfabesinin müzikte de kullanılması bu sorunları en aza indirmektedir.

Görme engelli öğrencilerin müzik eğitiminde diğer öğrencilerle aynı bilgi ve konular öğretilmekte olup aralarındaki fark yürütülen özel eğitim metodları ve kuıllanılan özel eğitim materyalleridir (Kseler, 2006; akt. Dilsiz, 2017: 2).

İnsan ilişkileri kuvvetli, alanında yetkin bir müzik eğitimcisi sınıf içi düzenlemelerle görme engelli öğrencilere müzik dersi kazanımlarını etkili bir biçimde sağlayabilir (Demirci, 2012: 4).

4.1.1. Okul ncesi Dönemde Müzik Eğitimi

"Müzik yeteneği kendini çok erken gösterebilen bir çağrıdır-Wolfgang von GOETHE" (algan, 2017: 50).

"Eskiden ocuğun müzik eğitimi, doğumundan dokuz ay önce başlamalı diye düşünürdüm, şimdi aynı düşüncede değilim. Çocukların müzik eğitimi, annenin doğumundan dokuz ay önce başlamalı-Zoltan KODALY" (algan, 2017: 41).

Okul öncesi dönemde görme engelli bir çocuğun en önemli öğreticileri ailesi ya da anne-babasıdır diyebiliriz. Özel eğitimin erken başlatılması gerekliliği artık bilinen bir gerçektir.

Çocukların algı ve duyu gelişimlerini hedefleyen özel eğitim ne kadar erken başlanırsa sonuç da bir o kadar başarılı olacaktır.

“Seguin ve Mme. Montessori gibi özel eğitimciler gerizekalı çocukların eğitimine olağandan erken başlanır ve yeterli duyu ve algı eğitimine konu yapılırsa, yeteneklerinin geliştirileceği varsayımı ile bu tür denemelere girişmiştir” (Enç, 2005: 161).

Okul öncesi dönemde ana-baba eğitimi çok önemlidir. Görme engelli çocuğunu olduğu gibi benimsemek, çocuklarının çevresini erken bebeklikten itibaren sesli uyaranlar açısından zenginleştirmek, onunla sürekli iletişim halinde olmak ilk yapılabilecekler arasındadır. Bu şekilde çocuğun kendisini ve çevresini tanımasına, kendi benliğini kazanmasına olanak verilmiş olacaktır.

Duyu algısının çok önemli olduğu görme engelli çocuğa kaliteli müzikler dinletmek, onunla şarkı söylemek, elle tempo tutmak, ritmik ayak ya da beden hareketleriyle tempo tutmak, müziği masal-hikaye dinlerken kullanmak, kavanoz içine konan boncuk, nohut gibi materyallerle basit çalışmalar yapmak yapılabilecekler arasındadır.

Okul öncesi ya da anaokulu dönemine gelindiğinde ise kastanyet, zil, davul, ksilofon, kabasa, çelik üçgen, tırtır gibi vurmali ya da sallamali çalgılarla eğitim yaparak müziksel algıların geliştirilmesi amaçlanır.

Bu dönemde eğitim kurumlarında dünyada kabul görmüş müzik eğitim metodları olan Orff Schulverg Metodu, Dalcroze Metodu, Kodaly Metodu, Montessori Metodu gibi müzik eğitim metodlarından yararlanılabilir. Bu eğitim metodları görme engelli çocukların müziksel algılarının gelişimi için de son derece faydalıdır.

4.1.2. Okul Çağında (Formal Eğitimde) Müzik Eğitimi

Okul çağına gelen görme engelli çocuklar diğer akranları gibi müzik eğitimine katılırlar.

“Görme engelliler ilkokullarında müzik eğitimi sınıf öğretmenlerince, müzik öğretmeni olan ortaokullarda ise müzik öğretmenlerince yürütülmektedir” (Demirci, 2012: 37).

“İlkokulda, öğrencilerin müzik araçları ile kendilerini denemeleri, ilgi ve yetenekleri güçlü görülenlere bu yönde öğretim yapılmalıdır. Yetenekli kör öğrencilerin her tür müzik aracını başarı ile kullanabilmeye güçlü olduğunu gösteren çok örnekler var. Sesleri elverişli olan öğrenciler için de bu yeteneğin geliştirilmesi yolu aranır” (Enç, 2005: 115).

Müzikte yetenekli görülen öğrenciler okul orkestraları veya okul korolarında görevlendirilebilir. Eğitimciler tarafından görme engelli öğrencinin müziksel yeteneğinin daha ileri olduğu durumlarda ise öğrenci genel eğitimle birlikte konservatuvar eğitime yönlendirilir.

Konservatuvar eğitime hak kazanan görme engelli öğrenciye, engeli gözetilmeksizin kendi vücut yapısı ve yatkınlığı dikkate alınarak bir enstrüman seçimi yapılır.

4.1.3. Mesleki Müzik Eğitimi

Müzik, özel eğitim dalları için öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda vazgeçilmez bir araçtır. Temel olarak müziksel işitme kulağına dayanan müzik; görme engelli bir bireyin yapabileceği bir sanat ve meslek dalı olarak görülebilir. Okullarda iyi bir müzik eğitimi alan görme engelli birey, kişisel çabalarıyla da kendisini daha da ileriye götürerek konservatuvar eğitime geçebilir.

Braille alfabesinde müzik notaları ve işaretleri de bulunmaktadır. Bir enstrüman çalan öğrenci için önce parça kabartma olarak notalara dökülür, kabartma notadan parça ezberlenir ve sonra uygulamaya geçilir.

“Piyoano öğretiminde ise sağ el notaları sol elle okunarak, sol ise sağ ile okunarak araçta/piyanoda denenir. En iyisi parçayı önce ezberleyip sonra araca uygulamaktır” (Enç, 2005: 115).

“Piyoano ve benzeri araçların çalınmasının öğretiminde görme engelli öğrencilerin görmeden tuşların yerini nasıl kestirebileceği düşünülebilir. Bu piyanonun tam ortasından başlayarak sağa ve sola düşen tuşları hareket noktası olarak öğretmekle sağlanır. Bu hareket noktasından öteki tuşlara geçilir. Gereken tekrarlardan sonra körler kinestetik bellekleriyle gerekli tuşların yerini kestirebilmektedir. Aynı durum olağan yazı makinasının kullanımında da görülür. Esasen gören piyanistler de tuş yeri bulmakta gözleri yerine kinestetik duyularına dayanırlar” (Enç, 2005: 115).

4.1.4. Konservatuvar Eğitimi Alan Görme Engelli Örnek Bireyler

ÖNDER KÜTAHYALI

16 Mayıs 1936'da İzmir'in Tire ilçesinde doğan Önder Kütahyalı 1946 yılında İzmir Sağır Dilsiz ve Körler Müessesesi'ne başladı. Braille kabartma alfabeyi, matematiği, kabartma nota okuma ve yazmayı burada öğrendi. Aynı zamanda keman çalmaya da bu okulda başladı. Keman öğretmeninin adı Madam Marta Amati idi.

1951 de Sağlık Bakanlığına bağlı olan okulda körler ve sağırılar ayrılarak ayrı ayrı Milli Eğitime bağlandı ve aynı yıl Ankara Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu'na devam etti.

İlkokulu bitirdiği 1952 yılında okul müdürü Mithat Enç'in de girişimleriyle Milli Eğitim Bakanlığının ilkokulu bitiren görme engellilerin normal okullarda eğitim görebilmesini sağlayan genelgenin yayınlanmasıyla 3 arkadaş olarak Ankara Devlet Konservatuvarına başvurdu ve kabul edildi.

Ankara Devlet Konservatuvarı keman bölümünden 1960 yılında mezun oldu. Keman hocasının ismi Necdet Remzi Atak idi.

İzmir'de görev almak istediği için müdür beyin tereddütlerine rağmen İzmir Devlet Konservatuvarına atandı. Okul müdürü Orhan Barlas'ın yönettiği amatör müzisyen ve bando elemanlarından oluşan senfoni orkestrasının keman sanatçılığı görevini de başarıyla icra etti. Görmeyen bir sanatçının senfoni orkestrasında çalması gibi bir imkansız da böylelikle gidermiş oldu. 1960 ve 1961 yılında toplam 8 konser tamamlandı.

1982 yılında konservatuvarlar YÖK'e bağlandı ve İzmir Devlet Konservatuvarı 9 Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı adını aldı.

Önder Kütahyalı, 9 Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarında 1987 yılında doçentlik, 1999'da ise genel müzikoloji dalında profesörlük ünvanını aldı. Müzik tarihi, opera tarihi, bale tarihi, form bilgisi verdiği dersler arasındadır.

Nisan 2004'den itibaren ise yasal olarak emekliliğe ayrıldı.

TRT İzmir radyosunda 21 adet "Rönesans Müziği" başlıklı program hazırladı.

-1981 yılında "Çağdaş Müzik Tarihi" kitabı,

-1990'lı yıllarda Hikmet Şimşek'in destek ve istemiyle Hikmet Şimşek'in doldurduğu plakların üzerine tanıtım ve eleştiri yazıları,

-2000 yılında "40+5 Yılın Ardından" adlı Hikmet Şimşek hakkında yazdığı kitap,

-2002 yılında "Işığı Taşıyan Adam" adlı Hikmet Şimşek'in hayatını anlatan kitap, eserleri arasındadır.

Prof. Önder Kütahyalı yaklaşık 10 kadar öğrencisine de akademik tezlerinde danışmanlık yapmış, günümüzde İzmir'den yetişen birçok değerli sanatçı onun öğrencisi olmuştur.

Görme engelli konservatuvar öğrencileri ile ilgili ise; " Görme engellilerin konservatuvar eğitimi almalarını, gerektiğinde akademisyen olarak görev yapmalarını istediğini ancak önyargıların olmaması, çıkarılan engellerin ortadan kaldırılması, engelin bedende değil akıllarda olduğunun idrak edilmesi gerektiğini "belirtti.

Halen İzmir'de yaşamını sürdürmektedir. İki çocuğundan kızı Ceren, Ege Üniversitesi Nükleer Bilim Enstitüsünde Doçent Dr,oğlu Ahmet ise 9 Eylül Üniversitesinde Spor ve Okçuluk Dalında öğretim üyesidir.

Ö. Kütahyalı (Kişisel İletişim; 16 Mart 2019).

ŞÜKRAN KIRICI

1937 yılında Mersinde dünyaya gelen Kırıcı, yedi yaşındayken ateşli bir hastalık neticesinde gözlerini kaybeder.

Ortaokul yıllarında kendisi gibi görme engelli olan Önder Kütahyalı ve Hüdaverdi Gaffaroğlu ile birlikte Ankara Devlet Konservatuvarına girer. Çaldığı enstrüman keman olup lisans devresinde Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalına devam eder.

1987 yılında Antalya'da "Beyaz Baston Görme Engelliler Derneği"ni kurar.

2005-2006 eğitim-öğretim yılında ise aynı derneğe bağlı olan "Bilgi Bahçesi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi"ni kurar.

Şükran Kırıcı 3 Eylül 2010 tarihinde, başarılı bir hayat ve birçok görme engelli öğrencisini geride bırakarak hayata veda eder.

(Öğrencilerden Z. Temirci aracılığı ile alınan bilgiler; 20 Mart 2019).

YUSUF DUMLUPINAR

Yusuf Dumlupınar, Malatya'nın Kasımuşağı köyünde 14 çocuklu çiftçi bir ailenin doğuştan görme engelli 5 çocuğundan biri olarak dünyaya geldi.

Eğitimine Gaziantep Görme Engelliler Okulunda başlayarak ortaokulu ve lise eğitimini de Gaziantep'de tamamladı.

Yaşamı boyunca birçok sıkıntılar yaşayan Yusuf Dumlupınar, görme engeli nedeniyle zaman zaman yılsa da bu mücadeleyi asla bırakmama ilkesini çevreden gördüğü destek ve kendine olan özgüveni ile birlikte hep hayat felsefesi olarak benimsedi.

Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü Kompozisyon Ana Sanat Dalını burslu olarak kazanarak 1996-1997 öğretim yılında başarıyla bitirdi.

Üniversite yıllarında Bilkent Akademi Senfoni Orkestra'sında orkestra şefliği de yapan Dumlupınar, bas-bariton sesiyle 6 yıl Bilkent Korosu'nda görev alarak ülkemizi yurtdışında da temsil etti. Bir görme engelli öğrenci için son derece faydalı olan Bilkent kütüphanesindeki kabartma notalar ve kabartma kitaplardan çok büyük destek gördü.

Ankara Devlet Opera ve Balesi orkestra şefi Bujor Hoinici'nin, öğrencisi Yusuf Dumlupınar hakkındaki düşünceleri şöyleydi;

“Kör bir çocuğun Bilkent Üniversitesi Kompozisyon Bölümü'nü bitirmesi, dünyada çok nadir bir olay. Zaten tecrübelerimden, konservatuvar ve müzik fakültelerinde başka örnek görmedim. Tebrik ediyorum Yusuf'u. Büyük randıman verdi. Onun müthiş bir kulağı ve müzikal anlayışı var. O yüzden orkestra için iki beste yaptı. Tam anlamıyla klasik bestelerdi ve bunu başardı. Sanki satranç oynuyoruz ama masayı görmüyoruz. Kafasında tutuyor. Onun öğretmeniyken, onun gibi düşünmek zorundaydım. Kompozisyon, kontrpuan ve füğ öğrettim. Bu da yüksek derecelere kadar eğitim demek. Yusuf okulu bitirdi. İlk örnek oldu. Bilkent'te körler için özel program uyguladım. Dekan da destekledi. Benim en büyük amacım, Yusuf'un bestelerini orkestraların seslendirmesi. Çünkü Yusuf'un en büyük umudu bu. Bu da Yusuf'a yeni besteler için güç verecek. Onun pozisyonu için çok şey yapamıyorum. Ama Yusuf çok özel bir insan. Kültür ve Milli Eğitim Bakanlığı Yusuf'a kulak vermeli mutlaka destek olmalıdır”(Hürriyet Gazetesi, 21.01.1998).

Bilkent’den mezun olduktan sonra Malatya İnönü Üniversitesi’nde okutman olarak göreve başladı ve halen de bu görevini sürdürmektedir.

2011 yılında Ege Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuvarı’nda Duyusal Tasarım Programı çerçevesinde Bestecilik Ana Sanat Dalı üzerine yüksek lisans çalışması yaptı.

Malatya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde müzik eğitimi dersleri verirken bilimsel etkinliklere de davetli olarak katılmakta olup ayrıca Anadolu’nun farklı kentlerinde bağlamasıyla çeşitli konserler vermektedir.

Halen İnönü Üniversitesi’ndeki görevinin yanında İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Müzikoloji ve Müzik Teorisi Programında doktora yapmaktadır.

Yusuf Dumlupınar’ın görme engelli diğer kardeşlerinden üçü de aynı şekilde yükseköğrenim gördü. İmam Dumlupınar ve Ahmet Dumlupınar hukuk fakültesi, Türkan Dumlupınar ise Çukurova Üniversitesi Rehberlik ve psikolojik Danışmanlık mezunu, onlar da vakıf burslarıyla okudu.

Piyano, gitar, bağlama ve ud çalan Yusuf Dumlupınar’ın şan ve piyano için ve yaylı çalgılar orkestrası için klasik batı müziği besteleri ve ayrıca Türk halk müziği besteleri de bulunmaktadır. Y. Dumlupınar (Kişisel İletişim; 16 Mart 2019).

KORAY SAZLI

1973 yılında İstanbul’da doğan Koray Sazlı, ilk müzik çalışmalarına sekiz yaşında piyano dersleri alarak başladı.

Aynı yıl görme duyusunu yitirdi.1994 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı klasik gitar bölümünden mezun oldu. Ertan Birol ve Polonyalı gitarist Ireneutz Strahocki ile klasik gitar çalışan Sazlı, yüksek lisans ve doktora eğitimini Amerika Birleşik Devletleri Boston Üniversitesi kompozisyon dalında tamamladı.

Kompozisyon çalışmalarına Babür Tongur ile armoni ve konturpuan çalışarak başlayan Sazlı, Boston Üniversitesi’nde Samuel Headrick, Martin Amlin, Theodora Antoniou, Marjorie Merryman, ayrıca katıldığı ustalık kurslarında Lukas Foss, Samuel Adler, Jonathan Harvey, Michael Jarrel ve Marco Stroppa ile çalıştı.

Çeşitli okul ve kurslara misafir konuşmacı olarak da katılan Sazlı'nın eserleri Carnegie Hall/Weill Recital Hall, Quenn Elizabeth Hall/Purcell Room, Tsai Performance Center, Fulya Sanat ve Cemal Reşit Rey Konser salonu gibi saygın müzik merkezlerinde gitarist Cem Duruöz, piyanist Eun Young Kim, Lavaza Chamber Ensemble, Ithaca Contemporary Ensemble, İstanbul Flüte Topluluğu, İzmir Devlet Senfoni Orkestrası ve İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası gibi seçkin sanatçılar ve müzik toplulukları tarafından seslendirildi.

Eserleri katıldığı ulusal ve uluslararası beste yarışmalarında çeşitli ödüllere layık görülen ulusal ve uluslararası çeşitli kompozisyon ve performans yarışmalarına jüri üyesi olarak da davet edilen Sazlı, “Yaratıcı Endüstriler Araştırma ve Uygulama Merkezi” sanat yönetmeni ve “Flüt Orkestrası Kurma Ve Geliştirme” besteci/araştırmacı olarak iki ulusal projede yer aldı.

2008-2010 tarihleri arasında, Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü Duysal Sanatlar Tasarımı Anabilim Dalı Başkanlığı ve 2010-2013 yılları arası Müzik ve Sahne Sanatları Bölüm Başkanlığı görevlerini yürüttü. Halen aynı Anabilim Dalında kompozisyon öğretim üyesi olarak hizmet vermekte, bulunduğu anabilim dalının kompozisyon dalı koordinatörlük görevini yürütmekte ve Marmara Üniversitesi öncülüğünde, görme engelli müzisyenlere yönelik organize edilen proje çalışmalarında yer almaktadır. K. Sazlı (Kişisel İletişim; 20 Mart 2019).

ALİ AYKAÇ

1966 yılında Tarsus'da doğdu. İlkokula başladığı sıralarda doğuştan gelen ve yüksek oranda olan görme kaybının artarak devam etmesi nedeniyle 3.sınıf ortalarında Gaziantep Görme Engelliler okulunda öğrenimine devam etti.Kısa bir süre içerisinde öğretmenleri tarafından fark edilerek, özel ilgiyle müzik çalışmalarına başlatıldı. Çeşitli çocuk gruplarında, dinleti ve konser etkinliklerinde görev aldı.

Aldığı müzik eğitimi bir süre sonra yetmemeye başlayınca öğretmenin yönlendirmesiyle 1979 yılında konservatuvar sınavlarına girmek üzere Ankara'ya gitti. Giriş sınavında göstermiş olduğu üstün başarı jüriyi çok etkiledi.Ama sınav komisyonunda bu çocuk notaları görmeden nasıl okur, nasıl çalar diye çeşitli itirazlar oldu.Bütün bunlara rağmen, o dönemin okul müdürü olan, büyük müzisyen, piyanist

Mithat Fenmen'in çabalarıyla konservatuvarın piyano bölümüne kabul edildi ve Nimet Karatekin'in öğrencisi oldu.

Ali Aykaç o yılları şöyle anlatıyor: "Görmeden hayatınızda birçok şeyi başarabilirsiniz. Ama o kadar ağır, uzun ve karmaşık eserleri ezberleyerek çalmayı eğer gönülden sevmez ve inanmazsanız yapamazsınız. Ben olağanüstü çaba gösterdim. Nimet Hoca ise olağanüstü bir çaba ve sabır gösterdi. O zamanın koşullarını tahmin edersiniz; dijital teknoloji yok, hızlı kayıt cihazları yok, sadece analog kayıt yapan bir teybim vardı, onu da her zaman kullanamazdım. Çünkü sık sık bozulurdu. Günümüz teknolojisiyle öğrenim görmek ne kadar kolay olurdu. Nimet Hocaya sonsuz şükranlarımı borçluyum. Ruhu şad olsun."

Konservatuvarın ilk yıllarında bile ileri düzeyde eserler çalarak dikkatleri üzerine çekmeyi başardı. Okuldaki çalışmalarına paralel olarak kompozisyon ve armoni dallarında çalışmalarda bulundu.80'li yılların sonlarına doğru Türk Müziği hakkında incelemeler ve araştırmalarda bulundu. Türkiye'nin birçok yerinde yerli ve yabancı pop orkestralarıyla ve çeşitli caz gruplarıyla çaldı. Bestecilik, aranjörlük, stüdyo müzisyenliği alanlarında çalışmalarda bulundu.

1989 yılında Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarında Modern Dans Bölümünde piyanist olarak göreve başladı. Birlikte çalıştığı yerli ve yabancı uzman modern dansçıların koreografileri için müzikler yaptı. Caz, latin ve popüler müzik türlerinde hazırladığı projeleri konser ve televizyon programlarında sundu.90'lı yılların ikinci yarısından itibaren Türk Müziği ile diğer yerel müzikleri sentez yaparak, gerek modern dansa gerekse diğer alanlarda kullanmaya başladı halen bu faaliyetlerini sürdürmektedir.

2000'li yılların başından itibaren daha çok popüler müzik alanında çalışmakla birlikte, kendi stüdyosunu oluşturmuştur. Son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle, bilgisayarda ekran okuma programları aracılığıyla, gelişmiş müzik programlarını ileri düzeyde kullanabilmektedir. Bu sayede senfonik eserler, koro eserleri, oyun müzikleri ve bilgisayar destekli müzik çalışmaları yapmaktadır.

2007 yılında kendi isteği üzerine H.Ü.Devlet Konservatuvarındaki görevinden ayrılarak serbest çalışmaya başladı.

2009 yılında sahnelenen yüzde yüze yakın doluluk oranı ile Ankara, Samsun ve Mersin DOB Müdürlüklerinde beş sezon oynamış olan “Seslerle Anadolu” adlı oyunun müziklerini yapmıştır. Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü’nün izlenimleri ile projenin daha da büyütülmesi doğrultusunda “Anadolu Sihri” adını alan büyük orkestra, koro ve baleden oluşan gösterinin müziklerini yapmıştır. Antalya DOB sahnesinde bir sezon oynamıştır.

2015 yılında Atilla Şentin ile “Blue Project” grubunu kurarak tanınmış melodileri senfonik tarzda düzenleyerek konserler vermektedir.

Üzerine çalışmakta olduğu üç ayrı tarzda proje, sahnelenmek üzere seyirciyi beklemektedir. A. Aykaç (Kişisel İletişim; 21 Mart 2019).

METİN ŞENTÜRK

16 Mayıs 1966 tarihi, İstanbul doğumlu olan Metin Şentürk, Kosova’dan göçüp İstanbul Fatih’e yerleşen 7 çocuklu bir ailenin 6. Çocuğudur ve üç yaşında iken bir kaza sonucu gözlerini kaybetmiştir.

İstanbul İstinye Körler Okulunda yatılı olarak 8 sene eğitim aldı. Liseyi ise İstanbul Büyükçekmece Lisesinde kaynaştırma eğitimi olarak bitirdi.

1988 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Türk Musikisi Devlet Konservatuvarından mezun oldu.

Metin Şentürk, küçük yaşta gözlerini kaybetmesine rağmen; hayatla barışık, esprili, gülmeyi seven, görme engelliliği ile hep dalga geçen renkli kişiliği ile bir görme engellinin hayatında yapılması çok zor, hatta imkansız gibi görünen; uçak kullanmak, denize dalmak, paraşütle uçmak ve araba kullanmak gibi aktivitelere de imza attı ve hayata bu şekilde pozitif bakması onu mesleğinde de başarı ve şöhrete ulaştırdı.

Başarılı meslek hayatının yanında politika ile de ilgilenen Metin Şentürk, Tansu Çiller döneminde DYP İstanbul milletvekilliğine, 7 Haziran 2015 genel seçimlerinde ise İstanbul 2.bölgeden bağımsız milletvekili adayı oldu, ancak seçilemedi.

2010 yılında “Dünya Engelliler Vakfı”nı kurdu ve başkanlığını üstlendi.

Reklam sektöründe “Dr.Şen” adlı karakterle birkaç reklam filminde oynadı, 2017’ de TRT’de yayınlanan “Sıra Sende Türkiye” adlı müzik yarışmasının jüri ekibinde rol aldı.

Birçok televizyon dizisi ve ayrıca sinema filminde rol aldı.

Dünya görme engelliler arabayla hız rekorunu 315 km ile kırdı. GPS ile ölçülen 303 km ile Guinness Rekorları kitabına girdi.

Albümleri:

1987-Elimdeki Fotoğrafın, 1991-Bırakma Beni, 1992-Allah Biliyor, 1993-Yaktın Beni, 1995-Sana Aitim, 1996-Son Nokta, 1997-Dünya Güzeli, 1999-Sahte Dünya, 2000-Hazinem, 2001-Yolun Yarı, 2002-Dönmem Gerek, 2003-Kalpten Kalbe, 2006-Masal, 2008-Zamanda Yolculuk, 2009-Metin Şentürk ile Türk Sanat Müziği, 2012-Bana Sen Lazımsın, 2015 Kelebek. (Biyografi.info)

Yalçın, Metin Şentürk’ün başarısındaki 10 etken başlıklı bölümünde eğitim konusunda şöyle demiştir;

“Şentürk, engelli olmasına rağmen ilkokuldan üniversiteye kadar eğitimini önemseyerek, engelli bireyler için eğitimin olmazsa olmazlardan olduğunu göstererek, bizlere hayat dersleri veriyor. ”Okullu sanatçı” olmanın hakkını da veriyor” (2014: 213).

ONUR YILMAZ

1982 yılında İstanbul’da doğdu. Müzik eğitimine Ekim 1992 tarihinden itibaren Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuvarı gitar bölümü hazırlık sınıfında Ertan Birol’un öğrencisi olarak başladı. Aynı okulun orta, lise ve lisans programlarına da devam eden Onur Yılmaz; 2004 yılında Ertan Birol’un öğrencisi olarak gitar bölümü lisans programından, 2010 yılında Soner Egesel’in öğrencisi olarak aynı üniversitenin yüksek lisans programından, 2019 yılında da Doç.Sinan Erşahin’in öğrencisi olarak yine aynı üniversitenin sanatta yeterlilik programından başarı ile mezun oldu.

2011 yılında Londra’daki London College of Music okulunun lisansüstü performans dalında uluslararası geçerliliği bulunan en üst düzey diploması olan FLCM diplomasını alan Onur Yılmaz, geçici görevle Mimar Sinan Güzel Sanatlar

Üniversitesi Devlet Konservatuvarında araştırma görevlisi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Solo ve oda müziği olarak Rönesans'tan günümüze geniş bir repertuvara sahip olarak aktif konser kariyerini sürdürmekte olan Onur Yılmaz, bunun dışında Jan Erick Peterssen, Johannes Möller, Uros Dojčinović, Cem Duruöz, Marco Tamayo gibi bazı önemli gitarcılarının Masterclass ve özel derslerinde aktif katılımcı olarak yer almış tır. İstanbul Mavi Martı Uluslararası Gitar Festivali (2006) çerçevesinde yapılan gitar yarışmasında üçüncülük ödülü; 21-23 Mayıs 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen Cemal Reşit Rey İstanbul Gitar Günleri kapsamında yapılan gitar yarışmasında ise birincilik ödülü sahibidir. O. Yılmaz (Kişisel İletişim; 19 Mart 2019).

4.2. BRAILLE NOTA SİSTEMİ

Braille alfabesi, müzik notaları ve işaretlerini göstermek için de başarı ile kullanılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığının emri ile oluşturulan Braille Danışma Kurulu, 1986 yılından itibaren uluslararası Braille müzik işaretlerini esas alarak 'Braille Müzik İşaretleri Sistemi Kılavuzu' nu hazırlamıştır (M.E.B Braille Müzik İşaretleri Sistemi Kılavuzu., 1991).

-Notalarla Braille Alfabesi

Kılavuzun 3. Sayfası, Tablo 1, Notalar ve Değerlerini göstermektedir.

Tablo 1. Notalar ve Değerleri

Notalar	Birlik Nota	İkilik Nota	Dörtlük Nota	Sekizlik Nota
Değerler	Tam Nota (Dört Vuruşluk)	Yarım Nota (İki Vuruşluk)	Çeyrek Nota (Bir Vuruşluk)	Yarım Vuruşluk

Tablo 2. Birlik ve 16'lık Notalar

Do	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si
1,3,4,5,6	1,3,5,6	1,2,3,4,6	1,2,3,4,5,6	1,2,3,5,6	2,3,4,6	2,3,4,5,6

Tablo 3. İkilik ve 32'lik Notalar

Do	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si
1,3,4,5	1,3,5	1,2,3,4	1,2,3,4,5	1,2,3,5	2,3,4	2,3,4,5

Tablo 4. Dörtlük ve Altmış Dörtlük Notalar

Do	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si
1,4,5,6	1,5,6	1,2,4,6	1,2,4,5,6	1,2,5,6	2,4,6	2,4,5,6

Tablo 5. Sekizlik ve 128'lik Notalar

Do	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si
1,4,5	1,5	1,2,4	1,2,4,5	1,2,5	2,4	2,4,5

Tablo 6. Değer İşaretleri

Birlik/İkilik/Dörtlük/Sekizlik Notalar için	16'lık/32'lik/64'lük/128'lik Notalar için
4,5 / 1,2,6 / 2	6 / 1,2,6 / 2

Konservatuvar eğitimi esnasında bir enstrüman çalan görme engellinin verilen metot ya da eserleri önce kabartma notadan ezberlemesi, daha sonra da enstrümanına uygulaması gerekmektedir. Bu ezberleme yöntemi, görme engelli öğrencinin aynı sınıftaki akranlarının aldığı eğitime göre çok daha meşakkatlidir. Ancak zamanla bir sisteme oturtulan bu eğitim, öğrenci ve öğretim görevlisinin karşılıklı fedakarlıkları sayesinde gerçekleştirilebilir.

4.3. GÖRME ENGELLİLERİN MÜZİK EĞİTİMİ SIRASINDA KARŞILAŞILAN SIKINTILAR

Görme engelli öğrencilerin müzik eğitimlerindeki uygulamalar esnasında birtakım sıkıntılar yaşanmaktadır.

Bu sıkıntıların başlıcaları;

-Müzik eğitimcilerinin Braille nota sistemini bilmemeleri veya bu konudaki hizmet içi eğitimin yapılmaması,

-Braille nota sistemi ile nota basabilen basımevlerinin yetersiz olması,

-veya bu basımevlerine ulaşımın nasıl olacağının bilinmemesi,

dolayısıyla öğrencilere eğitim materyali olacak olan Braille notayla basılmış kaynakların yok veya yetersizliği olarak sayılabilir.

“Peki, bu durumda, ülkemizde Braille nota yazım sistemi ile nota basabilen kaç basımevi, resmi öğrenim kuruluşu vardır? Aslında notaları bir kenara bırakırsak Braille alfabesi ile kaynak basan kaç basımevi, matbaa vardır? Braille alfabesini kullanan daktilolardan kaç eğitim kurumunda, dahası kaç görme engellinin evinde vardır? Günümüzde görme engellilere özel klavyeye sahip bilgisayarlar ve yine aynı şekilde üretilmiş yazıcılar vardır dahası normal klavyede yazılan bir yazıyı Braille alfabesine çevirerek çıktı almayı sağlayan özel bilgisayar programları ve yazıcılar vardır. Ancak, bu gelişmelerden kaç kurum ve kuruluş yöneticisi, dahası görme engelli kaç birey haberdardır? Haberdar olanlardan kaç bu konuda bir şeyler yapma girişiminde bulunmuştur?”(Karamahmutoğlu, 2010;akt.Demirci,2012:38).

Görme engellilerin müzik eğitiminin başarılı olma şartları Köşeler’e göre;

Körler okullarında bozulan müzik eğitimi yeniden düzenlemek, kaynaştırma eğitimindeki öğrencilerin müzik yeteneklerini ortaya çıkaracak uygulamalara yer vermek, mesleki müzik eğitimi veren lise ve yüksek okullarda ise Braille nota bilen öğretmenler yetiştirmek veya onlara bu konuda hizmet içi eğitim vermek ve geniş Braille nota koleksiyonuna sahip kütüphaneler kurmaktır(2010).

Ülkemizdeki söz konusu Braille nota sorunu, günümüzde kısıtlı kaynaklara ilave olarak bir oluşumla çözümlenmeye çalışılmış, ‘Eğitimde Görme Engelliler Derneği’ne bağlı olarak gönüllülerden oluşan bir dijital müzik kütüphanesi kurularak güzel bir başlangıç yapılmıştır. (www.eged.org) (www.engelsiznota.org)

5. PROBLEM VE ALT PROBLEMLER

Görme Engelli Öğrencisi Olan Konservatuvar Eğitimcilerinin Eğitim Sürecine İlişkin Görüşleri Nelerdir?

Araştırmanın Alt Problemleri:

1. Eğitimcilerin Görme Engelli Öğrencilerin Eğitim Süreçlerine İlişkin Görüşleri Nelerdir?

2. Görme Engelli Öğrencilerin Öğrenimleri Süresince Karşılaştıkları Sorunlar Ve Görüşleri Nelerdir?

6. ARAŞTIRMANIN AMACI

Profesyonel müzik eğitime yönelen ve meslek olarak sanatçılığı tercih eden görme engelli bireylere sık sık rastlanılmaktadır. Çalgı ve ses eğitimi ağırlıklı konservatuvarlardaki görme engelli öğrencilerin sorunlarının belirlenmesi, eğitimcilerin bu konudaki tutum ve yaklaşımlarının tespiti, eğitim sürecindeki eksikliklerin saptanması ve bunlara yönelik çözümlerin sunulması bu çalışmanın amaçları arasındadır.

7. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İşitsel algıları gelişmiş bir görme engelli öğrenci için oldukça önemli olan konservatuvar eğitiminin daha etkin yapılabilmesi ve diğer öğrencilerle eşit düzeyde eğitim verilebilmesi, çalışmalarına destek olması, eğitimci, aile ve öğrenciye rehberlik edebilecek verilerin elde edileceği düşüncesi, alana katkı sağlayıcı ve özgün olması bakımlarından çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

8. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Eğitimcilerin alanda uzman oldukları gönüllü olarak ve doğru yanıtlar verdikleri,

Yapılandırılmış görüşme formunun araştırma için yeterli olduğu

9. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışma; konservatuvarlardaki görme engelli öğrencilerin eğitim sürecinde aldıkları dersleri, derslerle ilgili yaşanan problemleri, eğitimcilerin bu problemlere olan yaklaşımlarını ve sunulacak çözümleri kapsayacaktır. Bu düşünce doğrultusunda konservatuvar lisans düzeyi derslerini yürüten eğitimciler çalışmanın kapsamına alınmıştır. Bu araştırma, konservatuvarlardaki görme engelli lisans düzeyi öğrenciler ve onlara eğitim veren eğitimcilerle sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ile verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına ilişkin açıklayıcı bilgilere yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma, genel çerçevesi amacı ve yöntemi bakımından durum tespiti için tarama modelini esas alan bir çalışmadır. Tarama modelleri “geçmişte, ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan birey, ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilimsel istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir” (Karasar, 2009: 77).

2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA EVRENİ VE ÖRNEKLEM

Cebeci’ye göre evren; “Bir alan araştırmasında araştırma yapılacak problem alanının tamamına denir” (2010: 49). Karasar’a göre örneklem; belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliliği kabul edilen küçük kümedir” (2009: 110).

Araştırma nitel verilerin toplandığı bir araştırmadır. Nitel araştırmalarda; “araştırmacının rolü, inceleme için bir araçtır. Araştırma, katılımcılarla nesneyle birlikte oluşturulup A’dan Z’ye kadar birlikte etkileşilerek düzenlenir. Araştırmacı

nesneye göre davranamayan olguların akışına karışan, onları yeniden oluşturan subjektif biridir. Yani araştırmacı olguların içindedir. Görüşmeci (denek, katılımcı) ise, görüşmeyi, araştırmayı yaratan özne konumundadır. Bir başka deyişle incelenen durumun tanımına uyan ya da direnen öznedir” (Sönmez, Alacapınar, 2011: 72).

Araştırmanın öğrencilere yönelik evrenini; Türkiye’deki konservatuvarlarda okumuş veya okumakta olan görme engelli öğrenciler, örneklemini ise ulaşılabilen ve araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrenciler oluşturmaktadır. 10 konservatuvardan (1’i Sanat ve Tasarım Fakültesinden, 1’ i Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesinden) 14 görme engelli öğrenci araştırmaya katılma isteği göstermiştir.

Araştırmanın eğitimcilere yönelik evrenini; Türkiye’deki görme engelli öğrencisi olan konservatuvar eğitimcileri, örneklemini ise; ulaşılabilen ve araştırmaya gönüllü olarak katılan eğitimciler oluşturmaktadır. Görme engelli öğrenci okutmuş ya da okutmakta olan 10 konservatuvardan (1’i Sanat ve Tasarım Fakültesinden) 28 eğitimci araştırmaya katılma isteği göstermiştir.

3. VERİLERİN TOPLANMASI

Uzman desteği alınarak yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve araştırmaya gönüllü olarak katılan eğitimci ve öğrencilere uygulanmıştır. Yapılandırılmış görüşmeyi Cebeci şöyle tanımlar: “Halihazır durumu en iyi yansıtacak bilgilere ulaşmak ve hangi görüşlere ne kadar kişinin katıldığını belirlemek amacıyla yapılan görüşme şeklidir” (2010: 105).

Öğrencilerden ve eğitimcilerden bilgi almak üzere kendileriyle telefon ve e-mail yoluyla iletişime geçilmiştir.

4. VERİLERİN İŞLENMESİ VE ÇÖZÜMLENMESİ

Yapılandırılmış görüşme formları nitel araştırma tekniklerine göre çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Araştırma, “Görme Engelli Öğrencisi Olan Konservatuvar Eğitimcilerinin Eğitim Sürecine İlişkin Görüşleri Nelerdir?” problemi çerçevesinde ele alınmıştır. Bu probleme bağlı olarak oluşturulan alt problemlere ilişkin bulgular tablolar yardımıyla işlenmiş ve yorumlanmıştır.

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

“Eğitimcilerin görme engelli öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu çerçevesinde ele alınan birinci alt probleme yönelik olarak eğitimcilerin çeşitli durumlarını sorgulayan çeşitli sorular ve alınan bilgiler irdelenmiş tablolar halinde gösterilmeye çalışılmıştır. Eğitimcilere yöneltilen sorular yoluyla veriler toplanmış, işlenen verilerden bulgular elde edilmiştir. Birbirleriyle örtüşen düşüncelere ayrı ayrı yer verilmemiştir.

Araştırmaya göre Türkiye çapında ulaşılan görme engelli öğrenci okutmuş veya okutmakta olan konservatuvarlar aşağıda sıralanmıştır.

- Adıyaman Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
- Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
- Akdeniz Üniversitesi Antalya Devlet Konservatuvarı
- Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı
- Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
- Gazi Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı
- Harran Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
- İskenderun Teknik Üniversitesi Mustafa Yazıcı Devlet Konservatuvarı

- İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
- Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ) Sanat Tasarım Fakültesi

Yukarıda belirtilmiş olan konservatuvarlarda görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 28 konservatuvar eğitimcisine yönelik hazırlanmış olan yapılandırılmış görüşme formunda eğitimcilere 17 soru sorulmuş ve alınan cevaplar aşağıda detaylı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 7. Eğitimcilerin Mezun Oldukları Okullar

Eğitimcilerin Mezun Oldukları Okullar	Kişi Sayısı
Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı	2
İnönü Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı	1
İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Bölümü	1
Cumhuriyet Üniversitesi	2
Atatürk Üniversitesi	1
Kafkas Üniversitesi	1
Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	2
Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı	1
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı	1
Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	3
İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuvarı	5
Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi	1
The Karol Lipinski Academy of Music in Wroclaw/Poland	1
YTÜ Sanat ve Tasarım Fakültesi	1
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Bölümü	2
University of Michigan	1
Berklee Collage of Music	1
Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Bilimler Anabilim Dalı Duysal Tasarım Programı	1
Toplam	28

Tablo 8. Eğitimcilerin Mezuniyet Durumları

Eğitimcilerin Mezuniyet Durumları	Kişi Sayısı
Lisans	4
Yüksek Lisans	11
Doktora/Sanatta Yeterlik	12
Cevap verilmedi.	1
Toplam	28

Yukarıdaki dağılıma bakıldığında konservatuvarlarımızda görme engelli öğrencilere eğitim veren eğitimcilerimizin çoğunluğunun lisansüstü eğitim aldığı görülmüştür.

Tablo 9. Eğitimcilerin Lisans Eğitimlerindeki Çalgıları

Çalgı İsmi	Kişi Sayısı
Bağlama	4
Piyano	7
Tambur	2
Gitar	1
Ses Eğitimi	2
Viyolonsel	1
Kanun	4
Klarnet	1
Ut	1
Bateri	1

Tablo 10. Eğitimcilerin Meslekteki Kıdem Durumları

Eğitimcilerin Meslekteki Kıdem Durumları	Eğitimci Sayısı
5-10	11
10-15	5
15 ve üzeri	12
Toplam	28

Yukarıdaki dağılıma bakıldığında konservatuvarlarımızda görme engelli öğrencilere eğitim veren eğitimcilerimizin meslekteki kıdem yılları çoğunluk olarak 15 yıl ve üzeri olarak görülmüştür.

Tablo 11. Eğitimcilerin Görme Engellilerin Eğitimine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu

Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu	Kişi Sayısı
Eğitim Alan Sayısı	2
Eğitim Almayan Sayısı	26
Toplam	28

28 eğitimciden sadece 2 tanesi olumlu cevap verirken hayır diyen diğer eğitimcilerden biri, ayrıca; “Yalnızca İTÜ’de dışarıdan bir hocanın verdiği bir konuşmaya katıldım” şeklinde ekleme yapmıştır. Elde edilen bulgulara göre 26 eğitimcinin görme engellilerin eğitimine yönelik hizmet içi eğitim almadığı, sadece 1 eğitimcinin kabartma yazı ve nota eğitimi aldığı, diğer 1 eğitimcinin ise bu konuyla ilgili bir konuşmaya katıldığı belirlenmiştir.

Bu tablodan görme engelli öğrencileri olan eğitimcilerin öğrencileri ile daha iyi bir iletişime geçmeleri için teknik anlamda yetersiz kaldıkları düşünülebilir. Her iki taraf için de eğitim seviyesini daha yukarılara taşıyabilmek adına görme engelli öğrencisi olan konservatuvar eğitimcilerine yönelik hizmet içi eğitimlerin yapılması önerilmektedir.

Tablo 12. Eğitimcilerin Çalıştığı Kurumun Fiziki Şartlar Bakımından Görme Engellilere Uygunluğu

Fiziki Şart Uygunluğu	Kişi Sayısı
“Hayır, uygun değil.”	18
“Evet/Uygun.”	6
“Kısmen.”	3
“Bilemiyorum.”	1
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre 18 eğitimcinin, çalıştığı kurumu fiziki şartlar bakımından görme engelli öğrencilere uygun görmediği, 6 eğitimcinin uygun gördüğü ve 1 eğitimcinin de görme engelli öğrenciler için fiziki şart standartlarının neler olduğunu bilmediği için soruya cevap veremediği belirlenmiştir.

Bu bulgulara göre konservatuvarlarımızın büyük bir çoğunluğunun fiziki şartlar bakımından görme engelli bir öğrenci için uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Üniversite ve konservatuvar yönetimlerinin bu konuyu dikkate almaları ve gerekli girişimlerde bulunmaları önerilebilir.

Tablo 13. Eğitimcilerin Meslek Yaşantısı Boyunca Eğitim Verdiği Görme Engelli Öğrenci Sayısı

Öğrenci Sayısı	Kişi Sayısı
1	17
2	5
3	1
5	2
Hiç olmayan	2
Cevap verilmedi.	1
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre 17 eğitimcinin meslek yaşantısı süresince sadece 1 görme engelli öğrencisi, 5 eğitimcinin 2 görme engelli öğrencisi, 1 eğitimcinin 3 görme engelli öğrencisi, 2 eğitimcinin 5 görme engelli öğrencisi, araştırmamıza katılan gönüllü eğitimcilerimizden 2 sinin ise henüz görme engelli öğrencisi olmadığı belirlenmiştir.

Eğitimcilerin büyük bir çoğunluğunun genellikle 1 görme engelli öğrencisi olması, konservatuvarlardaki görme engelli öğrencilerin sayısının çok olmamasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Görme engellilerin gerek körler okullarında gerekse kaynaştırma okullardaki temel eğitimleri esnasında müziğe yeteneği olanların tespit edilip yönlendirilmeleri, teşvik edilmeleri önerilmektedir. İleriki yıllarda konservatuvarlardaki görme engelli öğrenci sayısı bu sayede artış gösterebilir.

Tablo 14. Eğitimcilerin Braille Alfabeti Hakkındaki Bilgileri

Eğitimcilerin Cevapları	Kişi Sayısı
"Evet, bilgim var."	11
"Sınırlı bir bilgim var. Deşifre edebilecek düzeyde değilim. Danışabileceğim yetkin bir dostum (Doç.Dr.Koray Sazlı) olması biraz olsun iç rahatlatıcı."	1
"Evet, böyle bir şeyin var olduğunun farkındayım, ama hiç kullanmadım."	1
"Bilgim var, ancak sadece adı konusunda."	1
"Sadece ismen duydum, bilgi sahibi değilim."	2
"Sadece alfabenin varlığını ve nasıl görüldüğünü biliyorum, okumayı ya da yazmayı bilmiyorum."	1
"Varlığından haberdarım."	1
"Çok az bilgim var."	1
"Braille alfabesini ve müzik yazı sistemini biraz inceledim fakat bunun kısa bir süre içerisinde öğrenilemeyecek kadar karışık ve zor olduğunu fark ettim. Keşke bunun üzerine bizlere eğitim verecek bir kurs düzenlenebilse. Bizler de öğrencimizin gelişimi için daha bilinçli davranabilsek."	1
"Hayır."	7
"Hayır, bilgim yoktu ama bundan sonrasında araştırıp öğreneceğim nettir."	1
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre 17 eğitimcinin görme engelli öğrenciler için yazı ve nota sistemi olan Braille Alfabeti hakkında bilgisinin olduğu, 3 eğitimcinin çok az, ismen ve sınırlı bilgi sahibi olduğu, 8 eğitimcinin de hiç bilgi sahibi olmadığı görülmüştür.

Eğitimcilerin büyük bir çoğunluğunun Braille Alfabeti hakkında bilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Görme engelli öğrencisi olan bir eğitimcinin, eğitim sürecinde daha verimli olabilmesi için Braille Alfabeti hakkında bilgi sahibi olması ve imkanları ölçüsünde öğrenmesi önerilmektedir.

Tablo 15. Eğitimcilerin Braille Nota Sistemini Öğrenme Fikri Hakkında Düşünceleri

Eğitimcilerin Cevapları	Kişi Sayısı
"Braille nota sistemini öğrendim, kullanabiliyorum."	2
"Evet."	19
"Evet kesinlikle çok isterim fakat bunun için bizlere yardımcı olabilecek bu konuda uzman bir eğitimci gerekli ve tabii ki zaman..."	1
"Bu tamamen süreçte ne kadar zaman ayırmam gerektiğine bağlı ama prensipte isterim."	1
"Muhakkak. Ne var ki nota yazısını/yazımını müzik için koşul görmüyorum. Duysal iletişim üzerinden daha nitelikli bir yol çizilebileceğini düşünüyorum."	1
"Görme engelli öğrencim olursa derse başlamadan Braille yazı ve nota sistemini öğrenmek isterim."	1
"Hayır."	1
"Hayır, konunun uzmanlarının yetişmesi taraftarıyım. Kendi akademik çalışmalarım arasında buna vakit ayıramam."	1
"Bir öğretmenin yeni bir şeyler öğrenmesi her zaman zor bir iştir. Geçmişte Braille alfabesiyle deneyimi olan öğretmenler kendi öğretim teknik ve yöntemlerini geliştirmeye çalışabilirler. Ancak genellikle özellikle bu alanda eğitim almış öğretmenlerle çalışırlarsa görme engelli öğrencilere yardımcı olacağını düşünüyorum. Ancak, enstrüman çalma konusunda uzmanlaşmış ve aynı zamanda Braille alfabesi de kullanabilen müzik öğretmenleri bulmak çok zordur."	1
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre iki eğitimcinin Braille sistemini kullandığı, 23 eğitimcinin kullanmak ve öğrenmek istediğini, 3 eğitimcinin ise bu görüşe katılmadıkları belirlenmiştir. Eğitimcilerin büyük bir çoğunluğunun hatta tamamına yakınının öğrencileriyle daha iyi bir iletişim kurabilmek adına Braille yazı ve nota sistemini öğrenmek istedikleri anlaşılmaktadır. Eğitimcilerin bu bilinçte olmaları, öğrenme istekleri, faydalı olacağını düşünmeleri önemlidir.

Tablo 16. Eğitimcilerin Görme Engelli Öğrencilerin Eğitimi Sırasında Karşılaştıkları Sorunlar

Eğitimcilerin Cevapları	Kişi Sayısı
"Eğitim programımızda görme engelli öğrencilere uygun bir müfredatın olmayışı, Türk Müziği ile ilgili Braille alfabesi ile yazılmış nota ve teorik bilgilerin olmayışı temel sorunlardır. Ayrıca mevcut görme engelli öğrencimizin Braille alfabesi bilmeyişi de önemli bir sorun teşkil etmektedir."	1
"Kulaktan ezberlemek onlar için bayağı zor oluyor."	1
"Pişano ödevi verirken notaları görüp yanımda deşifre edemediği için doğrudan kendisi çıkarması gerekiyor. Bu da bazen parçayı yanlış çıkarmasına sebep oluyor."	1
"Konuyla alakalı dikte ve yazılan notanın seslendirilmesi."	1
"Nota okuma ve enstrümana yansıtma konusunda sorunları var."	2
"Özellikle teorik bilgileri anlatırken slayt paylaşımını yapamamak, postür çalışmaları ve diyafram egzersizleri gibi uygulamalı gösterilen hareketlerde zorlanmak. Ses egzersizlerinde ses nefes kontrolü oluşturmada yapılacak olan uygulamaları tam teşekküllü yapamamak."	1
"Kabartma kaynakların yetersizliği."	1
"Eşlik sırasında eserin tam istediğim noktasından tekrar alamama ya da notada göstermem gereken yeri tam olarak gösterememe gibi sıkıntıları olmuştur."	1
"Genelde ilk başlarda psikolojik anlamda başaramama kaygısı ve motivasyon düşüklüğü sorunları yaşıyoruz, sonrasında bu durumu aşıyoruz. Kullandığımız materyaller konusunda ise örneğin Braille kağıdı bile bulamamak yine yukarıdaki kaygılara sebep olabiliyor."	1
"Öğretim yöntem ve teknikleri açısından yetersizim."	1
"Henüz olmadı."	1
"Slayttan ders anlatırken ya da tahtaya yazmam gereken önemli bir şeyde sıkıntı oluyordu ama onda da öğrencim için slaytta yazanı, tahtada yazanı sürekli okuyordum, sıkıntı olmuyordu."	1
"Sınıf seviyesine uygun ders işleyemiyoruz."	1
"Teorik konular ve yazılı ödevlerde sorun yaşanabiliyor. Bir de kaynak sıkıntısı olduğunda ya da deşifre yaptırmak istediğim zamanlar toplu derslerde bazen sorun olabiliyor. Ama öğrenci ile tek tek çalışarak bu eksiklik zaman ayırma şartıyla kapanabiliyor."	1
"Program seçimi ile ilgili zorluklar. Yeni eser bulmada sınırlılık. Görme engelli öğrenci, doğal olarak müzikal bakış açısına göre öğretmenine standart öğrenciden daha çok bağılıdır. Görme engelli bir öğrenci de müzikal bağımsızlık kurma süreci öğretmene bazı zorluklar getirebilir."	1
"Özel ilgi için ekstra zaman gerekmektedir. Mecburen ders dışı zamanlarda, güç ve zamanım nispetinde bireysel olarak yardımcı olmaya veya kayıt yapmaya çalışıyorum. Ama çalışma yükümün fazlalığı arzu ettiğim şekilde özel ilgi göstermemi engelliyor. Bunun dışında dersime ders içinde özel olarak katılımını pekiştirecek yöntemler kullanmaya çalışıyorum. Bu da diğer öğrencilerin sabrını gerektiriyor ve sabır ettiklerini yer yer gözlerinden anlıyorum. Bazen okuma görevini bir arkadaşına veriyorum; ama arkadaşları istenildiği şekilde görevi yerine getirmiyor ve büyük bir iş yükü altında olmama rağmen evde ekstra kayıtlar yaparak zaman zaman kendisine destek olmaya çalışıyorum."	1
"Nota üzerinde form, güfte ya da biçim analizleri yaparken konunun anlaşılması eser geçilmeden pek mümkün olmuyor. Ancak, ezgisel duyum gerçekleştirildikten sonra öğrenci açısından anlaşılır oluyor."	1

“Özellikle deşifre ve görsel materyale dayalı konularda sorun yaşıyoruz.”	1
“Yazı yazma ve solfej derslerinde sıkıntı yaşadım.”	1
“Solfej derslerini yürüttüğüm için belki de en çetrefilli durumu bizler yaşamaktayız. Çünkü solfej dersi teori, yazma ve okuma ağırlıklı bir ders olduğu için Braille alfabesi ile notanın nasıl yazıldığını bilmediğim için bize bu konuda yardımcı olacak kişiye rica etmek durumunda kalıyorum etütleri yazmaları için. Deşifre çalışması için de sınav öncesi Braille alfabesi ile hazırlıyoruz ve sınavda okutturuyoruz. Bazen Braille alfabesi ile yazılmış bir etüt içerisinde bir nokta hasar görüp patlayabiliyor ve o kısmı okuyamıyor. Biz orada hangi nota olduğunu sözlü olarak dile getiriyoruz. Bir de sistemde oktav notaların olmadığını söyledi öğrencim. Sanırım Braille alfabesi müzik yazısı için yeterince geliştirilmemiş.”	1
“Eğitim sırasında kullanılan şekil, şema, resim görselleri, nota vb. içeren anlatımların, sözel olarak detaylı bir biçimde anlatılması, bu sayede görme engelli öğrencilerin dersi eksiksiz olarak anlamalarını sağlamak.”	1
“Bizzat derse giren öğrencim henüz yok. Ancak konservatuvar Engelli Öğrenci Birim ve Komisyonu ile Engelsiz Müzik Komisyonunda üye olmam nedeniyle bu yıl bölümümüze (Müzik Teorisi Bölümü) giren öğrencimize bu dönem eğitim veren hocaları ile görüşmeler yaptım, özellikle bölümümüz derslerinin işlenişinde öğrencimle görüştüm. Okulumuz için ilk sorun; Türk Müziği Makam Teorisi derslerinin işlenişinde Braille sistemle yazılmış ve notaya alınmış kaynakların okulumuzda bulunmaması olarak görünüyor. Braille sistemle yazılmış kaynak sorunumuz var.”	1
“Görme engelli öğrencimin çalışılan tüm eserleri dinleyip ezberleyerek öğrenmesinin eğitim sürecini bir miktar yavaşlatması dışında herhangi bir sorun yaşamadım. Diğer öğrencilerin de eserleri ezberlemesini istediğim için bu durum çok büyük sorun oluşturmadı.”	1
“Okumalı konuları anlatma ya da çalma şeklinde yapıyoruz.”	1
“Öğrencim yok.”	1
“Sınıf içinde iletişimim jesttik/harekete dayalı, görsel kanallarından mahrum olmamız, öğrencimizin konsantrasyon kaybına alan açıyor. Sadece sözle/dinleme yoluyla aktarılacaklarla yetinmek durumu aşikar bir kayıp alanıdır.”	1
“Eğitim sırasında farklı kaynaklardan farklı okumalar veriyoruz. Öğrencinin derse okumaları yaparak hazırlıklı gelmesini bekliyoruz. Görme engelli öğrencide bu konuda verim alamıyoruz.”	1
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre eğitimcilerin görme engelli öğrencilerin eğitimi sırasında karşılaştığı sorunlar;

- Uygun bir müfredatın olmayışı, program seçiminde zorluk,
- Braille Alfabeti ile yazılmış nota ve teorik bilgilerin olmayışı, kabartma kaynak yetersizliği,
- Öğrencinin Braille Alfabeti bilmiyor olması, nota okuma ve enstrümana yansıtmada sorun yaşamaması,
- Postür çalışmaları ve diyafram egzersizleri gibi uygulamalı gösterilen hareketlerde zorlanması,

-Öğrencinin psikolojik anlamda başaramama kaygısı ve motivasyon düşüklüğü yaşaması,

-Eğitimcinin öğretim yöntem ve teknikleri açısından yetersizliği,

-Sınıf seviyesine uygun ders işlenemeyişi,

-Toplu derslerde yaşanan sorunlar,

-Eğitimcinin öğrencisinin eğitimini daha kaliteli ve verimli kılabilmek adına özel ilgi ve zaman yaratmak zorunda oluşu,

-Deşifre esnasında karşılaşılan sorunlar,

-Eğitimcinin Braille Alfabetini bilmemesinden doğan sorunlar,

-Eğitim sırasında kullanılan şekil, slayt, şema, resim görselleri nota vb. içeren anlatımlar sırasında yaşanan sıkıntılar,

-Görme engelli öğrencilerin çalışılan eserleri dinleyerek ezberleyip öğrenmesi ya da kulaktan ezberlemesinin zorluğu ve bu durumun eğitim sürecini yavaşlatması,

-Görme engelli öğrencilerin sınıf içindeki görsel iletişimde kullanılan jest/mimik gibi hareketlerden mahrum olması ve bunun da öğrencinin konsantrasyon kaybına yol açması şeklinde belirlenmiştir.

Yukarıdaki bulguların ışığı altında belli başlı sorunların; Braille Alfabeti ile hazırlanmış kaynak sıkıntısı, öğrenci ve eğitimcinin Braille Alfabe bilgi konusundaki noksanlıkları, eğitimcilerin öğretim yöntem ve teknikleri açısından yetersizliği, uygun müfredatın olmayışı, eğitim sırasında kullanılan görsel materyallerin ve görsel iletişim araçlarının kullanımında yaşanan zorluklar olduğu anlaşılmaktadır.

Öncelikle öğrencilerin ve imkanları ölçüsünde ise eğitimcilerin Braille nota sistemine hakim olmaları, kaynak nota sıkıntısının ise kurum yönetiminin desteği ile çözülmesi önerilmektedir. Eğitim sırasında yaşanan diğer sıkıntılar ise öğrenci, diğer sınıf arkadaşları ve eğitimcilerin ortak bir faydada buluşacakları çözümlerle aşılabilecektir.

Tablo 17. Eğitimcilerin “Kurumunuz Derslerde Uygulanan Notaları Görme Engelli Öğrencileriniz İçin Braille Alfabesinde de Temin Edebiliyor mu?” Sorusuna Yönelik Görüşleri

Eğitimcilerin Cevapları	Kişi Sayısı
"Hayır, temin edilmiyor."	15
"Biz etütleri bilen kişilerle yazdırmaya çalışıyoruz."	1
"Kurumumuz Türk Müziği eğitimi verdiği için bu alanda notalar maalesef bulunmamaktadır."	1
"Hayır, temin edemiyor. Kendim yazıyor ve öğrencimi, yazması ile ilgili olarak ödevlendiriyorum."	1
"Repertuvar ya da solfej gibi aktif nota kullanılan derslere girmiyorum. Temin edilebileceğini zannetmiyorum."	1
"Henüz değil, ancak bu konuda birimimizde araştırmalar devam ediyor."	1
"Bildiğim kadarıyla hayır."	1
"Pek bilgim yok."	1
"Bilgim yok."	1
"Evet sanırım elde ediliyor. Öğrencim böyle sıkıntı yaşadığından bahsetmedi."	1
"Şahsen emin değilim ve bu konu için konservatuvardan yardım istemedim."	1
"2019 Ocak itibarıyla evet."	1
"Evet, bir hocamız konuyla ilgili donanımlı."	1
"Böyle bir olanağımız (Özel durumumuz Koray Hocamızın özel arşivi sayesinde) var."	1
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre 21 eğitimcinin çalıştığı kurumun, derslerde uygulanan notaları, görme engelli öğrenciler için Braille Alfabesinde temin edemediği, 4 eğitimcinin temin ettiği ve 3 eğitimcinin ise bilgisinin olmadığı belirlenmiştir.

Eğitimcilerden aldığımız bulgulara göre görme engelli öğrencisi olan konservatuvarların büyük bir kısmının bu öğrenciler için Braille Alfabesinde yazılmış nota temin edemediği anlaşılmaktadır. Gerek bu eğitimin içindeki eğitimcilerden gerekse görme engelli öğrencilerin kendilerinden kurum yönetimine sunulacak talepler doğrultusunda bu önemli ihtiyacın yerine getirilebileceği önerilmektedir.

Tablo 18. Eğitimcilerin Türkiye’deki Braille Nota Sistemi Hakkında Bilgileri

Eğitimcilerin Cevapları	Kişi Sayısı
"Hayır, bilmiyorum."	10
"Evet, biliyorum."	11
"Bildiğim kadarıyla var ama emin değilim, detaylı bir araştırma yapmadım."	1
"Tahmin edebiliyorum. Tecrübi olarak denk gelmemişliğimden, 'net biliyorum' demem doğru olmazdı."	1
"Evet, yurtdışındaki görme engelli müzisyenler için bazı müzik kütüphanelerin varlığını duydum."	1
"Duydum."	1
"Evet, Altı nokta Körler Derneği ve Parıltı Derneği'ni biliyorum"	1
"Evet, Marmara Üniversitesi Engelsiz Müzik Komisyonu toplantılarımız sayesinde pek çok kaynağın ve o kaynakları oluşturan kişilerin bilgisine sahibim. Alp Arslan ve Turgay Tufan gibi."	1
"Duydum, okulumuzda bir seminere katıldım. Dr. Şafak Tunaloğlu'ndan görüş alabilirsiniz. 24 Ekim 2018, Seminer ' Görme Engelli Öğrencilerin Müzik Eğitimine Yönelik Yöntem ve Teknikler'."	1
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre 18 eğitimcinin Braille nota sistemini uygulayan dernek, vakıf ve kütüphanelerin yurt dışı kaynağı dışında Türkiye’de de bulunduğunu bildiği, 9 eğitimcinin bilmediği, 1 eğitimcinin ise olduğunu düşündüğü, ancak emin olmadığı belirlenmiştir.

Eğitimcilerin yarısından fazlasının görme engelli bir konservatuvar öğrencisi için son derece önemli bir ders materyali olan kabartma nota basım kaynakları hakkında bilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Bu konuda kurum yönetiminin ve aynı zamanda görme engelli öğrencinin kendisinin de eğitimciyi bilgilendirmesi, eğitimcinin de bu farkındalıkla çeşitli girişimlerde bulunması önerilmektedir.

Tablo 19. Eğitimcilerin Görev Yaptıkları Üniversitelerdeki Engelli Birimi Varlığı

Eğitimcilerin Cevapları	Kişi Sayısı
"Engelli birimi mevcut."	13
"Evet mevcut ve üyesiyim."	1
"Bilgin yok."	2
"Bilmiyorum/varlığından haberdar değilim."	1
"Sanırım mevcut, kesin bilgin yok."	1
"Olduğunu duydum, kesin bilgi diyemem."	1
"Hayır mevcut değil."	9
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre 14 eğitimcinin görev yaptığı üniversitede engelli birimi olduğu, 9 eğitimcinin görev yaptığı üniversitede engelli birimi olmadığı belirlenmiştir. 5 eğitimcinin ise üniversitelerindeki engelli biriminin varlığı ile ilgili olarak kesin bilgilerinin olmadığı görülmüştür.

Araştırmamıza katılan eğitimcilerin cevaplarına göre eğitimcilerin görev yaptığı üniversitelerin yarısında engelli birimi mevcut, diğer yarısında ise mevcut değil veya eğitimciler tarafından bilinmediği anlaşılmaktadır. Üniversitelerde eğitim gören engelli öğrencilerin eğitim/öğretim hayatlarını verimli kılmak, karşılaştıkları sorunları çözebilmek ve kendilerinin toplumsal katılımlarını kolaylaştırmak için son derece önemli olan üniversite engelli birimlerinin her üniversitede oluşturulması, daha çok farkındalık yaratmak adına üniversite hayatına yeni başlayan her engelli öğrenciyle ve onun ilgili bölümüyle temasa geçmesi ve sorunların çözümünde destek olması önerilmektedir.

Tablo 20. Eğitimcilerin "Kurumunuzdaki Görme Engelli Öğrencilerin Sosyal Faaliyet ve Yapılan Etkinliklere Katılımı Hakkında Ne Düşünüyorsunuz? Sorusuna Yönelik Görüşleri

Eğitimcilerin Cevapları	Kişi Sayısı
"Yeteri kadar katılmadıklarını düşünüyorum."	1
"Yeterli olmadığını düşünüyorum."	1
"İsteksiz."	2
"Fiziki koşulların yetersizliği sebebiyle katılamıyorlar."	1
"Daha yeni aramıza katıldığından net bir gözlemim yok."	1

“Şu an bölümümüzde ilk defa bir öğrencimiz görme engelli. O yüzden yapılan faaliyet ve etkinliklere katılımı hakkında henüz bir şey söyleyemem. Fakat kendisi son derece müziğe ilgili ve sevgi beslediği için bu tür etkinliklere dinlemek için katılacağını düşünüyorum. Bu konuda da tabi ki biz hocaları olarak onları teşvik etmemiz gerektiğini düşünüyorum.”	1
“Her türlü etkinlik ve faaliyet içerisinde katılımcı olarak bulunmaları gerekmektedir. Katılımın sağlanması, eğitim yaşantılarının diğer öğrencilerle aynı kalitede olması için önemli bir gereksinimdir.”	1
“Kurumdaki etkinlikler çoğunlukla dinleme gerektiriyor. Aktif katılım gerekiyorsa, bir hazırlık sürecinin ardından sorun olacağını düşünüyorum.”	1
“Görme engelli öğrencimiz var. 2018-1019 eğitim öğretim yılında eğitime başladı. Sosyal faaliyet ve yapılan etkinliklere dinleyici olarak katılımını gördüm.”	1
“Olumlu. Toplumla iç içe olması bana mutluluk verir.”	1
“Son derece olumlu.”	1
“Son derece olumlu, herhangi bir ayırım söz konusu değil.”	1
“Gayet başarılı.”	1
“Bu konuda herhangi bir sıkıntı yaşamıyorlar. Hatta hiçbir engeli olmayan öğrencilerimizin karşılaştıkları engelleri aşarak daha kaliteli bir icraya sahip olduklarını söyleyebilirim.”	1
“İTÜ’de tanıdığım yalnızca bir görme engelli öğrencimiz var. O da son derece katılımcı biri. Ama bunun İTÜ’den kaynaklı değil öğrencinin daha önceden doğru şekilde yönlendirilmiş ve motive edilmiş olmasından kaynaklı. İTÜ’nün bu konuda bir çalışması varsa da benim bilgim dahilinde bir konu değil maalesef.”	1
“Faaliyetlere katılmaya istekliler ve hatta engeli olmayan öğrencilere kıyasla daha istekli olduğunu düşünüyorum.”	1
“Onların topluma kazandırılması ve sosyalleşmesi bakımından katılımları çok önemli ki nitekim benim %100 görme engelli olan öğrencim çok sosyal biriydi. Ailesinin, arkadaşlarının desteğiyle neredeyse tüm etkinliklere katılırdı.”	1
“Gönülden destekliyorum. Sosyal faaliyetlere katılma ve birçok etkinlikte yer almaları ile ilgili olarak bir engellerinin olduğunu düşünüyorum.”	1
“Kesinlikle katılmalarını ve daha aktif olmaları gerektiğini düşünüyorum.”	1
“Katılım yapıldığını düşünmekle birlikte artmasını destekliyorum.”	1
“Harika bir fikir.”	1
“Kesinlikle destekliyorum. Müzik yeteneği olan ve konservatuvarda okumaya hak kazanmış her bireyin sosyal faaliyet ve etkinliklere katılma hakkı vardır. Görme engelli öğrencilerimizin şimdiye kadar yaptıkları faaliyetlerde hiçbir eksik yoktu. Gururla izledik ve izlemeye devam ediyoruz.”	1
“Üniversitemiz bu konuda gerekli imkanı sağlıyor.”	1
“Düzenlenen konserlere katıldıklarını duyuyorum.”	1
“Çok etkin bir katılım sağlıyor.”	1
“Bence hem bizzat etkinlikte yer almalı hem de yapılan etkinlikleri izleyebilirler. Örneğin, bölümümüze bu yıl giren öğrencimiz, Teori Uygulama 3 dersimizin dönem sunum konserine geldi ve izledi. Dersime geldiğinde, dersin içeriği gereği, bu konsere ses veya çalgısı ile icra yapmak üzere o da katılacak.”	1
“Görme engellilerin tüm etkinliklere katılımını olumlu karşıyorum. Kendi öğrencim de tüm etkinliklere başarılı bir şekilde katılmaktadır.”	1
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre 5 eğitimcinin görme engelli öğrencilerin sosyal faaliyet ve yapılan etkinliklere yeteri kadar katılmadıklarını veya isteksiz olduklarını düşündüğü belirlenmiştir. Diğer eğitimcilerin ise bu soru karşısında çok olumlu bir bakış açıları olduğu görülmüştür.

Üniversitelerin bu konuda gerekli imkanı sağladığı, eğitimcilerin ise görme engelli bir öğrencinin sosyal faaliyet ve yapılan etkinliklere katılımını son derece olumlu görerek aynı zamanda destekledikleri, toplumla iç içe olmalarının onlara mutluluk ve gurur verdiği, hatta daha da artmasını istedikleri anlaşılmaktadır.

Eğitimcilerin bu yapıcı, teşvik edici, öğrenciyi aktif konumda görmeyi hedefleyen olumlu bakış açılarının daha da artması ve ulusal ve uluslararası birçok projeye birlikte katılımları önerilmektedir.

Tablo 21. Eğitimcilerin “Yürüttüğünüz Derslerin Vize Ya Da Final Sınavlarında Görme Engelli Öğrencilere Nasıl Bir Yol İzlersiniz?” Sorusuna Yönelik Görüşleri

Eğitimcilerin Cevapları	Kişi Sayısı
“Çok az oranda görebilen öğrencimiz için, büyük fontlarda notalar kullanıp ve daha çok sözlü sınav yapmayı tercih ediyorum.”	1
“Yarı görme engelli olduğundan öğrencilerim notaları büyütüp çalışıyor ve ezberliyorlar.”	1
“Yazılı sınavlarda okuyucu gözetmen atayarak.”	1
“Bir gözetmen yardımıyla yazılı sınavlar yapılır.”	1
“Sınavlar gözetmen bir hocanın desteği alınarak yapılır.”	1
“Özellikle yazılı sınavlarda Braille alfabesiyle yazsa bile okuyamayacağım için, soruların cevaplarını yazmak konusunda kendisine bizzat ya da görevli bir arkadaş aracılığı ile yardımcı olurum.”	1
“Çalgı performansına dayalı sınavlarda diğer öğrencilerden farklı bir sınav uygulaması yapmıyorum. Yazılı sınavlarda ise öğrencimin söylediklerini sınav kağıdına yazarak, sınav test ise işaretlemeleri tamamlayarak yardımcı oluyorum.”	1
“Yazılı olarak yapılan sınavlar öğrenciye yardımcı olmak üzere görevlendirilmiş bir gözetmen eşliğinde yapılmaktadır. Metin içerikli sorular öğrenciye okunarak, öğrencinin verdiği cevaplar cevap kağıdına aktarılmaktadır. Performansa dayalı sorularda özel bir uygulamaya gerek kalmamaktadır. Öğrenciler, şekil, şema, resim görselleri, nota vb. içeren sorulardan muaf tutularak, performansa dayalı sorular sorulması sağlanmaktadır.”	1
“Gözetmen eşliğinde soru okuma ve tanımlama tarifi yaparak verilen sözlü cevaplamaları işaretleyerek.”	1
“Her zaman yanıma bir gözetmen hoca alarak onu tek başına sınav yapardım. Sınıfı toplu sınav yaparken öğrencimi bir hocamın odasına alırdım. Önce sınıfı toplu sınav yapar, sonra öğrencimi bireysel yapardım. Duyum sınavlarında çalardım ve tek çalışmada her bir sesi, ritmi tek tek söylerdi ve ben onun kağıdına yazardım. Veya bazen ben çalar, başka bir öğretmene öğrencimin söylediği cevapları yazdırırdım. Yazılı sınavlarda da yine bir gözetmen eşliğinde soruyu sorar, verdiği cevabı kağıdına be veya diğer hocaya yazdırırdım.”	1

“Sınavları öğretim elemanlarından birinin eşliğinde, ayrı bir mekanda yapıyorum. Öğretim elemanı soruyu okuyor, öğrenci cevaplıyor ve öğretim elemanı kağıt üzerinde işaretleme yapıyor. Süre ve soru bakımından görme engelli öğrenciye diğerlerinden farklı bir yol izlemiyorum.”	1
“Öğrencimi koç öğrenci yardımıyla tek olarak sınav yaptım.”	1
“İlk defa görme engelli bir öğrencim oldu. İlk sınavda tecrübesizliğimin verdiği durum ile kendisini bazı konularda zorlamadım ve bazı konularda sorumlu tutamadım. Fakat daha sonra anladım ki kendisini diğer öğrencilerden ayrı tutmamam gerekir. Çünkü onun da gelişimi diğerleri kadar önemli. Nasıl bir yol izleyeceğimi sanırım tecrübe ettikçe öğrenmem gerekiyor. Teori sınavı, kendisinin öğrendiği makamın teorik bilgilerini yanında görevli öğrenciye söyleyerek ve o görevli öğrenci de görme engelli öğrencimin kağıdına söylediklerini yazması ile gerçekleşebilir. Uygulama sınavı ise dönem içerisinde okuduğumuz ve sorumlu oldukları etüdleri Braille alfabe ile okuyarak gerçekleşebilir. Deşifre ise sınav öncesi bizim hazırladığımız Braille alfabe ile yazılabilir.”	1
“Derslerinde uygulamayı anlama konusunda arkadaşları yardımcı oluyor. Kulak konusunda zaten bir sıkıntı olmadığı için egzersizleri uygulamada bir sorun yaşamıyorum. Vize ve final uygulamalarında da diğer öğrencilerimden hiçbir fark gözetmiyorum. Engeli olmayan öğrencilerimle aynı sınav kritiğinden ve aynı puanlamadan geçiriyorum. Özel bir şey ya da ayrıcalık tanınmadan puanlama yapıyorum. Herkese eşit olacak şekilde sınavlarımı sonuçlandırıyorum.”	1
“Braille yazısıyla veya sözlü olarak.”	1
“Şu an için yeterli öğretim planına sahip olmadığım için sözlü sınav ve duyum sınavı yapıyorum.”	1
“Ses kaydı ve fiziksel temas.”	1
“Çalıştığım kurumda meslek çalgısı, derleme ve notalama teknikleri, ayrıca temel müzik solfej teorisi derslerini yürütmekteyim. Görme engelli öğrencimizin ise meslek çalgısı, temel müzik ve solfej dersine girmekteyim. Sınavlarında hiçbir noktada muaf tutmuyorum. Bağlama sınavında öğrendiği eserlerden sorumludur. Bu eserleri icra ederken, örneğin pozisyon değişimi esnasında yanlış ses ya da net ses elde edememesi durumlarını gözardı etmekteyim. Çalgı sınavı ile ilgili eser deşifresinde ise Braille yazdığım deşifreyi parça parça çaldırırım. 8 ölçüden oluşan bu deşifreyi 2 ölçü, 2 ölçü çalmasını beklerim, diğer öğrencilerde olduğu gibi tek seferde tamamını çalmasını beklemem. Solfej sınavında ise okuyacağı solfejleri kendisi Braille yazar ve okur. Deşifresini ise ben yazarım, çözmesi için gereken süreyi tanırım ve tek seferde okumasını beklerim. Yazılı sınavlarda ise gören bir öğrenciden ya da meslektaşımın rica eder, komisyon huzurunda bire bir ağızdan çıkan cevapların yazılmasını sağlarım.”	1
“Performans kısmında tüm öğrencilerime izlediğim yolu izliyorum. Teori, dikte ve yazılı olanlarda ise bireysel olarak öğrenciyi ayrı sınav yapıp, onun sözlü olarak verdiği cevapları kağıda geçiriyorum.”	1
“Alanımda ve tecrübelerime göre, görme engelli öğrencilere yönelik viyolonsel sınavları, diğer öğrenci sınavlarıyla aynı şekilde yürütülüyordu.”	1
“Bireysel olarak sınav yapıyorum. Soracağım sorularla ilgili genel bilgileri, ses kaydı olarak kendisine okuyorum ya da kayıt yapmasını sağlıyorum. Hafızasına yönelik çalışıyorum. Bunun dışında bazı bilgileri, el ve parmakları üzerinden, kalemin ters tarafını kullanarak (yani elinin üzerine yazar gibi) aktarmaya çalışıyor, dokunma duyusundan yardım alıyorum.”	1
“Özel bir yol izlediğim söylenemez. İşim gereği sadece eşlik derslerinde beraber olduğum bir öğrencimle ders sırasında ne yapmam gerekiyorsa sınavlarda da aynı şekilde bir yol izlerim.”	1
“Diğer öğrencilere izlediğim yolu izliyorum. Çünkü öğrettiğim ders buna müsait.”	1

<i>“Öğrencim Braille alfabesi ile yazabildiği için kendisi diğer öğrenciler ile aynı sınavı alabiliyor. Sınavı daha önceden yazmak yerine sınav anında tahtaya yazıyor ve de görme engelli öğrencimiz için dikte ediyoruz.”</i>	1
<i>“Uygulamalı derslere girdiğim için yazılı sınav yapmadım. Ezber icra yaptırıyorum.”</i>	1
<i>“Sadece rapor/makale vb. kendi başlarına, uygun bulacakları koşullarda kotaracakları final çalışmaları beklediğimden, herhangi bir sorunumuz olmuyor.”</i>	1
<i>“Kurumun fiziki şartları uygun olmadığı için, öğrencime özel ders tavsiye edip dönem içinde kontrol ederek yürütüyorum.”</i>	1
<i>“Görme engelli öğrencim bulunmamaktadır.”</i>	1
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre eğitimcilerin görme engelli öğrencilere yönelik ders işleyiş, vize ve final sınavlarında izlediği yollar;

- Az gören öğrenciler için notaları büyüterek,
- Teori, dikte ve yazılı sınavlarda okuyucu gözetmen kullanarak veya eğitimcinin kendisi verilen cevapları işaretleyerek (diğer öğrencilerden ayrı bir yerde),
- Braille yazısı ile ve sözlü olarak,
- Sözlü sınav ve duyum sınavı yaparak,
- Ses kaydı ve fiziksel temas (dokunma duyusu ile)
- Öğrenciye özel ders tavsiye edip, dönem içinde kontrol ederek,
- Performans sınavlarında diğer öğrencilere uygulanan yöntemi kullanarak,
- Öğrencinin eserleri ezberleyip icra etmesini sağlayarak,
- Öğrencinin koç öğrencisi aracılığı ile sınavlara katılmasını sağlayarak,
- Öğrencinin şekil, şema, nota, resim gibi görsel içerikli sorulardan muaf tutularak performansa dayalı sorular sorularak şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Eğitimcilerin görme engelli öğrencilere yönelik ders işleyiş ve sınav yöntemlerinde bulgulara görüldüğü üzere eğitimci ve öğrenci arasındaki iletişime göre kendilerine özgü bir yol izlendiği düşünülebilir. Her eğitimcinin kendi öğrencisine farklı bir yol izlediği anlaşılmaktadır.

Konservatuvarlarda okuyan görme engelli öğrencilerin, başarılı ve verimli bir eğitimden geçebilmeleri için öncelikle kendi alfabesi olan Braille Alfabesine ve Braille nota sistemine hakim olmaları, aynı zamanda eğitimcilerinin de imkanları doğrultusunda Braille nota sistemini öğrenmeleri, aynı zamanda öğrencinin ders esnasında işlenen konuları Braille olarak yazıp daha sonra konunun üstünden

geçerek çalışma yöntemini seçmesi önerilmektedir. Yine, yazılı olarak yapılan sınavların diğer öğrencilerden ayrı bir yerde, bir gözetmen eşliğinde soruların okunarak ve işaretlenerek yapılması, görsellik içeren sorulardan muaf tutulması önerilmektedir.

Performansa dayalı sınavlarda ise özel bir uygulama yapmaya gerek bulunmamaktadır.

Tablo 22. Eğitimcilerin Görme Engelli Öğrencilerin Eğitimi ve Okul İçi Sosyal İletişimi İle İlgili Sorunların Çözümleri Hakkındaki Görüşleri

Eğitimcilerin Cevapları	Kişi Sayısı
“Maalesef ülkemizde birçok eğitim kurumunun, alt yapıları engelli öğrencilere uygun değildir. Bu iyileştirmenin sağlanmasına yönelik genel bir çalışma yapılmalı, engelli öğrencilerimiz alt yapı bakımından uygun okullara yönlendirilmelidir.”	1
“Genelde sosyal problem yaşadıklarına şahit olmadım.”	1
“Bizim gibi bu konuda eksik kalan öğretim üyeleri için meslek içi eğitim olarak görme engelli öğrencilere müzik eğitimi dersleri verilebilir.”	1
“Görme engellilere yönelik özel eğitim koşullarının sağlanması ve çeşitli sosyal sorumluluk projelerinde görev almalarını sağlayacak topluluk, etkinlik vb. yapıların oluşturulması fayda sağlayacaktır.”	1
“Eğitim; her enstrümana yönelik görme engelli metodları çıkarılabilir.”	1
“İlgili konularda daha fazla çalışma yaparak öğrencilerimizi sürece dahil etmek.”	1
“Öncelikle görme engelli öğrencisi olan öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmelidir. Onları daha iyi anlayabilmemiz ve ulaşabilmemiz için, okul içi sosyal iletişimle alakalı olarak gördüğüm; okuldaki tüm öğretmenlerin ve öğrencilerin görme engelli öğrencilerimize sahip çıktığıdır. Bu konuda bir sorun olduğunu zannetmiyorum. Ancak belki bir psikolojik danışman servisi okul içinde verilebilir.”	1
“Sosyal ilişkilerinde problem yaşamıyorlar. Eğitimle ilgili eksiklerimizi büyük ölçüde tamamladık. Halen fiziksel eksiklerimiz bulunmaktadır.”	1
“Görme engelli bir öğrenci için özel bir eğitim hayatı olmalı. Maalesef ülkemizde özellikle konservatuvar eğitiminde bu duruma uygun bir eğitim sistemi mevcut değil. Kişilerin (öğretmen) kendi bireysel çabaları sayesinde özel eğitim şekli verilebiliyor, ancak o kişinin de bu konuda yeterli bilgi sahibi olduğu için değil sadece kişisel normlar açısından insana yardım etme isteği çabası ile bu aşılabiliyor. Toplum, engelli olan insanlara karşı davranışsal olarak her zaman duyarlı olabilmektedir. İstisna durumlar tabii ki vardır (engelli yola araç parkı gibi). Ancak bu bahsettiğim duyarlılık çerçevesini değiştirmemektedir. Onları topluma kazandırmak önceliğimiz olmalı ayrıca eğitimi için özel çaba sarf edilmeli. Ülkemizdeki eğitim sistemi bu konuda yeterli değil. Çözüm olarak bu tip insanlar için fazlasıyla zaman, eğitimleri için özel bir eğitim sistemi geliştirmeliyiz (özellikle müzikte). Unutulmamalıdır ki hepimiz bir engelli adayız yarınımızın ne olacağını bilemeyiz.”	1
“Eğitim süreci ile ilgili olarak; eğer görme engelli öğrenci alımı yapılıyorsa bölümdeki tüm hocaların bu konuyla ilgili olarak hazırlıklı ve eğitim almış olmasının gerekli olduğunu düşünmekteyim.”	1
“Görme engelli öğrenciler için geliştirilen materyallerin ücretsiz ve kolay ulaşılabilir olması gereklidir. Ayrıca toplum olarak görme engelli bireylerle nasıl iletişim kurmalıyız ve sosyalleşmeleri için nasıl bir yol izlenmeli konularında daha bilinçli ve empati kurarak davranışlarımızı belirlemeliyiz.”	1

“Okuldaki gerek danışman hocası ve gerekse ilgilenen hocaları ile iletişime geçmeleri yeterli olacaktır.”	1
“İlk olarak bizim okulumuzda olduğu gibi görme engelli öğrenciler için sarı yollar yapılmalı. Her kurumda engelli tuvaletleri mutlaka olmalı. Olabildiğince böyle bireyleri toplum içine dahil etmeli. Konser vermelerini desteklemeli. TV programlarına çıkarmalı (kendine güvenleri olması için).”	1
“En başta Braille alfabesinin bir an önce eğitim sistemine konulması gerekli ve bunun eğitimiyle ilgili eğitim elemanlarının hizmet içi eğitime alınması gereklidir. Kurumun engelli öğrencilere yönelik fiziki şartlarının uygun hale getirilmesi gereklidir.”	1
“Ders için kullandığım kaynakları bireysel olarak kendisi çevirmek zorunda kaldığı için öğrenciye zaman kaybı ve zorluk yarattığını düşünüyorum. Bu nedenle alanıyla ilgili kaynakların kurumlarda hazır olması ya da temin edilebilir durumda olmasının yararlı olacağını düşünüyorum. Fiziki şartların kurumlarda herkes için daha sağlıklı ve elverişli olmasının sosyal iletişim için de bir basamak olduğunu düşünüyorum.”	1
“Görme engelli öğrencilerin eğitimlerinde desteklemenin harika bir fikir olduğunu düşünüyorum. Günümüzde kamu kurumlarının çoğu görme engelli insanlarla ilgilenirken faydalı ve mantıklıdır.”	1
“Her faaliyete etkin olarak dahil edilmeli ve görevler verilmeli. Her toplu dersin bence yarısını bireysel almalı ve ayrıca bireysel olarak da ilgilenilmeli. Ayrıca rehberlik alanında konu uzmanlarına yönlendirilmeli.”	1
“Benim tecrübe ettiğim ve karşılaştığım son derece sosyaller, bu konuda hiçbir sorun yaşadıklarını hissetmedim.”	1
“Engelli öğrencilerimize koç öğrenci verilerek bir nebze de olsa rahatlatılacağını düşünüyorum.”	1
“Kurumumuzun bize bu konuda daha çok destek olması gerekir. En önemlisi bize bu konuda eğitim vermeleri gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda bilinçli bir eğitimci olmak gerekir. Çünkü diğer öğrencilerimizin nasıl ki iyi bir eğitim almak gibi bir hakları söz konusuysa, bu görme engelli öğrencilerimiz için de elbette geçerli bir durumdur. Bizler ne kadar bilgili ve tecrübeli olursak kendilerine daha bilinçli yaklaşım eğitim verebiliriz diye düşünüyorum. O kadar bilinçsiz ki bize görme engelli öğrencilerin hangi konularda muaf tutulması veya tutulması gerektiği bile doğru düzgün anlatılmadı. Kurum içerisinde bu konu üzerine toplantı veya eğitim seminerleri düzenlenmelidir.”	1
“Görme engelli öğrencilerin eğitim sorunlarının başında yazılı kaynak temini sorunu gelmektedir. Bu eksikliğin giderilmesi adına kurumlarda kabartma yazı baskı yapabilen yazılım ve yazıcı ihtiyaçlarının temini sağlanmalıdır. Dokunma ve işleme ağırlıklı eğitim sistemleri geliştirilmelidir. Personel görme engelli öğrencilerle olan iletişim ve eğitim biçimlerini öğrenmeleri için bilgilendirilmelidir. Kampüs içerisinde kolaylıkla yön bulabilmeleri için çevre düzenlemesine dair gerekli değişikliklerin yapılması.”	1
“Tüm derslerin içerikleri ile ilgili yazılı dokümanların titizlikle Braille alfabesine geçirilmesi için gerekli girişimler yapılmalıdır. Ayrıca kurum içerisinde de görme engelliler için gerekli donanımsal iyileştirmeler tamamlanmalıdır.”	1
“Sorunların çözümleri konusunda kurum içi ve kurum dışı eğitim seminerlerinin yapılmasının yararlı olacağı görüşündeyim.”	1
“Ayrıştırmama; avantajlarının altını çizme (özellikle duysal olarak çalıştığımızdan); katılımlarına olanak verecek öznel projeler/topluluklar, vb. kotarma...”	1
“Mekân iyileştirmeleri yapılmalı... Özellikle materyal desteği sağlanmalı ki bu konuda öğretim kadrosunun görme engelli bir öğrenci için ayırdan bir efor sarf etmesi mümkün olamaz. Bu konuda idare ya da dernekler vs. tarafından öğretim elemanının görüşü alınarak bir adım atılmalı. Gerekirse notalar yazılmalı, kitap ve makaleler öğrenci için ya seslendirilmeli ya da ilgili alfabede hazırlanmalı.”	1

<i>“Ben öğrencimin sosyal iletişimi ile ilgili bir sorun görmüyorum.”</i>	1
<i>“Bu konuda maalesef yeterli bilgim yok. Zira bana iletilen bir sorun olmadı.”</i>	1
Cevap verilmedi.	1
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre görme engelli öğrencilerin eğitimi ve okul içi sosyal iletişimi ile ilgili sorunların çözümü hakkında eğitimcilerin görüşleri:

-Eğitim kurumlarının alt yapılarının iyileştirilmesi, engelli öğrencilerin alt yapı bakımından uygun okullara yönlendirilmeleri, fiziksel eksikliklerin tamamlanması,

-Görme engelli öğrencilerin sosyal sorumluluk projelerinde görev almalarını sağlayacak topluluk, etkinlik vb. yapıların oluşturulması, onların daha fazla bu konudaki sürece dahil edilmesi,

-Okul içinde danışman servisi verilmesi,

-Görme engelli bireylerin topluma kazandırılmasının önceliğimiz olması ve eğitim için özel çaba sarf edilmesi, bireysel olarak daha fazla zaman ve özel eğitim sistemi geliştirilmesi,

-Görme engelli öğrenciler için ders materyallerinin (kabartma nota) erişilebilirliği,

-Toplumun daha bilinçli empati kurarak davranması,

-Braille Alfabe'nin eğitim sistemine konulması ve öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları (görme engelli öğrencilere müzik eğitimi),

-Öğrencilerin sorunla karşılaştığında danışman veya kendi hocalarıyla iletişime geçmesi,

-Görme engelli öğrenciye koç öğrenci verilmesi,

-Kurumun eğitimcilere görme engelli öğrenciler ve hakları konusunda destek olması, kurum içi ve kurum dışı eğitim seminerlerinin yapılması,

-Diğer öğrencilerden ayrıştırılmaması, olarak tespit edilmiştir. 5 öğretmenin ise öğrencilerin sosyal ilişkilerinde problem yaşamadığı görüşünde oldukları belirlenmiştir.

Eğitimcilerin hemen hepsinin konuya duyarlı oldukları, özverili davrandıkları ve empati kurdukları anlaşılmaktadır.

Görme engelli öğrencilerin yaşadıkları sorunların çözümü için materyal erişilebilirliğinin sağlanması, fiziksel eksikliklerin giderilmesi, eğitimcilerin hizmet içi eğitim alması, görme engelli öğrencilere daha fazla sorumluluk verilmesi, sorunların çözümünde okul içi engelli biriminin varlığı gibi çözümler önerilmektedir.

Tablo 23. Eğitimcilerin Görme Engelli Öğrencilerin Karşılaştığı Genelde “Okul”, Özel de ise Dersinize Yönelik Diğer Sorunlara Yönelik Görüşleri

Eğitimcilerin Cevapları	Kişi Sayısı
“Bir sorun görmüyorum.”	5
“Yukarıda da belirttiğim gibi, maalesef özellikle müzik alanında, görme engellilere yönelik bir alt yapının olmayışı en önemli sorundur.”	1
“Tahta üzerindeki notları anlık olarak yazamıyorlar. Dersten sonra arkadaşlarından yardım alıyorlar.”	1
“Yanımdayken bir parçayı çıkarmaları sorun oluyor ne yazık. Bu da bazı tekniklerin işaretleriyle teknik hareketlerinin öğrenilmesinde gecikme yaratıyor.”	1
“Genel olarak dikte etme ve seslendirme problemleri ile karşılaşmaktadır. Ders işleyişi esnasında grup arkadaşlarında gerçekleşen algılama süreci görme engelli öğrencide aynı zamanda gerçekleşmemektedir.”	1
“Kabartma kaynakların yetersizliği.”	1
“Gözlemlediğim kadarıyla yemek yeme, yemekhaneye gidebilme, çalışacağı odaya enstrümanını taşıma, ders içerisinde enstrümanını hazırlama, oturacağı noktayı belirleyememe gibi sorunlar hep gözlemlediğim durumlar.”	1
“Genel sorunlarımız bir laboratuvar olmayışı. Braille nota ve yazı çıkarabileceğimiz printer eksikliği ki yanlış hatırlamıyorsam üniversitemizin hiçbir bölümünde yok. Bütün üniversitenin kullandığı tek bir laboratuvar bile olsa bize kolaylık sağlayacaktır. Derslerimizde ise özel durumu öğrencimizde motivasyon düşüklüğüne sebep olabiliyor. Bazen ise durumundan dolayı muaf tutulma beklentisi ortaya çıkabiliyor. Algılama ve icra etme açısından ise sorun yaşamıyoruz, doğru yaklaşımlarla olumlu sonuçlar alabiliyoruz.”	1
“Okulda fiziki şartlar zorlayabilmektedir. Derste ise materyal eksikliği büyük bir sorun olmaktadır.”	1
“Genel olarak fiziki şartların uygun olmaması. Özelde ise sınıf düzeyinde özel ilgilenemiyor olmam.”	1
“Derse ilk girdiğimde çok düşündüm açıkçası. Çünkü görme engelli bir çocukla ilk kez çalışacaktım. Ama öğrencim o kadar başarılı, efendi, verdiğim ödevi hemen yapan bir bireydi ki hatta sınıfta bir solfej geçtiğimizde ilk o deşifre ederdi. Elinde okuyacağımız tüm solfej kitapları Braille alfabesinde yazılmış olarak mevcuttu. Ekstra verdiğim bir solfej kitabı olduğunda da babasının yardımıyla o notayı Braille alfabesinde yazar getirirdi. O yüzden öğrencimle bir sorun yaşamadım.”	1
“Teorik ve yazılı konularda başlangıç yıllarında biraz zorlanabilirler. Sonrasında bu durum atlatılıyor.”	1
“Görme engelli öğrenciler, diğerlerinden çok farklı olduklarını düşünebilirler. Ancak sıkı çalışmalarıyla tüm iş ve özenleriyle, hepimiz için kararlılık, öz benlik disiplini, öz gelişim için mükemmel bir örnek haline gelirler.”	1
“Okul genelinde karşılaştığı problemleri gözlemleme fırsatı bulamayacak kadar yoğun çalıştırılıyorum ama dersimde, her anlattığımı pekiştirme veya sinama amacıyla görme engelli öğrencime de yönelmek, diğer öğrencilerin	1

zamanından haliyle kaybettiriyor ve onları da sabretme noktasına getiriyor. Bu, benim için kesinlikle sorun olarak görülecek bir konu değil ama sınıfın, mevcut süre içinde daha fazla ders alamaması açısından bir sorun olabilir.”	
“Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarında görev yapmaktayım. Okulumuzun fiziki yapısı maalesef engelli öğrenciler düşünülerek tasarlanmış bir biçimde değil. Derslerde anlık deşifre uygulaması ile eser geçtiğimizden dolayı öğrenci ilk etapta derse katılım sağlayamıyor. Bu, öncelikli bir sorun gibi görünse de öğrenci bunun için dersi kayda alıp bir sonraki ders mecburen ezber şekilde hazırlıklı gelmek durumunda kalıyor. Bunu aslında bir sorun olarak görmediğimi ifade etmeliyim. Yazılı derslerde elbette sorunlar olacaktır, ancak uygulamada geçilen eserlerin ezber icrası öğrenciye farklı bir özgüven ve başarı sağlıyor. Daha önceki sorunuzda belirttiğim üzere görme engelli öğrencilerim her daim derse katılan, hazırlıklı ve sorumlu bir tutum içerisinde oldular. Elbette problem yaşadıkları birçok olumsuzluk olabilir. Ancak mesleki tecrübem dahilinde karşılaşmış olduğum iki öğrencimin de çok özel bir müzik yeteneğine sahip olduklarını gördüm. Dersin hocası ve öğrencileri olarak bir engelimiz yoktu.”	1
“Dediğim gibi yazılı materyal temini konusunda sorun yaşıyoruz. Benim verdiğim ders yoğunluklu olarak duyuma dayalı bir ders olduğu için görme engelli öğrencimiz diğer öğrencilerden farklı bir problem yaşamıyor.”	1
“En büyük sorun yazılı kaynakların olmayışıdır. Gerek solfej derslerinde kullanılan notaların, gerekse sınavlarda öğrencilere sorulmakta olan deşifre sorularının Braille nota sistemi kullanılarak hazırlanmasının sağlanması.”	1
“Sorun olarak, görme engelli öğrencimin diğer öğrencilerim kadar fazla etüt geçemiyor ve okuyamıyor olması diye düşünüyorum. Çünkü etütleri yazıp hazırlamak zaman gerektiriyor ve etütleri kısıtlamak zorunda kalıyoruz. Diğer öğrenciler gibi tabi ki o anda bir çok etüt geçmek imkansız oluyor. Bu sebeple de deşifre yapabilme yetisi kazanması diğerlerine nazaran daha geri planda kalıyor.”	1
“Görme engelli öğrencimle yürüttüğüm çalgı eğitimi dersi için kurumumuzdaki çalışma odaları yeterli sayıda değildir. Görme engelli öğrenciler için özel çalışma odası tahsis edilmediğinden öğrencim çalışma odası ararken güçlük çekmektedir. Görme engelli öğrencim çalgı performansına değil, bilgiye dayanan derslerde ise ses kayıt cihazı kullanarak öğreticinin anlatıklarını kayıt etmektedir. Ancak bazı hocalar ses kaydı konusunda anlayışlı davranmamaktadırlar. Bu durum da öğrencim açısından sorun teşkil etmektedir.”	1
“Arkadaşlarımdan ve hocalarımdan aldığım duyumlara göre görme engelli öğrencimin; 1-Okul genelinde görme engelli öğrenciye acımak, çok fazla koruyucu ve yardım odaklı davranmak kendilerinin istemediği davranış biçimidir. 2-Kampüs içinde binalar arasındaki geçişlerde görme engelli öğrenciyi yönlendirecek pano ve benzeri işaretlerin bulunması istenmektedir.”	1
“En büyük sorun ulaşım ve materyal eksikliği. Öğrenci gitmek istediği bir yere refakat olmadan gidemiyor ve ders için gerekli çalışmayı kendine özel olarak hazırlanmış materyaller üzerinden yapamıyor.”	1
“Onlara sormak gerekir- benim bilebildiğim(“görebildiğim” dememek için – zira hoyratça kullandığımız dilimize, konuşmamıza yer etmiş ön – kabullerde, görsel imgelemin ne kadar ağır bastığını fark etmemiz gerekiyor.), biraz daha “normal” bir kabullenme toplumsallaşma daha iyi sonuç verecektir- pozitif ayrımcılığın da ne denli çirkinleşebilen bir ayrımcılık olduğu göz ardı edilmemelidir.	1
Cevap Verilmedi.	2
Toplam	28

Elde edilen bulgulara göre eğitimcilerin görme engelli öğrencilerinin karşılaştığı okul ve derslerle ilgili sıraladıkları diğer sorunların;

- Tahtadaki notların anında yazılamaması,
  - Ders esnasındaki parça çıkarmada, anlık deşifre uygulamalarında yaşanan sorunlar,
  - Dikte etme ve seslendirme problemleri,
  - Ders işleniş esnasında diğer arkadaşlarıyla algılama süreci farklılığı,
  - Yemekhaneye gidebilme ve yemek yeme, enstrümanını taşıma, enstrümanını derse hazırlama, oturacağı noktayı belirleyememe,
  - Üniversitede Braille nota çıkarabilecek bir merkezin bulunmaması,
  - Öğrencilerin özel durumları sebebiyle motivasyon eksikliğinin olabilmesi,
  - Okuldaki fiziki şartların zorlaması, görme engelli öğrencileri yönlendirecek pano ve benzeri işaretlerin eksikliği,
  - Derslerdeki materyal eksikliği sorunu,
  - Müzik alanında Görme engelli öğrencilere yönelik bir alt yapının olmaması,
  - Görme engelli öğrenciye daha fazla zaman ayırarak ilgilenemiyor olunması,
  - Eğitimcinin ders esnasında anlatılan konuların pekiştirilmesi ve sınanması amacıyla görme engelli öğrenciyle özel iletişime geçmesinin, diğer öğrencilerin daha fazla ders alamamasına sebep olması,
  - Görme engelli öğrencinin diğer öğrenciler kadar fazla etüt geçemiyor ve okuyamıyor olması,
  - Görme engelli öğrenciler için özel çalışma odalarının olmaması,
  - Okul genelinde görme engelli öğrenciye acımak, çok fazla koruyucu ve yardım odaklı davranılması,
  - Görme engelli öğrencinin ulaşım sorunu, istenilen yere refakatçısı olmadan rahatça gidememesi
- olarak belirlendiği görülmüştür.

Ayrıca 2 eğitimcinin bir sorun görmediği ve yaşamadığı, diğer 2 eğitimcinin görme engelli öğrencileri, karşılaştıkları zorluklara rağmen sıkı çalışmalarıyla, tüm iş ve özenleriyle sorumluluklarını yerine getirmeleriyle herkes için mükemmel bir örnek olarak gördüğü belirlenmiştir. 1 eğitimcinin ise görme engelli öğrencisinin sorunları için “normal bir kabullenme ve toplumsallaşmanın daha iyi sonuç vereceği” düşüncesinde olduğu görülmüştür.

Eğitimcilerin ders işleniş ve sınavlar esnasında görme engelli bir öğrenciyle yaşanan sorunlara duyarlılıkları yanında tüm diğer yaşam alanlarındaki sorunlarına da kayıtsız kalmadıkları ve onları gözlemledikleri anlaşılmaktadır.

Materyal eksikliği, Braille alfabe sorunu gibi temel sorunların yanında diğer belirlenen sorunların çözümü için;

- Ders esnasında yazılamayan notların kayıt edilmesi, tahtada yazılıyor ise ders sonrası hemen diğer öğrencilerden temin edilmesi,

- Motivasyon eksikliğinin zamana bırakılması (başarı gerçekleştikçe ve bazı zorlukların üstesinden gelindikçe kendine güven yavaş yavaş geri gelecektir),

- Okuldaki fiziki şartların eksikliğinin (çalışma odaları, işaret levhaları) okul yönetimince dikkate alınması,

- Diğer öğrencilerle aralarındaki engellerinden dolayı makul algılama farklılığının, daha fazla zaman ayırma zorunda olma durumunun, sabır ve zamanla aşılması,

- Acımak, aşırı yardım, fazla koruyucu olmak konusu için ise dönem dönem eğitimciler ve diğer öğrencilerin de katılacağı görüşmeler, toplantılar, seminerler, vb. düzenleyerek daha fazla farkındalığın yaratılması gibi çözümler önerilmektedir.

2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

“Görme Engelli Öğrencilerin Öğrenimleri Süresince Karşılaştıkları Sorunlar Ve Görüşleri Nelerdir?” sorusu çerçevesinde ele alınan ikinci alt probleme yönelik olarak öğrencilerin çeşitli durumlarını sorgulayan çeşitli sorular ve alınan bilgiler irdelenmiş tablolar halinde gösterilmeye çalışılmıştır. Öğrencilere yöneltilen sorular yoluyla veriler toplanmış, işlenen verilerden bulgular elde edilmiştir. Birbirleriyle örtüşen düşüncelere ayrı ayrı yer verilmemiştir.

Araştırmaya göre Türkiye çapında ulaşılan konservatuvar eğitimi almış/almakta olan görme engelli öğrencilerin okumuş veya okumakta olduğu konservatuvarlar aşağıda sıralanmıştır.

- Adıyaman Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
- Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
- Ankara Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı
- Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi
- Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı
- Harran Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı
- İskenderun Teknik Üniversitesi Mustafa Yazıcı Devlet Konservatuvarı
- İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
- Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
- Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
- Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi

Yukarıda belirtilmiş olan konservatuvarlarda eğitim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 14 konservatuvar öğrencisine yönelik hazırlanmış olan yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere 16 soru sorulmuş ve alınan cevaplar aşağıda detaylı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 24. Görme Engelli Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Okullar

Okul Adı	Kişi Sayısı
Adıyaman Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1
Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1
İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı	1
Yıldız Teknik Üniversitesi	1
Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı	1
Harran Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı	1
Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1
Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı	2
Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı ve A.B.D. Boston Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi	1
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	1
İskenderun Teknik Üniversitesi Mustafa Yazıcı Devlet Konservatuvarı	1
Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi	1
Toplam	14

Tablo 25. Görme Engelli Öğrencilerin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	Kişi Sayısı
Lisans	11
Yüksek Lisans	0
Doktora / Sanatta Yeterlilik	3
Toplam	14

Yukarıdaki dağılıma bakıldığında konservatuvarlarımızda eğitim alan görüşme yaptığımız görme engelli öğrencilerimizin çoğunluğunun lisans seviyesinde eğitim aldığı görülmüştür. Buna karşılık sadece 3 öğrenci lisansüstü eğitimine devam etmiştir.

Tablo 26. Görme Engelli Öğrencilerin Lisans Eğitimindeki Çalgıları

Çalgı Adı	Kişi Sayısı
Piyano	2
Tambur	1
Davul (Bateri)	1
Bağlama	3
Kanun	1
Klasik Kemençe	1
Klasik Gitar	1
Gitar	2
Fagot	1
Ut	1
Toplam	14

Tablo 27. Görme Engelli Öğrencilerin Hizmet İçi Eğitim Alma Durumları

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
"Hayır, almadım."	4
"Hayır, almadım. Benim zamanımda bu tür uygulamalar yoktu."	1
"Görme engelli okulunda eğitim almadım."	1
"Hiçbir görme engelliler okulunda okumadım, hep kaynaştırma eğitimi aldım."	1
"Körler okulunda okudum, fakat hizmet içi eğitim almadım."	1
"Evet, aldım."	2
"Görme engellilere yönelik rehabilitasyon eğitimi aldım."	1
"Aldım, İzmir Aşık Veysel Görme Engelliler Okulu."	1
"İlkokuldayken Braille nota yazısını öğrenmiştim; yanı sıra lise dönemimde bağımsız hareket konusunda istenilen seviyeye ulaşmıştım."	1
"1977-83 yılları arasında ilk ve orta öğrenimi gördüğüm Gaziantep Körler Okulunda beyaz baston kullanımından santral operatörlüğüne dek birçok eğitimler aldım. Aldığım bu eğitimler, daha sonraki lise ve üniversite öğrenimlerimde gerek sosyal hayata adaptasyonumda gerekse bilgiye erişimde önemli kolaylıklar sağlamıştır. Halen doktora öğrenimi görmekte olduğum İstanbul Teknik Üniversitesi'ndeki öğrenciliğimde karşılaştığım erişim ve sosyal iletişim sorunlarımı çözme bakımından da körler okulu öğreniminin büyük bir kılavuz olduğunu ifade etmek isterim."	1
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre 8 öğrencinin görme engellilerin eğitimine yönelik hizmet içi eğitim almadığı, 6 öğrencinin ise aldığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin yarısından fazlasının eğitim hayatları süresince hizmet içi eğitim almadıkları anlaşılmaktadır.

Görme engellilere yönelik verilen rehabilitasyon veya özel eğitimler, daha sonraki yıllarda eğitim ve sosyal hayatlarında oldukça fazla yarar sağlayacağından gereklidir. Ve bunların vaktinde alınması da son derece önemlidir. Her görme engellinin gerekli konularda zaman zaman hizmet içi eğitim alması, karşılaştıkları sorunların çözümü sırasındaki açıklarını bu şekilde kapatabilecekleri önerilmektedir.

Tablo 28. Görme Engelli Öğrencilerin “Okuduğunuz Kurum, Fiziki Şartlar Bakımından Görme Engelli Bir Öğrenci İçin Uygun mudur?” Sorusuna Yönelik Görüşleri

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
“Evet, uygundur.”	5
“Okulun fiziki şartları ile ilgili her hangi bir sorunun yoktu. Çünkü mekân diğer üniversitelere nazaran daha küçüktür.”	1
“Hayır, uygun değil.”	2
“Hayır, uygun değildi. Ben biraz gördüğüm için zorlanmıyordum. Türkiye’de görme engellilerin okuyabileceği fiziki şartlara uygun bir kurum bilmiyorum, olduğunu da sanmıyorum.”	1
“Okulumuz fiziki şartlar bakımından pek uygun değil.”	1
“Benim fakültem için yok. Ama diğer fakültelerde varsa bilemiyorum.”	1
“Fiziki şartlar uygun değildir. Çünkü kabartma nota basacak yazıcı ve program yoktur.”	1
“Üniversitem 2015’te kuruldu. Henüz erişilebilirlik konusunda herhangi bir adım atmadılar. Bu nedenle çok yeterli olduğunu düşünmüyorum. Ama bir görme engellinin çok zorlanacağını da düşünmüyorum. Fiziki şartlardan faydalanamamamın bir nedeni de konservatuvarın üniversite dışında olmasıdır.”	1
“Bilkent Üniversitesi, her geçen yıl gelişen ve farklı kampüs ortamları bulunan ülkemizin yüz akı gelişmiş bir üniversitedir. İki yıl hazırlık ve 4 yıl lisans olmak üzere toplamda 6 yıl öğrenim gördüğüm Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi öğrencilik yıllarımda fiziksel erişim bakımından o dönemin koşullarında çok büyük sıkıntılara maruz kalmadığımı belirtmeliyim. Bunun çeşitli sebepleri var. En önemlisi de körler okullarında verilen özel eğitimin üzerine inşa edilen güçlü bir duruşum ve sosyal kişiliğimin var olmasıydı. Derslere gereksinimlerimi göz önünde bulundurarak, zaman zaman normal daktilo ile bazen de bazen de kabartma daktilo ile girip notlar alırdım. Solfej, armoni ve müziksel analiz derslerinde birtakım güçlüklerim olmuştur. Ancak, kampüs içerisinde beyaz bastonumu kullanmak suretiyle istediğim tüm noktalara erişim sağlayabiliyordum. Tabi ki, günümüzde bu konuda yapılan araştırmalarla da ortaya konulduğu gibi, görme engelli öğrenci ve çalışanı	1

bulunan bir kampüs ortamının sesli ve kabartma uygulamalarla desteklenmesi o yıllarda bizlerin bir hayaliydi. Ne var ki, günümüzde bile birkaç kurumda gerçekleştirilen yüzeysel çalışmanın dışında bu konularda ülkemizde aslında engellilerin fiziksel mekan algısını iyileştirici pek de fazla hizmetin bizlere sağlanmadığını söylemek yanlış sayılmaz. Ancak, bu gibi konularda bilim insanlarının günümüzde çeşitli yenilikçi arayışlara sevk edilmesi ve engellilerin erişim sorunlarına çözüm olabilecek birtakım projelerin hayata geçirilme çabaları takdir ile karşılanabilecek gelişmeler arasında yer almaktadır. Bu konularda yapılan akademik araştırmalar ve yayınlar, bilim ve sanat teknolojileriyle uğraşan çevrelerin biz engellilerin yaşantıları bakımından haberdar olmalarına ve farkındalık kültürünün geliştirilmesine önemli katkılar sağlayacağı şüphesizdir.”	
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre 7 öğrenci konservatuvarlarının fiziki şartlarını görme engelli bir öğrenci için uygun bulurken, diğer 7 öğrencinin ise uygun bulmadığı görülmüştür.

Konservatuvarlarımızın yarı yarıya olarak fiziki şartlar bakımından görme engelli öğrenci için uygunluğunun var olduğu anlaşılmaktadır.

Tüm konservatuvarlarımızda sadece görme engellilik için değil, bütün engel gurupları için fiziki şartların düzenlenmesi, standartlara uygun hale getirilmesi temennimizdir.

Tablo 29. Görme Engelli Öğrencilerin Braille Nota Bilgisi

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
“Hayır, bilmiyorum.”	2
“Evet, biliyorum.”	1
“Evet biliyorum. Gaziantep Görme Engelliler İlköğretim Okulunda okurken öğrenmişim.”	1
“Lise döneminde kullanmaya başladım.”	1
“Braille nota sistemini biliyorum. İlk defa 2016 yılında kullanmaya başladım.”	1
“Biliyorum. İlk defa üniversitede kullandım.”	1
“Braille nota sistemini biliyorum. İlk defa ilkokul 4.sınıfta kullanmaya başladım.”	1
“Biliyorum, ilk defa üniversite 1.sınıfta okulda açılan kabartma nota dersi sayesinde öğrenip kullanmaya başladım.”	1
“Evet. 1984 yılında konservatuvar eğitiminden hemen önce tanıştım ama bu eğitimi sürdürebilecek hatta başlayabilecek düzeyde değil.”	1
“Braille nota sistemini biliyorum. Okul zamanında da biliyordum. Bu yazı sistemini ilk kez ilkokulun sonlarında kullanmaya başladım.”	1
“Evet, ilkokul 4. Sınıfta kullandım.”	1

"Evet, biliyorum. İlk defa körler okulunda."	1
"Kabartma nota kullanımı benim müzik hayatıma, merhum ilkokul müzik öğretmenim Erol Özel'in çabalarıyla girmiştir. İlkokul 3.sınıfta iken müzik odamızdaki kitapları karıştırıyor, anlamadığım bir takım müzik işaretlerini öğretmenime soruyordum. Ortaokul 1.sınıfa başladığımda, daha önce amatör olarak çalmakta olduğum bağlama, mandolin ve keman gibi enstrümanların yanına bu defa piyano da eklenmişti. Erol öğretmenimin kabartma piyano metotlarından Beringer metodundaki parçaları çalmaktan çok keyif alıyordum. Körler okulundan mezun olduktan sonra, gerek batı müziği gerekse Türk müziği kabartma nota sistemini önemli ölçüde çözmüştüm. Çünkü üyesi olduğum Gaziantep Klasik Türk müziği korosunda ut çaldığım dönemlerde koro repertuvar eserlerimi bir arkadaşıma dikte ettiriyor ve bu eserlerin kabartma notalarını elde edebiliyordum."	1
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre sadece 2 öğrenci Braille nota sistemini bilmiyor. Diğer 12 öğrencinin ise Braille nota sistemini bildiği görülmüştür. Bu öğrencilerin 6 sınıfın bu sistemi ilköğretim döneminde, 5 inin ise lise ve üniversite döneminde öğrenmiş oldukları belirlenmiştir.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun hatta tamamına yakınının konservatuvar eğitimleri esnasında Braille nota sistemini kullandıkları düşünülebilir. Ancak, öğrencilerin yarısına yakın bir kısmının daha geç yaşlarda bu sistemi öğrendiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun, görme engelli bir konservatuvar öğrencisi için hayati önem taşıyan Braille nota sistemini biliyor olması son derece sevindirici olup, bu sistemin erken eğitim döneminde öğrenilmesi ve konservatuvara başlamadan önce mutlaka biliniyor olması önerilmektedir.

Tablo 30. Görme Engelli Öğrencilerin Müzik Eğitimi Süresince Karşılaştıkları Sorunlar

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
"Kaynak bulmada sorun benim zamanımda da vardı. Şu anda da yaşıyor. Eğer bir performans okulunda okuyorsanız bir görme engelli olarak eğitimin hızına yetişmeniz oldukça zor oluyor. Eserleri öğrenmede, toplu derslerde tahtaya yazılan dökümanların çözülmesinde, okunabilmesinde, armoni derslerinde v.s."	1
"Genel olarak eğitimciler, benimle müzik konusunda nasıl bir iletişim halinde olacaklarından habersizler."	1
"Notayı hızlı okuyamama, piyanoyu bakarak ezbere çalışıyorum. Aynı şekilde	1

solfejlerde ezbere okuyorum. Bağlamada nota yerlerine belirgin nesneler koyuyorum.”	
“Notaları okuyup yazabilme, Braille kaynağın olmaması.”	1
“Görme engellilere yönelik Braille nota olmaması en büyük sorunumdu. Benim evimde görme engellilere yönelik good feel nota programı olmasına rağmen, Türk Müziği notalarını tararken sorun yaşıyordum ve notalar elime ulaştığında hocaya hangi makam bu eser diye sorarak, notaları makamına göre okumaya çalışıyordum. Bazı notalar el yazısı ile yazıldığı için, dijital ortamda tarayamıyordum ve elle teker teker yazıyordum ya da ses kaydı alıp kulaktan dinleyip eseri ezberliyordum.”	1
“Derslerde okutulan kitapların kabartma çıktıları zamanında elime ulaşmamaktadır. Kabartma nota kaynakları yeterli olmadığı için istediğim her hangi bir eserin notasını bulamıyorum. Derslerde istenilen notaya hemen ulaşamadığım için çoğu zaman o günkü işlenilen dersten geri kalıyorum.”	1
“Kabartma materyal, hazırladığım Braille yazılı materyalleri print yazıya dönüştürme- kısacası zaman problemi.”	1
“Eğitim süreci boyunca karşılaştığım en büyük sorun, Braille nota ile yazılmış materyal eksikliği idi.”	1
“Armoni ve solfej derslerinde ısrarla erişilebilirlikten uzak davranmaya çalışması; örneğin tahtaya notaları yazarken seslendirmemesi. Armoni derslerinde akorları sadece tahtaya yazarak ve yansıtarak göstermesi, piyanoda akorları çalmasını talep ettiğimde ısrarla çalmaması ve bu sorumluluğu bana yüklemesi, bu durumu kabul etmediğimde okulumun bana sağladığı koç öğrenciyi bahane göstermesi. Okulumda bir engelli biriminin olmaması.”	1
“Braille nota sisteminde yazılmış ders kitaplarının olmaması.”	1
“Görme engelli bir öğrenci olarak, Bilkent Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesindeki öğrenimim esnasında kabartma nota temininde zorlanıyordum. O yıllarda Fakültenin dekanı olan saygıdeğer hocam Prof.Dr.Ersin Onay hocanın katkılarıyla Royal National Institute For The Blind kurumundan 281 adet piyano notası sipariş ettirmiştim. Bu notalar, öğrenimim boyunca büyük kolaylıklar sağladı bana. Onları, partiyon okuma ve çalma dersi, orkestra şefliği, ileri solfej okumaları, füg ve kontrpuan gibi derslerde kullandım. Ama, bir kör için şeflik eğitimi hem öğrenci hem de öğretmen açısından çok zor bir uğraş. O yıllarda, Teori-kompozisyon ana sanat dalı öğrencisi olarak hem koro hem de orkestra şefliği eğitimi almak durumunda olduğum için ve gerekli kabartma materyallerin istenilen düzeyde olmayışı beni çokça sıkıntılarla karşı karşıya bırakmıştır. Çünkü öğretmenlerimiz her hafta farklı eserlerle sınıfa geliyorlardı ve bu eserlerin kabartma notaları bende bulunmadığı için bu durum benim sınıf dışına atılmama yol açıyordu. Bu konu benim yıllardır üzerinde düşündüğüm ve ülkemizin bir gereksinimi olan bir körler müzik enstitüsü kurulmasına dair çok önemsendiğim proje fikrimin temel gerekçesi olmuştur. Çünkü, ülkemizde çok sayıda müzik alanında yetenekli çocukların ve gençlerin bulunduğunu biliyor ve bu müzisyenlerin akademik eğitimlerinin uygun koşullarda planlanmasının artık bir zaruret olduğuna inanmış bulunmaktayım.”	1
“Sorunum yok.”	3
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin müzik eğitimleri süresince karşılaştıkları sorunlar:

- Eserlerin ve ders notlarının Braille kaynaklarının olmaması,
- Derslerde okutulan kitapların kabartma çıktılarının zamanında ulaşmaması,
- Eserleri öğrenmede, ezberlemede yaşanan zorluklar,
- Notaları okuyup yazabilmede, hızlı okumada yaşanan zorluklar,
- Notaları Braille'e çevirirken yaşanan zaman problemi,
- Armoni ve solfej derslerinde yaşanan sıkıntılar,
- Toplu derslerde tahtaya yazılanların seslendirilmemesi,
- Eğitimcilerin görme engelli öğrenciyle nasıl bir iletişim kuracağını bilememesi,
- Kaynak sıkıntısından dolayı derslerden geri kalma, sınıf dışına atılma,
- Okulda engelli biriminin olmaması,

şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca 3 öğrencinin de sorununun olmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin birçoğunun konservatuvarda eğitim görürken çeşitli sorunlarla karşılaştığı anlaşılmaktadır. Bu sorunların en büyüğünün kaynak sıkıntısı olduğu düşünülebilir. Bu konu için yurt dışında olduğu gibi ülkemizde de Görme Engelliler Müzik Kütüphanesi, aynı zamanda görme engellilere ve bu öğrencilerle çalışan eğitimcilere kabartma nota sistemini öğretecek bir merkezin kurulması önerilmektedir. Bazı okullarda eksik olan, fakat aynı zamanda da eğitim gören engelliler için bir hak olan engelli biriminin okul yönetimi ile iletişime geçilerek kurulması, eğitimcilere görme engellilerle iletişim hakkında hizmet içi eğitimin verilmesi ayrıca önerilebilecekler arasındadır.

Tablo 31. Öğrencilerin “Kurumunuz Derslerde Uygulanan Notaları Sizin İçin Braille Alfabesinde Temin Edebiliyor mu?” Sorusuna Yönelik Görüşleri

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
“Hayır, edemiyor.”	2
“Derslerde kullanılan notalar henüz okulumuz tarafından karşılanmamaktadır.”	1
“Hayır maalesef etmiyor. Bunu ben hocalarıma söylediğimde sen onu bilersen bizim de bilmemiz lazım. Sana yardımcı olmamız gerekir dediler ve böyle de bir sonuca varamadık.”	1
“Hayır temin edemiyor. Kendi çabamla notalara ulaşıyorum.”	1
“Hayır, çünkü Braille alfabesi ile baskı yapacak yeterli donanım mevcut değil.”	1
“O zaman için hayır. Şimdiki durumu bilmiyorum.”	1

<i>“Benim zamanımda böyle bir şeyden kimsenin haberi yoktu.Yine de hala bunun bilincinde olduğunu düşünmüyorum. Birtakım üniversitelerin müzik bölümlerinde daha çok özel üniversitelerin müzik bölümlerinde böyle bir kütüphane oluşturulduğuyla ilgili haberler alıyorum.”</i>	1
<i>“Eğitim sürecimde hiçbir zaman okul Braille materyal temininde bulunmadı.”</i>	1
<i>“Geçmiş zamanlarda edemiyorlardı, kendi olanaklarımızla bastırıyorduk. 2018 den bu yana kurumumuz Braille alfabesinde basım yapabiliyor.”</i>	1
<i>“Okul temin etmeye çalışıyor ama kabartma nota basan kurum elindeki kaynakları bize zamanında ulaştırmıyor.”</i>	1
<i>“Evet, edebiliyor.”</i>	2
<i>“Bu sorunun cevabı yukarıda verilmiştir. Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi dekanlığı, teori-kompozisyon öğrenimi görmekte olan görme engelli bir öğrenci olarak, bana sadece 281 adet piyano notası temin edebilmişlerdir. Ancak, öğrencisi olduğum bölümde bir çok ders vardı ve onların kabartma ders materyalleri bulunmamaktaydı. Kısmi olarak, özel eğitimimin dekanlık tarafından desteklendiğini belirtmek yerinde olacaktır.”</i>	1
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre 9 öğrencimizin kurumunun, derslerde uygulanan notaları Braille Alfabetinde temin edemediği, 5 öğrencimizin kurumunun ise temin ettiği görülmüştür. Öğrencilerimizin eğitim aldığı kurumların çoğunluğunun bu kaynakları temin edemedikleri anlaşılmaktadır ve bazı kurumlardaki eğitimcilerin de bu konunun üzerine düşmediği düşünülebilir. Bu durumda eğitimcilerin ve öğrencinin kendisinin, konservatuvar yönetimi ile temasa geçerek kaynakların temini yoluna gidilmesi önerilmektedir.

Tablo 32. Öğrencilerin “Okumuş/Okumakta Olduğunuz Üniversitede Engelli Birimi Var mı?, Varsa Sizinle İletişim Halinde mi?” Sorusuna Yönelik Görüşleri

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
<i>“Evet var, iletişim halindeyim.”</i>	3
<i>“Okulumda engelli birimi mevcut. Ama kısmen iletişim halinde olabiliyoruz.”</i>	1
<i>“Var, ancak benimle iletişim halinde değil.”</i>	1
<i>“Evet, mevcut fakat o kadar sıkça ilgilenmiyorlar.”</i>	1
<i>“Engelli birimi mevcut. Ama bizimle yeteri kadar iletişim halinde değiller. Biz onlarla iletişime geçmeye kalktığımızda sorunlarımızı tam olarak dinlemiyorlar.”</i>	1
<i>“Ben okurken yoktu ya da bilmiyorum. Son zamanlarda böyle bir birimin olduğundan haberdar oldum. Bazı konularda çalışıldığını, bir takım projeler üretildiği ile ilgili haberler alıyorum.”</i>	1
<i>“Benim lisans okuduğum dönemde engelli birimi mevcut değildi. Lisansüstü dönemlerimde de bu birime dair bir duyum almadım. Varsa da benimle iletişime geçmediler.”</i>	1
<i>“O zaman için hayır.”</i>	1
<i>“Hayır. Yasal zorunluluk olmasına rağmen üniversitemizde engelli birimi</i>	1

mevcut değildir.”	
“Yok.”	2
“Bilkent Üniversitesinde benim öğrenim gördüğüm yıllarda herhangi bir engelli destek birimi ya da ofisi bulunmamaktaydı. Ancak, İngilizce hazırlık bölümündeki eğitimciler çok destek sağlıyorlardı bana. Okutulan ders kitaplarının ve sınıfta dağıtılan ders malzemesinin kabartmaya çekilmesi konusunda öğrenciler ve hocalar önemli destekler vermekteydiler.”	1
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre 7 öğrencinin eğitim gördüğü üniversitede engelli biriminin mevcut olmadığı, diğer 7 öğrencinin üniversitesinde ise engelli biriminin mevcut olduğu belirlenmiştir. Engelli birimi mevcut olan üniversitelerin 3 ünde engelli biriminin görme engelli öğrenciyle iletişim halinde olduğu, 1 inde iletişim halinde olmadığı, diğer 3 ünde ise kısmen iletişim halinde olduğu görülmüştür.

Üniversitelerimizin hepsinde bulunma zorunluluğu ve engelliler için bir hak olmasına rağmen bulgularımızdan çıkan sonuç, bu oranın yarı yarıya olduğu şeklinde düşünülebilir.

Bünyesinde görme veya diğer engeli olan öğrencisi bulunan üniversitelerimizin en başta olmak üzere, tüm üniversitelerimizde engelli birimi oluşturulması ve bu engelli birimlerinin de bölümlere yerleştirilen her öğrenci ile ayrı ayrı temasta olması ve öğrencilerin karşılaştıkları sorunların çözümünde destek olması önemlidir.

Tablo 33. Görme Engelli Öğrencilerin “Üniversite Engelli Biriminden Materyal Karşılama, Burs Temini, Okulda Herhangi Bir Sorunla Karşılaştığınızda Çözümü İçin Destek İsteme Hakkınız Olduğunu Biliyor musunuz?” Sorusuna Yönelik Görüşleri

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
“Evet, biliyorum.”	6
“Evet, şu an okuyor olsaydım bunu yapardım. Az önceki soruda olduğu gibi zaten engelli öğrencilere bir takım yardımlar yapılıyor.”	1
“Evet biliyorum. Örneğin; Derslerde ses kaydı alamıyordum. Bunun üzerine engelli birimine giderek, ses kaydı alamadığım ve bunun benim için bir hak olduğunu söyleyerek başvurdum. Bunun üzerine engelli birimi aracılığı ile rektörlükten okuluma yazı geldi. Böylece derslerde ses kaydı alabiliyorum.”	1
“Burs temini dışında engelli biriminden nasıl faydalanabileceğimi biliyorum.”	1
“Bu sorunun da cevabı 1984-1994 yılları arasında eğitim yapmış biri olarak cevaplandırılması epey zor. Eğitimim süresince öğrenci bursu almıştım ama bu, temin etmek zorunda olduğum Braille nota kitaplarının tutarı yanında sözü bile edilemeyecek kadar küçük bir meblağ idi. Ailem ve mevcut hocalarım maddi ve manevi olarak en büyük destekçim olmuştur.”	1

<i>“Tabi biliyorum, hatta arkadaşlarım sayesinde haberim oldu o birimden. Onlar da böyle Braille notadan bahsettiler. Hoca geldi, fakültenin bölüm başkanıyla konuştu, işe yaramadı maalesef.”</i>	1
<i>“Üniversite engelli birimi mevcut değil, fakat benim kişisel girişimlerimin sonucunda okuldaki dersle alakalı ihtiyaçlarımı karşılayabilmem için bana bir koç öğrenci tahsis edildi.”</i>	1
Cevap Verilmedi.	2
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre 12 öğrencinin üniversitede engelli biriminden materyal karşılama, burs temini, okulda herhangi bir sorunla karşılaştığında destek isteme hakkı olduğunu bildiği görülmüştür. Ancak 2 öğrenci bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Öğrencilerin tümünün üniversitelerinde bulunan engelli biriminden, karşılaştıkları sorunlar karşısında destek isteme haklarından haberdar olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin haklarına sahip çıkmaları oldukça sevindiricidir. Ancak, engelli biriminin tüm imkanlarının öğrencilere ulaştırılması için, bu birimin aktif olarak çalışıp görme engelli öğrencilerle temasa geçmesi, aynı zamanda sağlanan hakları somut olarak kullandırması, öğrencilerin de birimin varlığının yanı sıra haklarının neler olduğunu araştırması, bilmesi ve istemesi önerilmektedir.

Tablo 34. Görme Engelli Öğrencilerin “Üniversitenizdeki Sosyal Faaliyet, Yapılan Etkinlikler, Ulusal-Uluslararası Müzik Festival ve Yarışmalarına Katılabiliyor musunuz?” Sorusuna Yönelik Görüşleri

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
<i>“Evet, katılabiliyorum.”</i>	6
<i>“Evet, her zaman katıldım ve katılmaya da devam ediyorum. Engelli olduğum için böyle bir ayırım yapılmadı. Benim okuduğum okul performans okulu olduğu için böyle bir şey gözetilmez. Kimin ne yaptığına ne kadar başarılı olduğuna bakılır, doğrusu da budur.”</i>	1
<i>“Yapılan faaliyet ve etkinlikler benim ilgi alanımsa katılabilirim.”</i>	1
<i>“Okul içi öğrenci konser etkinliklerine hem gitar, hem piyano performansları ile düzenli olarak katıldım. Ulusal ve uluslararası festivallere katılım konusuna gelince; bu soru da o zaman için olabilesi zor bir konu idi şimdiye kıyasla.”</i>	1
<i>“Okuduğum dönemde etkinliklere katılma konusunda herhangi bir sorunum olmadı.”</i>	1
<i>“Bilkent üniversitesi yıllarımda, birçok etkinliğe katıldım. Bunlardan en önemli gördüğüm iki tanesinden bahsetmek isterim. 1994 Haziran ayında İstanbul’da gerçekleşen Habitat II. Konferansına bir proje ile katıldım. Görme engelliler için sesli kitaplık projesiydi bu. Bu proje çok ilgi gördü. Ve daha sonraki yıllarda yine benim danışmanlığım ve Bilkent Mezunlar Derneğinin katkılarıyla Bilkent’te öğrenim gören görme engelli öğrenciler için sesli ve kabartma destekli bir özel eğitim odası kurduk. İkinci diğer önemli etkinliğim, müzik yoluyla renk kavramını tartışan bir TRT</i>	1

<i>programına katılmam olmuştu. O yıllarda merhum orkestra şefi Prof. Dr. Hikmet Şimşek TRT 2 kanalında her Pazar günü öğleden sonra klasik müzik sunumları yapıyordu. Bir gün beni aradı ve görme engelli bir besteci açısından orkestradaki renk konusunu anlatan bir program yapacağını ve benim katkı sağlayabileceğimi sordu. Ben de büyük bir memnuniyetle bu teklife karşılık verdim ve Hikmet hocanın klasik müzik sunumunda ona yardımcı olarak ekranlarda bizi izleyenlerin görme engellilerin müzik eğitimine dikkat çekmeye gayret etmişim.”</i>	
<i>“Katılıyorum, ama bütün etkinliklere değil. Sadece kısmen uygun olanlarına.”</i>	1
<i>“Hayır, katılamıyorum.”</i>	1
<i>“Aslında çok istiyorum fakat biraz çekingenliğimden dolayı katılamıyorum. Sahneye çıkarken biri bana yardımcı olur mu olmaz mı diye düşünüyorum fakat okul haricinde başka yerlerde katılmak isterim.”</i>	1
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre 12 öğrencinin üniversitelerindeki sosyal faaliyet, yapılan etkinlikler, ulusal-uluslararası müzik festival ve yarışmalarına katıldığı tespit edilmiştir. Sadece 2 öğrencinin ise katılmadığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun üniversitelerindeki sosyal etkinliklere katıldıkları veya istekli oldukları anlaşılmaktadır. Öğrencilerin bu bilinçte olmaları, sosyal aktivite istekleri topluma katılımları açısından son derece önemlidir. Bu konuya çekingenliğinden dolayı olumsuz bakan öğrencinin gerek sınıf/okul arkadaşları ve gerekse eğitimcileri tarafından desteklenmesi önerilmektedir.

Tablo 35. Görme Engelli Öğrencilerin Ders İşlenişinde ve Sınavlarında Eğitimciler Tarafından İzlenen Yollar

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
<i>“Hocayla sınava girip soru okumada yardımcı oluyor.”</i>	1
<i>“İşte ülkemizdeki genel sorun da bu... Benim okuduğum dönemde meslek öğretmenimin bu konudaki bilgisi, donanımı benim çok işime yaradı. Bu yüzden kendimi şanslı görüyorum. Ama öğretmenim kendi çabasıyla ve geliştirdiği bir takım yöntemlerle bu işi yapabiliyordu. Bir eğitim aldığı için değil. Maalesef ülkemizde eğitimcilerin bu konudaki eksikliklerini dile getirmek için onları eğitebilmek için çalışıyoruz. Belki engelli öğrencilere bir takım iltimaslar geçilebiliyor. Ama hiçbir zaman bunu bir çözüm olarak görmedim. Şu an yapmış olduğumuz çalışmalarda üniversitelerarası eğitimcinin eğitimi başlığı altında çalıştaylar düzenliyoruz.”</i>	1
<i>“Derslerimizde, bana ait notalar temin edilmediği için şimdilik kendim yazıyorum ya da duyumla yetinmeye çalışıyorum. Vize ve finallerde de bu şekilde bir yol izliyoruz.”</i>	1
<i>“Görme engelli bir öğrenci olduğumu tüm hocalarım biliyor. Sınavın olduğu sınıfa gidiyorum ve ardından ya sınav saatinde ya da sınavdan sonra farklı bir sınıfa beni alarak, sadece hocanın kendisi ve benim olacağımız bir ortam sağlıyor. Hoca okuyor, ben cevaplıyorum, hoca yazıyor.”</i>	1
<i>“Hocalar kendi insiyatif kullanarak sınav yapıyorlar. 1 tane solfej ezberliyorum ve 2 piyanoda 2 eser veriliyor, parmak ezberleyerek ve yavaş çalarak yapıyorum.”</i>	1

<i>“Eşit bir şekilde sınav yapıyorlar. Beni arkadaşlarımdan hemen sonra sözlü olarak sınava tabi tutuyorlar.”</i>	1
<i>“Hazırlık sınavında final yok, 1.dönem final yok. Tıpkı diğer öğrenciler gibi okutman ve yazman eşliğinde yapılır.”</i>	1
<i>“Derslerin işlenişinde, hocalar normal bir şekilde konuyu anlatıyor. Tahtaya bir şeyler yazdıklarında, hocaların bana seslendirmesini istiyorum ve böylece bana tahtada yazılanları seslendiriyorlar.”</i>	1
<i>“Birçok teorik ve uygulamalı derslerimiz var. Hepsinde de hocalar farklı yöntem kullanıyor. Mesela çalgı derslerinin işlenişinde; notayla ilgili yeterli kaynak bulunmadığı için çalgı dersinde çoğu eseri internetten dinleyerek kulaktan çıkarıyorum. Bazen çalgı hocası bana eserin solfejini okuyor, ben de o solfeji dinleyip eseri öyle çıkarıyorum. Bazen de hoca bana eserin kabartma notasını yazdırıyor, nota deşifre yöntemiyle çalışıyorum. Çalgı sınavında da hoca bana ezberlediğim birkaç eseri soruyor, ben de onları çalıyorum.”</i>	1
<i>“Yapılan sınavlarda: kabartma olarak yazdığım cevapları sonradan dersin hocasına okumak, sözlü sınava alınmak ve yanıma cevaplarımı yazacak birisinin tahsis edilmesi gibi üç değişik yöntem izlenmiştir. Konservatuvar eğitiminin temel olarak yani ağırlıkla icraya yönelik olması, bu anlamda, öğrencilerin eşit konumda ve hemen hemen eşit şartlarda sınava girmesini sağlamaktadır.”</i>	1
<i>“Toplu derslerin işleyişinde, benim sınıfa katılabilmemi sağlayacak yöntemler izlemekteydiler. Vize ve sınavlarda da kimi zaman Braille metin yazısı yoluyla, kimi zaman da okuyucu asistan yoluyla soruları cevaplandırmaktaydım.”</i>	1
<i>“Okulumuzun mevcudu çok kalabalık değil. Bu yüzden enstrüman derslerimiz genellikle bireysel oluyor, bu yüzden enstrüman derslerinde herhangi bir problem yaşamıyorum. Toplu derslerde de armoni ve solfej derslerinde yukarıda belirttiğim problemlerle karşılaşıyorum. Latin alfabesiyle yazı yazılması gereken sınavlara koç öğrencim yardımıyla katılmaktayım.”</i>	1
<i>“Vize ve final sınavlarında bire bir sınav yapılıyor. Ders işlenişinde ise uygulamalı eğitim, anlatım ve solfej de farklı bir yol izlenmiyor, diğer arkadaşlarımla aynı, enstrüman dersinde yine bire bir.”</i>	1
<i>“Bilkent yıllarında sorumlu olduğum derslerin çoğu komisyonlu idi. Hocalar benim ders materyallerine erişimim bakımından sıkıntılarımdan haberdarlardı, ancak derslere katılımım ve kendimi geliştirme çabalarım onların bana ilişkin kanaatlerini son derece etkiliyordu. Çünkü, Bilkent gibi bir üniversitede yüksek düzeyde müzik öğrenimi yapma çabasındayken başka bir örnek yoktu. O nedenle gerek sınavlarda gerekse eğitimin diğer aşamalarında sorunları asgariye indirme çabasına gidiyordum. Hem kabartma yazıyı ileri düzeyde okuyup yazma becerim hem de normal yazıyı F klavye daktilo kullanarak yazabilmem asgari müşterekte de olsa verilen eğitime katılma şansımı artırıyordu. Ancak şunu çok iyi biliyordum ki, yeterli özel eğitim ortamı yaratılarak Bilkent öğrencisi olabilseydim sınıf arkadaşlarıma fark atar düzeyde daha büyük başarılarla imza atabilirdim. Yine de bu imkansızlıklara rağmen okulumdan üstün başarıyla mezun oldum. Burada belirtmek istediğim şey, kör müzisyenlerin akademik eğitim açısından sorunlarının rasyonel açılardan tespit edilmesi ve onların önlerine düşen engellerin ortadan kaldırılarak başarı düzeylerinin yükseltilmesine katkı sağlanmasıdır.”</i>	1
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin derslerin işlenişinde, vize ve final sınavlarında eğitimcilerinin izledikleri yollar:

-Derslerin işlenişinde duysal olarak, tahtaya yazılan bilgilerin ise seslendirilmesiyle,

-Öğrencinin dersleri duysal olarak ve Braille Alfabesinde kendisinin yazarak takip etmesi,

-Enstrüman derslerinde eğitmenin öğrenciye eseri Braille Alfabesinde yazdırması ve okunup birlikte deşifre edilmesi,

-Eserlerin internetten veya eğitmenin çalışını dinleyerek kulaktan ezber yöntemiyle öğrenilmesi,

-Enstrüman sınavlarında diğer öğrenciler gibi performans göstererek,

-Sınavda toplu sınav salonundan farklı bir salonda bireysel olarak, eğitmenin, okutmanın veya koç öğrencinin soruları öğrenciye okuması ve işaretlemesi yöntemiyle şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Öğrenci eğitimcilerinin ders ve sınav esnasında izledikleri yollara göre her bir eğitmenin farklı yöntem kullandığı anlaşılmaktadır. Eğitimcilerin bu yöntemleri öğrencilerine en verimli şekilde derslerini öğretmek amacıyla kendi kişisel çabalarıyla geliştirdikleri düşünülebilir.

Görme engelli konservatuvar öğrencilerinin eğitimi ile ilgili belli bir standardın olmayışı ve eğitimcilerin konuyla ilgili bilgilerinin eksikliği sebebiyle, eğitimcilerin konunun uzmanlarından belli dönemlerde hizmet içi eğitim almaları önerilmektedir.

Tablo 36. Görme Engelli Öğrencilerin “Diğer Arkadaşlarınızla Eşit Şartlarda Bir Eğitim Sürecinden Geçtiğinizi Düşünüyor musunuz?” Sorusuna Yönelik Görüşleri

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
“Hayır, düşünmüyorum.”	2
“Hayır bence. Çünkü hocalar kendi inisiyatifi kullanarak beni sınav yapıyorlar ama onlarla aynı derslikte ders görüyorum, aynı alfabeyi okuyorum ama sınav zamanı bana ayrıcalık tanınınca kendimi garip hissediyorum.”	1
“Düşünmüyorum. Ancak bize yönelik yeterli donanım ve alt yapı sağlanırsa diğer arkadaşlarımla eşit şartlarda oluruz diye düşünüyorum.”	1
“Düşünmüyorum. Ders materyallerinin Braille nota ve yazım sisteminde olmaması sebebiyle.”	1
“Bu tür problemler haricinde eşit şartlarda eğitim gördüğümü söyleyebilirim.”	1
“Materyal sorunu aşıldığında evet, diğer arkadaşlarımla eşit şartlarda oluruz diye düşünüyorum.”	1
“Evet. Materyal eksikliğinden ötürü yaşadığım sıkıntılar dışında eğitim ve hocaların yaklaşımı adaletli idi.”	1

"Evet, düşünüyorum."	4
"Evet, eşit bir şekilde eğitim olduğunu düşünüyorum."	1
"Evet. Ben eşit koşullarda aynı eğitimi aldığımı düşünüyorum. Ama biraz benim çabam biraz da o günün koşullarında sahip olduğum öğretmenlerden kaynaklanıyor. Ülkemizdeki engellilerin bu koşullara sahip olabileceğini düşünmek biraz hayalperestlik olur. Zaten bu mümkün değil. Bireyin engel durumuna göre koşullar değişir. Bu durum muhtelif sorunlar yaratabilir. Zaman zaman öyle olduğunu da görüyorum."	1
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre 9 öğrencinin diğer arkadaşlarıyla eşit şartlarda bir eğitim sürecinden geçtiğini düşündüğü, 5 öğrencinin ise düşünmediği belirlenmiştir. Öğrencilerin yarısından fazlasının ya da çoğunluğunun kendilerinin diğer öğrencilerle birlikte eşit bir eğitim sürecinden geçtiğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Şartların eşit olmasına yardımcı olan en büyük faktörün ise eğitimcilerin pozitif ve çözüm odaklı bakış açıları olduğu düşünülebilir. Eşit şartlarda eğitim sürecinden geçmediğini düşünen öğrencilerin ise en büyük sebepleri olan kabartma ders materyal eksikliğinin kurum yöneticilerinin yapacakları çeşitli girişimlerle giderilebileceği önerilmektedir.

Tablo 37. Görme Engelli Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Hedefleri

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
"Atanıp öğretmen olmak istiyorum."	1
"Kısa vadede öğretmen olmak, uzun vadede ise yüksek lisans ve doktora yapıp akademisyen olmayı hedefliyorum."	1
"Mezun olduktan sonra gördüğüm eğitim doğrultusunda akademik olarak ilerlemek istiyorum."	1
"Hedefim akademisyen olmak."	1
"Lisans eğitimimden sonra hocalık yapmak ve düzenli konser vermek hedeflerimi gerçekleştirmeyi istemiştim. Şu an bunu yapıyorum."	1
"Şu anda, bir devlet üniversitesinin kompozisyon dalında doçent olarak görev yapmaktayım."	1
"Bu soruya ben öğrenciymişim gibi cevap vereyim: Ben yapmak istediklerimi bir bir hayata geçirdim. Belki de fazlasını yaptım. Şimdi öğrenci olsaydım yine yaptıklarımı isterdim."	1
"Öğrencisi olduğum Bilkent Üniversitesinden mezun olduktan sonra, yurt dışına gitmek istedim. Ancak, yoksul bir çiftçi babanın oğlu olarak bu mümkün değildi o yıllarda. Daha da kötü şeyler oldu. Mezun olduktan sonra, bir yıl kadar işsiz güçsüz bir Bilkent'li olarak türkü barlarda müzik yaptım. Daha sonra, memleketimde bir otelde sahne aldığım 1998 yılında halen öğretim görevlisi olarak çalışmakta olduğum İnönü Üniversite'nden bir öğretim üyesinin müziğimi dinlemesi ve ardından kendisiyle tanışarak derdimi anlatma fırsatı bulmam, bana İnönü Üniversitesi'nde müzik eğitimcisi olarak görev yapma imkanı sağladı. Ama, içimde sürekli olarak arayışlarım devam ediyordu. Çünkü, ben mutlaka yüksek lisans ve doktora yapmalıyım diye kendimi hep ileriye doğru sevk ediyordum. Derken, 2011	1

yılında Ege Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Duysal Tasarım yüksek lisans programından mezuniyet derecesi elde ettim. Ardından, kendi imkanlarımla İngilizceyi ilerleterek 2015 yılında girdiğim YDS sınavından 65 dil puanı elde ederek, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji ve Müzik Teorisi doktora programına kabul edildim.”	
“Akademik bir gelecek hiç hayalim olmadı. İyi bağlama çalıp beste üretimi yapmak ve sahne almak, insanlara kendimi anlatmak, duygularımı paylaşmak ve kazandığım parayla memleketimde hiçbir şeyde olmadığı gibi sanatta da engel olmadığımı kanıtlayacağım senin gibi. Arkadaşlarımla bir engelli öğrencilere özel sanat okulu açacağım inşallah.”	1
“İyi bir müzisyen olup, kendi grubumda çalmak ve imkanım olursa film ve diziler için soundtrackler yapmak.”	1
“TRT sanatçısı olmak.”	1
“TRT sınavlarına girip Türk Halk Müziği sanatçısı olmak.”	1
“Ben konservatuvardan önce rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünü bitirdim. Şimdiki bölümümü bitirdikten sonra müzik terapistliği konusunda eğitim alıp önceki bölümümü ve şimdiki bölümümü birleştirip çalışmalarına devam etmeyi hedefliyorum.”	1
“Yaşamın karşıma ne çıkaracağını bilmiyorum.”	1
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin okudukları üniversiteden mezun olduktan sonraki hedeflerinin:

- Atanarak öğretmen olmak,
  - Akademik kariyer yapmak,
  - İyi bir müzisyen olmak, kendi grubunu kurmak, film ve dizi müzikleri yapmak,
  - İyi bir bağlama sanatçısı olmak, beste yapmak, sahne almak,
  - Sanatta da engel olmadığını kanıtlamak, arkadaşlarıyla engellilere yönelik sanat okulu açmak,
  - TRT Türk Halk Müziği sanatçısı olmak,
  - Müzik Terapistliği konusunda eğitim almak ve daha önce okumuş olduğu rehberlik ve psikolojik danışmanlık mesleğiyle birleştirmek,
  - Şu anda bir devlet üniversitesinde kompozisyon dalında doçent olarak görev yapmaktadır (eski konservatuvar öğrencisi).
  - Düzenli konserler vermek,
- olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin mezun olduktan sonraki ileriye yönelik hedeflerinin son derece pozitif ve umutlu olduğu anlaşılmaktadır.

Engellerin sadece beyinlerimizde olduğu gerçeğinden ve insanların başarılarında engellerini değil mesleki başarılarını ön plana koyarak kazanacakları

başarılarla anılmalarının daha önemli olduğu fikrinden yola çıkarak, tüm öğrencilere şu an sahip oldukları geleceklerine yönelik umutlarını, engellere rağmen azaltmamaları ve aksine gün geçtikçe hedeflerini büyütmeleri önerilmektedir.

Tablo 38. Görme Engelli Öğrencilerin Eğitimcileri Hakkında Görüşleri

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
<i>“Evet, istekli ve bilinçliler.”</i>	5
<i>“İstekliler. Şu ana kadar hocalarımla çalışma konusunda her hangi bir sorunla karşılaşmadım.”</i>	1
<i>“Karşılaştığım eğitimcilerimin hiç biri benimle çalışma konusunda isteksiz davranmadı. Benim de katkılarımla beraber, hocalarım, çalışma yöntemi konusunda belli bir bilinç kazanmak için çaba sarfettiler.”</i>	1
<i>“Hocadan hocaya değişse de ben buradaki atmosferden memnunum. Eğitim aldıkları dönemde hocalarıma böyle bir eğitim verilmediği için bu anlamda bir beklentiye girmek bana doğru gelmiyor. Ben de bireysel olarak bu eğitimi onlara kazandırmaya çalışıyorum. Çoğu bu konuda istekli.”</i>	1
<i>“O zamanlar için ne kadar bilinçli idik tartışılır ama ben çok şanslıydım sanırım. Çünkü hocalarımdan çok şey öğrendim, yani bana öğretebildiler, çok şey verdiler. Bazen kararlı olmak, bilinçli olmaktan daha önemli olabilmekte.”</i>	1
<i>“Zaman zaman istekli olan eğitimcilerle karşılaştım. Doğrusunu söylemek gerekirse aslında genel olarak bir isteksizlik söz konusu. Bu da eğitimcilerin bu konuyu bilmemelerinden kaynaklanıyor. Ülkemizin genel sorunu.”</i>	1
<i>“Bu soruyu cevaplamak için Gaziantep Körler Okulu’ndaki eğitim serüvenime tekrar dokunmalıyım. İlk piyano öğretmenim Erol Özel hoca, 1960’lı yıllarda Ankara Devlet Konservatuvarındaki mükemmel eğitimden geçmiş çok şanslı birkaç görme engelli eğitimciden biriydi. Haliyle onunla aynı sınıflarda okuyan ve arkadaşlık yapan kıymetli müzisyenler ve eğitimciler, yıllar sonra üniversitelerde bölüm başkanı hatta dekan olmuşlardı. İşte Prof. Dr. Ersin Onay hocam da bunlardan biriydi. Çünkü o, Erol hocamla birlikte piyano eğitimi almış kıymetli bir sanatçıydı. Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi dekanıydı o yıl. 1989 yılının bir sonbahar günüydü. Ersin hocayı aradım ve Bilkent Üniversitesinin bestecilik sınavlarına başvurmak istediğimi söyledim. İlk ve ortaokulu nerede okuduğumu ve müzik eğitimimi kimden aldığımı sordu. Erol Özel ismini telaffuz edince, hemen gerekli evrakları sana yolluyorum dedi ve ekledi. Bu sınava mutlaka gir, sana yardımcı olacağım dedi. Belki buradaki eğitiminin sonunda sen de Erol Hoca gibi başka bir görme engelli müzisyene yardımcı olursun diye ekledi. Sınav günüydü. İçim kıpır kıpırdı. Acaba, nasıl bir sınav yapacaklar? Hocalar bana iyi davranacaklar mı? Diye aklımda bin bir türlü şey akıp gidiyordu. Derken, sınava girdim ve o yıl bestecilik bölümüne kabul edilen iki öğrenciden biri olmayı başardım. Daha sonra, görme engellilerin özel eğitimi ile ilgili olarak hocalarıma rehberlik yapmak suretiyle tüm sorunlarımın üstesinden gelmeye gayret ettim ve bu zorlu eğitim mücadelemi 1997 bahar döneminde geride bırakarak kariyer mücadelemeye kaldığım yerden devam ettim.”</i>	1
<i>“Bölümümde hocalarımın %20’lik kısmı gönüllü olabilir ama diğerlerini tahmin bile edemiyorum.”</i>	1
<i>“İstekli fakat tam anlamıyla bilinçli diyemem. Hocalar, Braille nota sistemini bilemediklerinden eğitimimize işitsel olarak devam ediyorduk.”</i>	1
<i>“Eğitimciler, görmeyenlerle çalışma hususunda bilinçli değil.”</i>	1
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre 11 öğrencinin, eğitimcilerini görme engelli öğrenci ile çalışma hususunda istekli ve bilinçli gördüğü, 1 öğrencinin eğitimcilerini görme engelli öğrenci ile çalışma hususunda bilinçli görmediği ve 2 öğrencinin de eğitimcilerini zaman zaman istekli olarak gördüğü belirlenmiştir. Eğitimcilerini kendileriyle çalışma hususunda pozitif gören öğrencilerden bir kısmının, hocalarının istekli, ancak özel eğitim eksikliklerinden dolayı bilinçli olmadığını gördüğü belirlenmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun, eğitimcilerini kendileriyle çalışmaları hususunda istekli olarak gördüğü, ancak kendi eğitimlerinin farklılığından dolayı özel eğitimle ilgili bilgi eksiklikleri olduğu, ve bunun da öğrencilere bazen negatif yansıdığı düşünülebilir. Eğitimcilerin görme engelli öğrencilerle eğitim süreçlerindeki kaliteyi arttırabilmek için zaman ve imkan doğrultusunda hizmet içi eğitim almaları önerilmektedir.

Tablo 39. Görme Engelli Öğrencilerin “Görme Engelli Bir Öğrencinin Konservatuvardaki Eğitimi, Sosyal İletişimi ve Eğitimcilerinin Tutumu İle İlgili Sorunların Çözümleri Hakkındaki Görüşleriniz Nelerdir?” Sorusuna Yönelik Görüşleri

Görme Engelli Öğrencilerin Cevapları	Kişi Sayısı
“Okuduğum kurumlardaki öğretmenlerimin anlayışıyla şu ana kadar hiçbir problem yaşamadım.”	1
“Önceki sorularda da cevabını verdiğim gibi aslında son zamanlarda bu konuyu çalışıyoruz. Hiç kimse bu konuyu bilmiyor. Yani engellilerin nasıl eğitileceği ile ilgili fikirleri yok. Bu konu sadece müzik okulları için olmamalı. Tüm meslek dalları için geçerli olmalı. Engellilerin okuyabilmeleri için gerekli alt yapı, materyal donanım, araç-gereç, fiziki koşullar oluşturulduktan sonra, ancak eğitimcinin eğitimini konuşabiliriz. Ama biz bunları beklemeden eğitimcinin nasıl eğitilmesi gerektiği ile ilgili çalışmaları sürdürüyoruz. Bu konuda yol kat ettiğimizi biliyorum. Amacımız bunu ülke geneline yayarak herkesi bilinçlendirebilmek. Şunu hiçbir zaman unutmamak gerekir; bu iş sanıldığı kadar kolay değil, işimiz çok zor. Ben kendi adıma yılmadan ve durmadan çalışacağımı biliyorum.”	1
“Eğitimciler görmeyen bir öğrenciye herkes gibi eşit yaklaşmalıdır. Aynı şekilde görmeyen bir öğrenci de eğitim ve diğer konularda eğitimcileri yönlendirmek mecburiyetindedir.”	1
“Şu ana kadar her hangi bir sorunum olmadı. Ancak öğretmenlerimi düşününce, hepsinin azami dikkat göstereceğinden kuşku yok.”	1
“Sorunların çözümü için öncelikle hocaların hizmet içi eğitim almaları gerekiyor. Bunu biraz daha açmak gerekirse; görme engellilere yönelik müzik eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği, engelli hakları gibi bir eğitim verilmesi gerekir. Görme engellilerin bana göre bir danışmanı olmalı ve sorunlarını bu danışman ile birlikte çözüme kavuşturmaları gerekir. Ders materyalleri erişilebilir olmalı ve bu konuda devlet başta olmak üzere kurum ve kuruluşlar çalışmalar yürütmelidirler.”	1
“İstekli ve kararlı olmak. Toleranslı olmak ama gereğinden fazla	1

müşamaha göstermemek. Çünkü bu, engelli kişilere yapılabilecek en büyük kötülük bence. Kendini geliştiremeyen, bilgisini arttıramayan kişi, reel hayatta her zaman ezik ve muhtaç konumda kalmaya mahkumdur. Bu hem akademik, hem de sosyal hayat için geçerlidir. Kısacası, her konuda eşit davranamazsınız ya da olamazsınız ama her zaman adaletli olmak sizin elinizdedir. Eğitim düzeyinin sürekli ivme kaybettiği ülkemizdeki en büyük sorun, adalet duygusunun temelden sarsılmış olmasıdır kanaatindeyim. Unutmamak gerekir ki, bir denizden bir dalga çıkarmak kolaydır. Asıl zor olan, bir dalgadan bir deniz yapmak.”	
“O yıllarda görme engellilerin gerek özel eğitimi gerekse sosyal yaşantısı bakımından Bilkent mensubu öğrenciler ne çok duyarlı ne de gerekli bir bilinç düzeyine sahip değillerdi. Bu bilgisizlik ve duyarsızlık toplumsal açıdan bize bir dışlanmışlık yüklüyordu. Ama, körler okullarından beslenerek Bilkent’e gelmeyi başarmış bir öğrenci olarak bu olanları elimin tersiyle itip kendi yarattığım stratejilerle ayakta durmaya çalışıyordum. Çünkü ben mücadeleci ve pes etmeyen bir kişiliğim. Bilkent öğrencisiyken, imkanlarım ölçüsünde temiz giymeye ve etkili bir biçimde meramımı anlatmaya odaklıydım. Bu kültürü de körler okulu eğitimim bana kazandırdı. Naim Çavuş isimli Türkçe ve İngilizce hocamız ortaokul yıllarında bizi eğitirken, giyim kuşamın ve etkili konuşma pratiğinin bir körün sosyal yaşantısını etkileyen en önemli iki unsur olduğunu ta o yıllarda bize öğretmişti. Ben bu nutukları yaşamıma aktararak Bilkent Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesindeki stratejilerimin bir parçası haline getirmeyi başardım. Böylece, körler okulundaki eğitime nazaran sudan çıkmış bir balık gibi tüm üstün meziyetlerimi kullanarak arkadaşlık kurmaya ve gerek hocalarımla gerekse yakın arkadaşlarımla desteğiyle lisans öğrenimimi gereğince tamamlamaya gayret ettim.”	1
“Eğitmenin yapması gerekenler: öğrenci ile pozitif ve çözüme yönelik bir iletişim kurmak; okulun yapması gerekenler: kör bir bireyin müzik eğitimi alamayacağı fikrinden vazgeçmeli ve öğrencinin ihtiyaç duyduğu materyal ve gerektiğinde asistan desteğini sağlamalı; öğrencinin yapması gerekenler: kesinlikle Braille nota sistemini öğrenmeli, mümkün olduğunca veli dışında arkadaş ortamını oluşturabilmeli, karşılaştığı bir problem olduğunda destek istemekten çekinmemeli, materyal de dahil tüm konularda okuldan istediği yardımı alamazsa kendi çözümlerini bulabilmeli.”	1
“Görme engelli öğrencilerin daha fazla etkin ve görünür olması, okulda kurulacak engelli birimi ve öğretim üyelerinin erişilebilirlik konusunda eğitim almaları ve üniversite yönetiminin öğrencilerde farkındalık uyandırmak için çeşitli çalışmalar yapması bu anlamda çözüm odaklı yöntemler olacaktır.”	1
“Baştaki sorulardan birinde belirttiğim gibi nota yazma ve okuma sıkıntısı vardı, şimdi çözüldü, bir de kaynak sıkıntısı var.”	1
“Her üniversitede kabartma printerin olması, eğitimcilerin Braille okuma ve Braille nota sistemi hakkında hizmet içi eğitim almalarının temin edilmesi. Sosyal iletişim bence kişilikle ilişkili olduğundan bir problem teşkil etmiyor.”	1
“Sosyal iletişim anlamında hiçbir hocadan çözüm ve destek almadım. Bir tek bu dönem bir hocam çözüm üretmeye çalıştı.”	1
“Eğitmenlerin görme engelli öğrenciler ile normal öğrencilerden biraz daha fazla ilgilenmesi gerekir.”	1
Cevap Verilmedi.	1
Toplam	14

Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin, görme engelli bir öğrenci olarak konservatuvarlardaki eğitimi, sosyal iletişimi ve öğretmenlerinin tutumu ile ilgili sorunların çözümü:

- Engellilerin okuyabilmeleri için gerekli alt yapının düzenlenmesi,
- Devlet, kurum ve kuruluşlarla yapılacak olan materyal/kaynak temini,
- Görme engelli öğrencisi olan üniversitelerde kabartma printerin olması,
- Eğitimcinin eğitimi; görme engellilere yönelik müzik eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği, engelli hakları gibi,
- Eğitimcinin görmeyen öğrenciye herkes gibi eşit yaklaşması, hatta belki de ihtiyaç durumunda normal öğrencilerden biraz daha fazla ilgilenmesi, aynı şekilde görmeyen bir öğrencinin de eğitim ve diğer konularda eğitimcileri yönlendirmeleri,
- Eğitmenin öğrenci ile pozitif ve çözüm odaklı bir iletişim kurması,
- Kurumun, görme engelli öğrenciye karşı müzik eğitimi alamayacağına dair bir ön yargıda olmaması,
- Problemler yaşandığında öğretmenlerin görme engelli öğrencilerin sorunlarına karşı duyarlı olmaları,
- Kurumun görevlendireceği bir danışmanın varlığı,
- Öğrencinin kesinlikle Braille nota sistemini bilmesi,
- Öğrencinin sosyal ortamın içinde olması, daha fazla etkin ve görünür olması, bir problemle karşılaştığında destek istemekten çekinmemesi, gerekirse kendi çözümünü bulabilmesi,
- İstekli, kararlı ve toleranslı olmak, ancak gereğinden fazla müsamaha göstermemek olarak belirlenmiştir.

Öğrencilerin konservatuvarlarda görme engelli öğrenci olarak yaşadıkları sorunların çözümlerinin odağında; devlet-üniversite, eğitimci, görme engelli öğrenci ve diğer öğrencilerin olduğu düşünülebilir.

Devlet ve üniversite için; alt yapı, materyal temini, eğitimcinin hizmet içi eğitimi, eğitimci için; görme engelli öğrencisine biraz daha sabırla yaklaşmak ve zaman harcamak, aynı zamanda konuyla ilgili hizmet içi eğitim almaya çalışmak, öğrencisini daha görünür kılmak için cesaretlendirmek ve yönlendirmek, görme engelli öğrenci için; kabartma yazı ve nota bilmek, sahip olduğu hakları bilmek, sorunu olduğunda gerekli yerlere başvurmak veya kendi çözümünü üretmeye

alışmak, eğitimcisine özel eğitim konusunda gerekiyorsa destek olmak, sosyal ortamlara dahil olmak, diğer öğrenciler için ise; görme engelli arkadaşlarıyla ilgili empati kurmaya çalışmak, ders sırasında veya dışında gerektiği yerlerde destek olmak, sosyal ortamda görme engelli arkadaşlarını dışlamamak, önerilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, bulgular ve yorum bölümü doğrultusunda elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara dair önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

1. Görme engelli öğrencisi olan konservatuvar eğitimcilerine yönelik

Araştırmamıza katılan görme engelli öğrencilere eğitim veren eğitimcilerimizin çoğunluğunun lisansüstü eğitim aldığı ve meslekteki kıdem yıllarının ise 15 yıl ve üzeri olduğu, lisans eğitimlerindeki çalgılarının daha çok piyano, bağlama ve kanunda yoğunlaştığı sonucuna varılmıştır.

Eğitimcilerin büyük çoğunluğunun görme engellilerin eğitimine yönelik yeterli derecede hizmet içi eğitim almadıkları gözlemlenmiştir.

Eğitimcilerin çoğunluğuna göre çalıştıkları kurumların fiziki şartlar bakımından görme engelli bir öğrenci için uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Eğitimcilerin çoğunluğunun meslek yaşantıları süresince sadece 1 görme engelli öğrenci ile çalıştığı belirlenmiştir.

Eğitimcilerin çoğunun Braille Alfabeti hakkında bilgi sahibi olduğu, ancak bu bilginin görme engelli öğrencisiyle iletişimde verimli olabilecek yeterlikte olmadığı görüşüne varılmıştır.

Eğitimcilerin büyük bir çoğunluğunun Braille yazı ve nota sistemini bilmedikleri, ancak görme engelli öğrencileriyle verimli bir iletişim ve eğitim için bu sistemi öğrenmek ve kullanmak istedikleri sonucuna varılmıştır.

Eğitimcilerin görme engelli öğrencilerin eğitimi sırasında karşılaştıkları sorunların;

-Uygun bir müfredatın olmayışı, program seçiminde zorluk,

-Braille Alfabetiyle yazılmış nota ve teorik bilgilerin olmayışı, kabartma kaynak yetersizliği,

-Öğrencinin Braille Alfabe bilmiyor olması, nota okuma ve enstrümana yansıtmada sorun yaşaması,

-Postür çalışmaları ve diyafram egzersizleri gibi uygulamalı gösterilen hareketlerde zorlanması,

-Öğrencinin psikolojik anlamda başaramama kaygısı ve motivasyon düşüklüğü yaşaması,

-Eğitimcinin öğretim yöntem ve teknikleri açısından yetersizliği,

-Sınıf seviyesine uygun ders işlenemeyişi,

-Toplu derslerde yaşanan sorunlar,

-Eğitimcinin öğrencisinin eğitimini daha kaliteli ve verimli kılabilmek adına özel ilgi ve zaman yaratmak zorunda oluşu,

-Deşifre esnasında karşılaşılan sorunlar,

-Eğitimcinin Braille Alfabetini bilmemesinden doğan sorunlar,

-Eğitim sırasında kullanılan şekil, slayt, şema, resim görselleri, nota vb. içeren anlatımlar sırasında yaşanan sıkıntılar,

-Görme engelli öğrencilerin çalışılan eserleri dinleyerek ezberleyip öğrenmesi ya da kulaktan ezberlemesinin zorluğu ve bu durumun eğitim sürecini yavaşlatması,

-Görme engelli öğrencilerin sınıf içindeki görsel iletişimde kullanılan jest/mimik gibi hareketlerden mahrum olması ve bunun da öğrencide konsantrasyon kaybına yol açması olduğu tespit edilmiştir.

Eğitimcilerin çoğunluğuna göre; çalıştığı kurumların derslerde uygulanan notaları görme engelli öğrenciler için Braille Alfabetinde temin edemedikleri görüşüne varılmıştır.

Eğitimcilerin çoğunun Braille notaları yurt dışı kaynağının yanı sıra Türkiye’de de uygulayan dernek, vakıf ve kütüphanelerin bulunduğunu bildiği sonucuna varılmıştır.

Eğitimcilerin yarısına göre; görev yaptıkları üniversitelerinde engelli biriminin mevcut olduğu, diğer yarısına göre ise ya eğitimcilerin kesin bir bilgi sahibi olmadığı ya da üniversitelerinde engelli biriminin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Eğitimcilerin çoğunluğuna göre görme engelli öğrencilerinin konservatuvarlardaki sosyal faaliyet ve yapılan etkinliklere katılımını onayladığı ve desteklediği görüşüne varılmıştır.

Eğitimcilerin görme engelli öğrencileriyle yürüttüğü ders, vize ve final sınavlarında farklı yöntemler izledikleri sonucuna varılmıştır. Bu yöntemlerin uygulanış şekillerinin aşağıdaki gibi olduğu tespit edilmiştir:

-Az gören öğrenciler için notaları büyüterek,

-Teori, dikte ve yazılı sınavlarda okuyucu gözetmen kullanarak veya eğitimcinin kendisi verilen cevapları işaretleyerek (diğer öğrencilerden ayrı bir yerde),

-Braille yazısı ile ve sözlü olarak,

-Sözlü sınav ve duyum sınavı yaparak,

-Ses kaydı ve fiziksel temas (dokunma duyusu ile),

-Öğrenciye özel ders tavsiye edip, dönem içinde kontrol ederek,

-Performans sınavlarında diğer öğrencilere uygulanan yöntemi kullanarak,

-Öğrencinin eserleri ezberleyip icra etmesini sağlayarak,

-Öğrencinin koç öğrencisi aracılığı ile sınavlara katılmasını sağlayarak,

-Öğrencinin şekil, şema, nota, resim gibi görsel içerikli sorulardan muaf tutularak performansa dayalı sorular sorularak şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Eğitimcilerin görme engelli öğrencilerinin eğitimi ve okul içi sosyal iletişimi ile ilgili sorunlar hakkında son derece duyarlı olduğu, özverili davrandıkları ve empati kurdukları sonucuna varılmış olup eğitimcilerin sorunların çözümü hakkındaki görüşleri aşağıdaki gibi tespit edilmiştir:

-Eğitim kurumlarının alt yapılarının iyileştirilmesi, engelli öğrencilerin alt yapı bakımından uygun okullara yönlendirilmeleri, fiziksel eksikliklerin tamamlanması,

-Görme engelli öğrencilerin sosyal sorumluluk projelerinde görev almalarını sağlayacak topluluk, etkinlik vb. yapıların oluşturulması, onların daha fazla bu konudaki sürece dahil edilmesi,

-Okul içinde danışman servisi verilmesi,

-Görme engelli bireylerin topluma kazandırılmasının önceliği olması ve eğitim için özel çaba sarf edilmesi, bireysel olarak daha fazla zaman ve özel eğitim sistemi geliştirilmesi,

-Görme engelli öğrenciler için ders materyallerinin(kabartma nota) erişilebilirliği,

-Toplumun daha bilinçli empati kurarak davranması,

-Braille Alfabe'nin eğitim sistemine konulması ve öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları(görme engelli öğrencilere müzik eğitimi),

-Öğrencilerin sorunla karşılaştığında danışman veya kendi hocalarıyla iletişime geçmesi,

-Görme engelli öğrenciye koç öğrenci verilmesi,

-Kurumun eğitimcilere görme engelli öğrenciler ve hakları konusunda destek olması, kurum içi ve kurum dışı eğitim seminerlerinin yapılması,

-Diğer öğrencilerden ayrıştırılmaması.

Eğitimcilerin görme engelli öğrencilerinin karşılaştığı genelde “okul”, özelde ise “ders”lerine yönelik diğer sorunların aşağıdaki şekilde belirlendiği sonucuna varılmıştır:

-Tahtadaki notların anında yazılamaması,

-Ders esnasındaki parça çıkarmada anlık deşifre uygulamalarında yaşanan sorunlar,

-Dikte etme ve seslendirme problemleri,

-Ders işleniş esnasında diğer arkadaşlarıyla algılama süreci farklılığı,

-Yemekhaneye gidebilme ve yemek yeme, enstrümanını taşıma, enstrümanını derse hazırlama, oturacağı noktayı belirleyememe,

- Üniversitede Braille nota çıkarabilecek bir merkezin bulunmaması,
- Öğrencilerin özel durumları sebebiyle motivasyon eksikliğinin olabilmesi,
- Okuldaki fiziki şartların zorlaması, görme engelli öğrencileri yönlendirecek pano vb. işaretlerin eksikliği,
- Derslerdeki materyal eksikliği sorunu,
- Müzik alanında görme engelli öğrencilere yönelik bir alt yapının olmaması,
- Görme engelli öğrenciye daha fazla zaman ayırarak ilgilenemiyor olunması,
- Eğitimcinin ders esnasında anlatılan konuların pekiştirilmesi ve sınanması amacıyla görme engelli öğrenci ile özel iletişime geçmesinin, diğer öğrencilerin daha fazla ders alamamasına sebep olması,
- Görme engelli öğrencinin diğer öğrenciler kadar fazla etüt geçemiyor ve okuyamıyor olması,
- Görme engelli öğrenciler için özel çalışma odalarının olmaması,
- Okul genelinde görme engelli öğrenciye acımak, çok fazla koruyucu ve yardım odaklı davranılması,
- Görme engelli öğrencinin ulaşım sorunu, istenilen yere refakatçısı olmadan rahatça gidememesi.

2. Görme engelli konservatuvar öğrencilerine yönelik

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının görme engellilere yönelik verilen hizmet içi eğitim almadığı anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin ancak yarısına göre okudukları kurum fiziki şartlar bakımından görme engelliler için uygundur.

Öğrencilerin konservatuvar eğitimi esnasında Braille nota sistemi kullandıkları, ancak bu öğrencilerin yarısına yakın bir kısmının daha geç yaşlarda bu sistemi öğrendiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin öğrenim süresince karşılaştığı sorunlar;

- Eserlerin ve ders notlarının Braille kaynaklarının olmaması,

- Derslerde okutulan kitapların kabartma çıktılarının zamanında ulaşmaması,
- Eserleri öğrenmede, ezberlemede yaşanan zorluklar,
- Notaları okuyup yazabilmede, hızlı okumada yaşanan zorluklar,
- Notaları Braille çevirirken yaşanan zaman problemi,
- Armoni ve solfej derslerinde yaşanan sıkıntılar,
- Toplu derslerde tahtaya yazılanların seslendirilmemesi,
- Eğitimcilerin görme engelli öğrenciyle nasıl bir iletişim kuracağını bilememesi,

- Kaynak sıkıntısından dolayı derslerden geri kalma, sınıf dışına atılma,
- Okulda engelli biriminin olmaması, şeklinde belirlenmiştir.

Öğrencilerin eğitim aldığı kurumların çoğunluğunun derslerde uygulanan notaları Braille Alfabesinde temin edemediği saptanmıştır.

Öğrencilerin tümünün üniversitelerde bulunan engelli biriminden yaşadıkları sorunlar karşısında destek isteme hakkından haberdar olduğu sonucuna varılmıştır.

Öğrencilerin yarısından fazlasının diğer arkadaşlarıyla eşit şartlarda eğitim sürecinden geçtiklerini düşündükleri sonucuna varılmıştır. Eşit şartlarda eğitim sürecinden geçmediğini düşünen öğrencilerin ise en büyük sebeplerinin kabartma ders materyal eksikliği olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin üniversitelerinden mezun olduktan sonraki hedeflerinin;

- Atanarak öğretmen olmak,
- Akademik kariyer yapmak,
- İyi bir müzisyen olmak, kendi grubunu kurmak, film ve dizi müzikleri yapmak,
- İyi bir bağlama sanatçısı olmak, beste yapmak, sahne almak,
- Sanatta da engel olmadığını kanıtlamak, arkadaşlarıyla engellilere yönelik sanat okulu açmak,
- TRT Türk Halk Müziği sanatçısı olmak,

-Müzik terapistliği konusunda eğitim almak ve daha önce okumuş olduğu rehberlik ve psikolojik danışmanlık mesleğiyle birleştirmek,

-Şu anda bir devlet üniversitesinde kompozisyon dalında doçent olarak görev yapmaktadır (eski konservatuvar öğrencisi),

-Düzenli konserler vermek, olduğu sonucuna varılmıştır.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun eğitimcileri, kendileriyle çalışma hususunda istekli olarak gördüğü, ancak kendi eğitimlerinin farklılığından dolayı özel eğitimle ilgili bilgi eksiklikleri olduğu ve bunun da öğrencilere bazen negatif yansıdığı görüşüne varılmıştır.

Öğrencilere göre görme engelli bir konservatuvar öğrencisi olarak konservatuvarlardaki eğitim, sosyal iletişim ve öğretmenlerin tutumu ile ilgili sorunların çözümünün;

-Engellilerin okuyabilmeleri için gerekli alt yapının düzenlenmesi,

-Devlet, kurum ve kuruluşlarla yapılacak olan materyal/kaynak temini,

-Görme engelli öğrencisi olan üniversitelerde kabartma baskı makinasının olması,

-Eğitimcinin eğitimi; görme engellilere yönelik müzik eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği, engelli hakları gibi,

-Eğitimcinin görmeyen öğrenciye herkes gibi eşit yaklaşması, hatta belki de ihtiyaç durumunda normal öğrencilerden biraz daha fazla ilgilenmesi, aynı şekilde görmeyen bir öğrencinin de eğitim ve diğer konularda eğitimcileri yönlendirmesi,

-Eğitmenin öğrenci ile pozitif ve çözüm odaklı bir iletişim kurması,

-Kurumun görme engelli öğrenciye karşı müzik eğitimi alamayacağına dair bir önyargıda olmaması,

-Problemler yaşandığında öğretmenlerin görme engelli öğrencilerin sorunlarına karşı duyarlı olmaları,

-Kurumun görevlendireceği bir danışmanın varlığı,

-Öğrencinin kesinlikle Braille nota sistemini bilmesi,

-Öğrencinin sosyal ortamın içinde olması, daha fazla etkin ve görünür olması, bir problemle karşılaştığında destek istemekten çekinmemesi, gerekirse kendi çözümünü bulabilmesi,

-İstekli, kararlı ve toleranslı olmak, ancak gereğinden fazla müsamaha göstermemek, olduğu sonucuna varılmıştır.

Öneriler

1. Görme engelli öğrencisi olan konservatuvar eğitimcilerine yönelik

Görme engelli öğrencileri olan eğitimcilerin öğrencileri ile daha iyi bir iletişim halinde olmaları, teknik anlamda yetersiz kalmamaları ve eğitim seviyesini daha da ileriye taşıyabilmeleri için uzman eğitimcilerden bu konuda hizmet içi eğitim almaları (Örn; Görme Engelliler İçin Müzik Eğitimi) önerilmektedir.

Görme engelli öğrenciler için fiziki şartlar bakımından uygun olmayan üniversitelerimizin, üniversite ve konservatuvar yönetimlerinin desteğiyle uygun hale getirilmesi için girişimlerde bulunulmalıdır.

Eğitimcilerin büyük bir çoğunluğunun meslek yaşantıları süresince sadece 1 görme engelli öğrenciyle çalışması konservatuvarlarda eğitim alan görme engelli öğrenci sayısının az olmasından kaynaklandığı düşünülmekte olup görme engelli öğrencilerin körler okullarında veya kaynaştırma okullarındaki temel eğitimleri esnasında müziğe yetenekli olanların öğretmenlerince tespit edilerek yönlendirilmeleri ve teşvik edilmeleri önerilmektedir. Bu şekilde ileriki yıllarda konservatuvarlardaki görme engelli sayısında artış görülebilir.

Görme engelli öğrencisi olan bir eğitimcinin eğitim sürecinde daha verimli olabilmesi için Braille Alfabesi hakkında bilgi sahibi olması ve imkanları ölçüsünde öğrenmesi ve bu konunun hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi önerilmektedir.

Eğitimcilerin görme engelli öğrencilerin eğitimi esnasında karşılaştıkları belli başlı sorunların çözümü için; öncelikle öğrencilerin ve imkanları ölçüsünde ise eğitimcilerin Braille nota sistemine hakim olmaları, kaynak nota sıkıntısının ise kurum yönetiminin desteği ile çözülmesi önerilmektedir. Eğitim sırasında yaşanan diğer sıkıntılar ise; öğrenci, diğer sınıf arkadaşları ve eğitimcilerin ortak bir faydada buluşmalarıyla aşılabilecektir.

Eğitimcilerin çalıştığı kurumların derslerde uygulanan notaları görme engelli öğrenciler için Braille Alfabesinde temin edememe sorununun gerek bu eğitimin içindeki eğitimcilerden, gerekse görme engelli öğrencilerin kendilerinden kurum yönetimine ya da üniversite içindeki engelli birimine talep ederek gidermeleri önerilmektedir.

Eğitimcilerin çoğunluğunun görme engelli bir konservatuvar öğrencisi için son derece önemli bir ders materyali olan kabartma nota basım kaynakları hakkında bilgili olmasına rağmen bu konuda kurum yönetiminin ve aynı zamanda görme engelli öğrencinin kendisinin de eğitimciyi bilgilendirmesi, eğitimcinin de bu farkındalıkla çeşitli girişimlerde bulunması önerilmektedir.

Üniversitelerde eğitim gören engelli öğrencilerin eğitim/öğretim hayatlarını verimli kılmak, karşılaştıkları sorunları çözebilmek ve kendilerinin toplumsal katılımlarını kolaylaştırmak için son derece önemli olan üniversite engelli birimlerinin her üniversitede oluşturulması, bu birimin üniversite hayatına yeni başlayan her engelli öğrenci ve onun ilgili bölümüyle temasa geçerek sorunlarının çözümüne destek olması gerekmektedir.

Eğitimcilerin görme engelli öğrencilerinin konservatuvarlardaki sosyal faaliyet ve yapılan etkinliklere katılımlarını desteklemeleri son derece yapıcı, teşvik edici, öğrenciyi aktif konumda görmeyi hedefleyen bir tutum olup, bu olumlu bakış açılarının daha da artması ve ulusal/uluslararası birçok projeye birlikte katılmaları sağlanmalıdır.

Eğitimcilerin görme engelli öğrencilere yönelik ders işleyiş ve sınav yöntemlerinde farklı yollar izlenmekte olup öğrencilerin başarılı ve verimli bir eğitimden geçebilmeleri için öncelikle eğitimci ve öğrencinin Braille Alfabeti' ne ve Braille nota sistemine hakim olması, aynı zamanda öğrencinin ders esnasında işlenen konuları Braille olarak yazıp daha sonra konunun üstünden geçerek çalışma yöntemini seçmeleri önerilmektedir. Yine yazılı olarak yapılan sınavların diğer öğrencilerden ayrı bir yerde, bir gözetmen eşliğinde soruların okunarak ve işaretlenerek yapılması, görsellik içeren sorulardan muaf tutulması önerilmektedir. Performansa dayalı sınavlarda ise özel bir uygulama yapmaya gerek bulunmamaktadır.

Eğitimcilerin görme engelli öğrencilerin eğitimi ve okul içi sosyal iletişimi ile ilgili sorunların çözümünde son derece duyarlı oldukları görülmüş olup, aynı şekilde eğitimcilerin tüm fikirlerine katılarak bu sorunların çözümü için materyal erişebilirliğinin sağlanması, fiziksel eksikliklerin giderilmesi, eğitimcilerin hizmet içi eğitim alması, görme engelli öğrencilere daha fazla sorumluluk verilmesi, sorunların çözümünde okul içi engelli biriminin varlığı gibi çözümler önerilmektedir.

Eğitimcilerin ders işleniş ve sınavlar esnasında görme engelli bir öğrenciyle yaşanan sorunlara duyarlılıkları yanında diğer tüm yaşam alanlarındaki sorunlara da kayıtsız kalmadıkları saptandığından; bu sorunların çözümü için de eğitimci, görme engelli öğrenci, üniversite/konservatuvar yönetimi ve diğer sınıf arkadaşları kapsamında pozitif bir iletişimle, belli dönemlerde konusunda uzmanlaşmış eğitimcilerin ve tüm tarafların katılabileceği görüşmeler, toplantılar, seminerler, konferanslar düzenlenerek daha fazla farkındalık yaratılması gibi çözümler faydalı olacaktır.

2. Görme engelli konservatuvar öğrencilerine yönelik

Tüm konservatuvarlarımızda bütün engel grupları için eksik olan fiziki şartların düzenlenmesi ve standartlara uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Braille nota sistemini biliyor olması son derece sevindirici olup, bu sistemin erken eğitim döneminde öğrenilmesi ve konservatuvara başlamadan önce mutlaka biliniyor olması önerilmektedir.

Öğrencilerin eğitim süresince en büyük sıkıntılarının Braille nota kaynağı temini olduğu düşünülerek, bu konu için yurt dışında olduğu gibi ülkemizde de Görme Engelliler Müzik Kütüphanesi, aynı zamanda görme engellilere ve bu öğrencilerle çalışan eğitimcilere kabartma nota sistemini öğretecek bir merkezin kurulması önerilmektedir. Bazı okullarda eksik olan fakat aynı zamanda da eğitim gören engelliler için bir hak olan engelli biriminin okul yönetimi ile iletişime geçilerek kurulması, eğitimcilere görme engellilerle iletişim hakkında hizmet içi eğitimin verilmesi ayrıca önerilmektedir.

Görme engelli öğrenciler için temin edilemeyen Braille nota kaynakları sorununun çözümü için eğitimcinin ve öğrencinin kendisinin konservatuvar yönetimi ile temasa geçerek kaynakların temini yoluna gidilmesi önerilmektedir.

Bünyesinde engelli öğrenci bulunan üniversitelerimiz en başta olmak üzere, tüm üniversitelerimizde engelli birimi oluşturulması ve bu birimlerin de öğrencilerle ve bölümleriyle temas halinde olması beklenmelidir. Engelli birimlerinin tüm imkanlarının öğrencilere ulaştırılması için bu birimin aktif olarak çalışıp öğrencilerle temasa geçmesi, aynı zamanda sağlanan hakların somut olarak kullandırması, buna karşılık aynı zamanda öğrencilerin de birimin varlığının yanı sıra haklarının neler olduğunu araştırması, bilmesi ve istemesi önerilmektedir.

Görme engelli öğrencilerin kendilerini eğitim anlamında diğer sınıf arkadaşlarıyla eşit şartlarda göremediklerini düşündüren en büyük sorun kabartma ders materyalinin temin edilemiyor oluşudur. Bu ihtiyacın kurum yöneticilerinin yapacakları çeşitli girişimlerle çözülebileceği önerilmektedir.

Öğrencilerin mezun olduktan sonraki ileriye yönelik hedeflerinin son derece pozitif ve umutlu olduğu anlaşılmaktadır. Tüm öğrencilerin şu an sahip oldukları geleceklerine yönelik umutlarını, engellere rağmen azaltmamaları ve aksine gün geçtikçe hedeflerini büyütmeleri önerilmektedir.

Öğrencilerin konservatuvarlarda görme engelli öğrenci olarak yaşadıkları sorunların çözümlerinin odağında; devlet ve üniversite, eğitimci, görme engelli öğrenci ve diğer öğrenciler olduğu düşünülebilir.

-Devlet ve üniversite için; alt yapı, materyal temini, eğitimcinin hizmet içi eğitimi,

-Eğitimci için; görme engelli öğrencisine biraz daha sabırla yaklaşmak ve zaman harcamak, aynı zamanda konuyla ilgili hizmet içi eğitim almaya çalışmak, öğrencisini daha görünür kılmak için cesaretlendirmek ve yönlendirmek,

-Görme engelli öğrenci için; kabartma yazı ve nota bilmek, sahip olduğu hakları bilmek, sorunu olduğunda gerekli yerlere başvurmak veya kendi çözümünü üretmeye çalışmak, eğitimcisine özel eğitim konusunda gerekiyorsa destek olmak, sosyal ortamlara dahil olmak,

-Diğer öğrenciler için ise; görme engelli arkadaşlarıyla ilgili empati kurmaya çalışmak, ders sırasında veya dışında gerektiği yerlerde destek olmak, sosyal ortamda görme engelli arkadaşlarını dışlamamak önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, H. (2012). *Görme Engellilerde Braille İşaret Sistemi ve Müzik Eğitiminde Kullanılabilirliği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü, (2013). *Görme Yetersizliği Nedir? Görme Engellilerin Eğitimi Kullandıkları Materyaller Aileye ve Öğretmene Öneriler* bilgi broşürü.
- Batu, E. S. (2000). *Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları - Engelliler Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Bayram, D. (2002). *Engelli Çocukların Eğitimsel Yerleştirilmeleri ve Kaynaştırma Eğitimi, Engelli Çocuklar*.54-56. (1. Baskı). İzmir: Uşşak Matbaacılık
- Cebeci, S. (2010). *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Çalgan, K. (2017). *Müzikle İlgili Özdeyişler* (Birinci Basım). Ankara: Sun Yayınevi.
- Çayır, K. , Soran, M. ve Ergün, M. (Derleyen). (2015). *Engellilik ve Ayrımcılık- Eğitimciler için Temel Metinler ve Örnek Dersler*. İstanbul: Karekök- Karemat Matbaacılık
- Demirci, Z. F. (2012). *Türkiye’de Görme Engelliler Ortaokullarında Öğretmen Görüşlerine Göre Müzik Dersi Kazanımlarının Gerçekleşebilme Durumu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara
- Diken, İ. H. (Ed.). (2017). *Özel Eğitime Gereksinimi olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Dilsiz, Z. (2017). *Görme Engelli İlköğretim Okullarında Müzik Dersi Sürecin İlişkin Öğretmen Görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara

Döke, D. A. , Garip, B. , Bülbül, M. Ş. ve Özel, C. (2012). *3.Uluslararası Kör ve Az Görenlerin Eğitimi, Rehabilitasyon Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu 7-8-9 Aralık*, Ankara: Özaydın Ofset Sürekli Form Matbaacılık.

Dünya Sağlık Örgütü-Dünya Engellilik Raporu DSÖ Kütüphanesi ve Yayın Kataloğu Verileri Dünya Engellilik Raporu 2011
<https://eyh.aile.gov.tr/uploads/pages/dunya-engellilik-raporu-basilan/dunya-engellilik-raporu.indirmek-icin-tiklayin.pdf> (Erişim Tarihi: 20.03.2019)

Eğitimde Görme Engelliler Derneği www.eged.org & www.engelsiznota.org

EHİS/BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme Kapsamında Engelli Hakları Ulusal Göstergeleri Kitabı, Mart 2016
<https://eyh.aile.gov.tr/uploads/pages/engellilerin-haklarına-iliskin-sözlesme-kapsaminda-engelli-haklari-ulusal-gostergeleri-kitabi-turkce> (Erişim Tarihi: 21.03.2019)

Enç, M. (2005). *Görme Özürlüler Gelişim, Uyum ve Eğitimleri*. (2.Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık

Frampton, M. E. (1963). *Körlerin eğitim-öğretimi* (E. Sağlamer & G. Yazgan, Çev.). İstanbul: Milli Eğitim. Görme yetersizliği olan çocuklar için eğitim ortamları (t.y.)
<http://korleregitimvekindirma.org/?news=gorme-yetersizligi-olan-cocuklar-icin-egitim-ortamlari> (Erişim Tarihi: 21.03.2019)

GETEM (Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı
<http://www.getem.boun.edu.tr/> (Erişim Tarihi: 19.03.2019)

Güven, E. (2011). *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İşbirlikli Öğrenmenin Müzik Öğretimi Üzerindeki Etkileri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Hallahan, D. P. & Kauffman, J. M. (2003). *Exceptional Learners Introduction to Special Education*. (9.Baskı). Boston: Allyn and Bacon

Hürriyet Gazetesi Haberi, 21.01.1998 tarihli-Yusuf Dumlupınar hakkında
www.hurriyet.com.tr/gundem/diplomayi-verip-sokaga-biraktilar-39003372
(Erişim Tarihi: 25.03.2019)

- https://tr.wikipedia.org/wiki/Dünya_Sağlık_Örgütü (Erişim Tarihi: 25.03.2019)
- https://www.researchgate.net/figure/A-Braille-cell-with-6dots_fig1_3016936 96
(Erişim Tarihi: 26.03.2019)
- <https://www.alfabe.gen.tr/braille-alfabesi.html> (Erişim Tarihi: 28.03.2019 Saat 14.20)
- İsman, H. (2010) Özel Eğitim Hakkı. Özveri Dergisi, 7 (2);1605-1618
http://www.ozida.gov.tr/ozveri/ozveri_7.2.pdf (Erişim Tarihi: 22.03.2019)
- Karamahmutoğlu, G. (2010) Ülkemiz Müzik Eğitim ve Öğretiminde Gör(eme)me Engeli Üzerine Birkaç Not <http://www.mavinota.com/index.php?link=yazi&no=3669> (Erişim Tarihi: 29.03.2019 Saat 11.00)
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kırcaali-İftar, G. (1992). *Özel Eğitimde Kaynaştırma-Eğitim ve Bilim* 16:45-50
- Koca, C. (2010) Dünya Engelliler Vakfı-Engelsiz Şehir Planlaması Bilgilendirme Raporu İstanbul https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/9259/mod_resource/content/0/engelsizsehirplanlama%20raporu.pdf (Erişim Tarihi: 25.03.2019)
- Konuşan Kitaplık <http://www.mkutup.gov.tr/konusankitap/> (Erişim Tarihi: 30.03.2019)
- Köseler, H. (2006) Görme Özürlüler ile ilgili özel eğitim sorunları ve çözüm yolları <http://www.engelsizerisim.com/detay> (Erişim Tarihi: 30.03.2019)
- Köseler, H. (2010) Görme Engellilerin İstihdamında Mesleki Müzik Eğitiminin Önemi ve İşlevi
- Küçüköncü, Y. (2006) Eğitim sistemindeki yeniden yapılanma sürecinde müzik öğretmeni modelleri. Ulusal Müzik Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri. Pamukkale Üniversitesi, Denizli. <http://www.muzikegitimcileri.net> (Erişim Tarihi: 25.03.2019)
- Metin Şentürk yazısı <https://www.biyografi.info/kisi/metin-senturk>
- M.E.B. (1991). *Braille Müzik İşaretleri Sistemi Klavuzu*. (Birinci Baskı). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

- Özsoy, Y., Özyürek, M. & Eripek, S. (2002). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Karatepe
- Özen, M.B. (2012). *3.Uluslararası Kör ve Az Görenlerin Eğitimi, Rehabilitasyon Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 7-8-9 Aralık 2012*. Ankara
- Özyürek, M. (1992). *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Karatepe Yayınları
- Özyürek, M. (1995). *Görme Yetersizliği Olan Çocuğu Bağımsızlığa Hazırlamak İçin Ana-Baba Rehberi*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları
- Pirgon, Y., & Babacan, E. (2013) Görme engelli öğrencilerin piyano eğitimi üzerine durum çalışması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29, 191-206. <http://www.dergisosalbil.selcuk.edu.tr> (Erişim Tarihi: 15.03.2019)
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stainback, W., ve Stainback. (1992). *S. Controversial Issues Confronting Special Education Divergent Perspectives*. Boston: Allyn and Bacon
- Şen, G., Demiröz, Ü. (2012). *3.Uluslararası Kör ve Az Görenlerin Eğitimi, Rehabilitasyon Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 7-8-9 Aralık 2012*. Ankara
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, (1992). *Engelliler İçin Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi-Nihai Rapor Genel Değerlendirme-Görme Engelliler Al Çalışma Grubu Raporu*. (Cilt 3). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi
- Tuncer, T. (2003). *Görme Yetersizliği Olan Çocuklar; Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş*. Editör: Ayşegül Ataman. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayınları
- Türkiye Körler Federasyonu "Görme Engellilerin Mesleki Eğitimi" Sempozyumu, <http://www.engelsizerisim.com.detay> (Erişim Tarihi: 24.03.2019 Saat 11.50)
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, Denetleme Raporu, 27.08.2009 tarih, 2009/5 sayılı. Raporun Konusu: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Faaliyetlerinin Denetimi ile Özürlü Bireyler, Yakınları ve Toplumun Bütün Kesimlerinde Özürlülük Konusunda Toplumsal Bilinç ve Duyarlılık

Oluşturulması Amacıyla Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi ve Bu Tür Çalışmaların Düzenli ve Verimli Şekilde Yürütülmesi ve Geliştirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirler [http://www.erisilebiliristanbul.org/BilgiBankasi/Documents/Cumhurbaşkanlığı DDK Özürlü Raporu.pdf](http://www.erisilebiliristanbul.org/BilgiBankasi/Documents/Cumhurbaşkanlığı_DDK_Özürlü_Raporu.pdf) (Erişim Tarihi: 26.03.2019)

Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi-Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar*. (2.Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları

Vuran, S.,& Ünlü, E. (2013). *Türkiye’de Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimi İle İlgili Örgütlenme ve Mevzuat*. S. Vuran (Ed). Özel Eğitim içinde. Ankara: Maya Akademi

Yalçın, T. (2014). *Engelleri Aşanlar-Zorluklara Rağmen Başaranlar*. İstanbul: AZ Kitap

5378 sayılı “Engelliler Hakkında Kanun”
www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf (Erişim Tarihi: 18.03.2019)

5580 sayılı 8.2.2007 kabul tarihli “Özel Eğitim Kurumları Kanunu”
www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5580.pdf (Erişim Tarihi: 18.03.2019)

573 sayılı 30.5.1997 tarihli “Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”
www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.573.pdf (Erişim Tarihi: 18.03.2019)

5825 sayılı kanunla onaylanan “Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme”
www.un.org.tr/humanrights/images/pdf/9EngellilerinHaklarınaİlişkinSözleşme.pdf (Erişim Tarihi: 18.03.2019)

EKLER

EK 1. Eğitimciler İle Yapılan Yapılandırılmış Görüşme Formu

YÖNERGE

Bu çalışma “**Görme Engelli Öğrencisi Olan Konservatuvar Eğitimcilerinin Eğitim Sürecine İlişkin Görüşlerinin Betimlenmesi**” konulu yüksek lisans tezi için ön bilgi edinme, durum tespiti yapabilme amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma konusu hakkında fikir elde edilebilmesi, elde edilen bilgi ve verilerin ilgililerle buluşturabilmesi amacıyla hazırlanan çalışmaya katılımınız çalışmaya destek olacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Alp ÖZSÖKMEN

1. Mezun Olduğunuz Okul Adı

2. Mezuniyet Durumunuz

- a). Lisans
- b).Yüksek Lisans
- c).Doktora/Sanatta Yeterlik

3. Lisans Eğitiminizdeki Çalgınız

4. Meslekteki Kıdem Yılınız

- a) 5-10
- b) 10-15
- c) 15 ve üzeri

5. Görme Engellilerin Eğitimine Yönelik Hizmet içi Eğitim Aldınız mı?
6. Çalıştığınız kurum fiziki şartlar bakımından görme engelli bir öğrenci için uygun mudur?
7. Meslek yaşantınız süresince kaç görme engelli öğrenciniz oldu?
8. Görme engelli öğrenciler için yazı sistemi ve nota sistemi olan **Braille Alfabeti** hakkında bilginiz var mı?
9. Öğrencinizle daha iyi bir iletişim kurabilmek adına Braille yazı ve nota sistemini öğrenmek ister misiniz?
10. Eğitim sırasında görme engelli öğrencilerinizle karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
11. Kurumunuz derslerde uygulanan notaları, görme engelli öğrencileriniz için Braille alfabesinde de temin edebiliyor mu?
12. Braille nota sistemini uygulayan dernek, vakıf ve kütüphanelerin yurtdışı kaynağı dışında Türkiye’de de bulunduğunu biliyor musunuz?
13. Görev yaptığınız üniversitede engelli birimi mevcut mudur?

14. Kurumunuzdaki görme engelli öğrencilerin sosyal faaliyet ve yapılan etkinliklere katılımı hakkında ne düşünüyorsunuz?

15.Yürüttüğünüz derslerin vize ya da final sınavlarında görme engelli öğrencilere nasıl bir yol izlersiniz?

16. Görme engelli öğrencinizin eğitimi ve okul içi sosyal iletişimi ile ilgili sorunların çözümleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

EK 2. Görme Engelli Konservatuvar Öğrencileri ile Yapılan Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. Eğitim Aldığınız Okul Adı

2. Eğitim Durumunuz

- a) Lisans
- b) Yüksek Lisans
- c) Doktora/Sanatta Yeterlik

3. Lisans Eğitiminizdeki Çalgınız

4. Görme Engellilerin Eğitimine Yönelik hizmet içi Eğitim aldınız mı?

5. Okuduğunuz Kurum, fiziki şartlar bakımından görme engelli bir öğrenci için uygun mudur?

6. Braille nota sistemini biliyor musunuz, biliyorsanız ilk defa ne zaman kullandınız?

7. Görme engelli bir öğrenci olarak müzik eğitiminiz süresince çeşitli konularda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

8. Kurumunuz derslerde uygulanan notaları sizin için Braille alfabesinde temin edebiliyor mu?

9. Okumuş olduğunuz üniversitede engelli birimi mevcut mu, varsa sizinle iletişim halinde mi?

10. Üniversite Engelli Biriminden materyal karşılama, burs temini, okulda herhangi bir sorunla karşılaştığınızda çözümü için destek isteme hakkınız olduğunu biliyor musunuz?

11. Üniversitenizdeki sosyal faaliyet, yapılan etkinlikler, ulusal-uluslararası müzik festival ve yarışmalarına katılabiliyor musunuz?

12. Derslerinizin işleyişinde, vize ve final sınavlarında eğitimciler nasıl bir yol izliyor?

13. Diğer arkadaşlarınızla eşit şartlarda bir eğitim sürecinden geçtiğinizi düşünüyor musunuz?

14. Okuduğunuz üniversiteden mezun olduktan sonraki hedefleriniz nelerdir?

15. Eğitimcileriniz görme engelli bir öğrenci ile çalışma hususunda istekli ve bilinçli mi?

16. Görme engelli bir öğrencinin konservatuvardaki eğitimi, sosyal iletişimi ve öğretmenlerinin tutumu ile ilgili sorunların çözümleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

17. Görme engelli öğrencilerin karşılaştığı genelde “okul” , özelde ise “dersinize” yönelik diğer sorunlar nelerdir?